

Ekwo Mbulembu

Mbulembu

1 ¹Lẹ mbulembu bẹ Chileke meru igwe bya emee eliphe. ²Ophu eli-phe enwedu ugbugba; ophu ọ dudu iphe, no iya nụ. O buerupho mini echiphe l'ekameka; teme eli mini ono nodu agbakota ochii. Unme Chileke nodu erwuphe l'eli mini ono kwapho.

³Oo ya bụ; Chileke sụ: “Giphóró dù.” Iphóró bya adụ. ⁴Chileke bya elee enya húma l'iphóró ono dù ree. O bya edokaha iphóró ono yee ochii. ⁵Chileke bya agua iphóró ono “eswe”; bya agua ochii ono “enyashi”. Nchi jihu bya aboħu. Ono bürü mbóku kę mbụ.

⁶Oo ya bụ; Chileke sụ: “G'iphè nodu l'echilabo mini; nō-buha mini ono ębo.” ⁷Tobudu iya bụ; Chileke bya emee iphè dobe; ọ nō-buha mini ọphu nō l'imeli yee ọphu nō l'alị ębo. O dù g'o pfuru. ⁸Chileke woru iphè ono gua “akpaminigwe”. Nchi jihu bya aboħu. Ono bürü mbóku k'ębo.

⁹Chileke sụ: “Gẹ mini ọphu nō le mkpula akpaminigwe nökobe l'ekalunu; g'eka kpohuru nkụ gbañta iphè.” O dù g'o pfuru. ¹⁰Chileke gua eka ono, kpohuru nkụ ono “alị”; bya agua mini pho “eze-enyimu”. Chileke bya elee ya enya bya ahuma l'ọ dù ree.

¹¹Chileke sụ: “G'alị fushia iphe, dzụ ndzụ: iphe, amị mebyi; yee oshi-omị g'ophu nonu fushigbaa g'ọ dù l'ugbugba nkiya.” O dù g'o pfuru. ¹²Ali bya efushia iphe, dzụ ndzụ; ęphe bya amishia mebyi; ọphu nonu nodu amishigbaa g'ọ dù l'ugbugba nkiya. Chileke bya elee ya enya bya ahuma l'ọ dù ree. ¹³Nchi jihu bya aboħu. Ono bürü mbóku k'ęto.

¹⁴Chileke sụ: “G'iphe, echí echichí dù l'akpaminigwe g'o dokahaje eswe yee enyashi. Teme ęphe egoshije teke bụ ögè iphe; waa mbóku; waa teke bụ apha agbaru. ¹⁵Teme g'iphe ono, echí echichí ono, dù l'akpaminigwe ono chije lę mgboko.” O dù g'o pfuru. ¹⁶Chileke bya emee iphe, echí echichí labo, paru eka apaa. Ophu ka shii bẹ o meru g'o chije l'eswe; ọphu ka alwa ali bẹ o meru g'o chije l'enyashi. O bya emefukwapho kpokpode.

¹⁷Chileke bya eworu phē dobe l'akpaminigwe g'ephē mee g'iphóró dū lē mgboko. ¹⁸G'ephē chije l'eswe yē enyashi; tēme waa g'ephē dokaha iphóró yē ochii. Chileke bya elee ya enya bya ahūma l'o dū ree. ¹⁹Nchi jihu bya abōhu. Ono bürü mbōku k'ēno.

²⁰Chileke bya asū: “Gē mini kpofuta anū, dū igwerigwe g'o buru lē min; enu awata ephe l'eliphe lē mkpula akpaminigwe.” ²¹Oo ya bū; Chileke mee eze anū, bugbaa l'eze-enyimu; mēkpoo iphe, dzū ndzū, awū awū-wu; o buru lē mini l'udu iya l'udu iya; waa enu, ephe l'eli g'ephē ha; ophu nōnu l'ugbugba nkiya. Chileke bya ahūma l'iphemiphe ono dū ree. ²²Noo ya; Chileke bya agorū onu-oma nū phē; sū: “Unu zùa azùzù zu-jia mini, nogbaa l'eze-enyimu; enu azùa ji mgboko ejiji.” ²³Nchi jihu bya abōhu. Ono bürü mbōku k'ise.

²⁴Chileke bya asū: “G'eliphe kpofuta iphe, dzugbaa ndzū l'udu iya l'udu iya. G'anū, bū iphe-edobe kpofuta; waa anū ophu awū l'ephō; waa anū, bu l'egbudu. G'ophu nōnu kpofutagbaa l'ugbugba nkiya.” O dū g'o pfuru. ²⁵Chileke mee anū, bu l'egbudu l'udu iya l'udu iya; mē anū, bū iphe-edobe l'udu nkiya; mekwaphō anū ophu awū l'ephō l'udu nkiya kwaphō. Chileke bya elee ya enya bya ahūma l'o dū ree.

²⁶Tobudu iya bū; Chileke sū: “G'anyi bya emee nemadzū g'o yee anyi; mbū g'o dū g'anyi dū. G'o bürü onye-ishī; g'ema, nō l'eze-enyimu; yē enu, ephe l'eli; yē enu, bū iphe-edobe; yē eliphe l'ophu; waa iphe, bükpoo anū, akpū wuruwuru l'alī nōdu iya l'eka.”

²⁷Oo ya bū; Chileke woru nemadzū mee;

o yee ya; o bürü ge Chileke dū bū g'o meru iya; o dū.

O bürü nwoke lē nwanyi bē o meru.

²⁸Chileke bya agorū onu-oma nū phē; sū phē: “Unu zùa azùzù kabaa shii; unu zù-jia mgboko kapyabé iya enya. Unu abürü ishi: ema, bu lē mini; yē enu, ephe l'eli; yē iphemiphe, bū iphe, dzū ndzū, akpū wuruwuru l'alī anōdu unu l'eka.”

²⁹Noo ya; Chileke sū: “Iphe, bū iphe, aakò akòkò lē mgboko; waa iphe, bū oshi, amī amīmī l'ophu bē mu nukotaru unu g'unu rije; g'o bürü unu nri. ³⁰Anū, nökota lē mgboko-a; waa enu, ephekota l'eli; mēkpoo iphemiphe, awükota l'ephō; mbū iphemiphe, dzū ndzū g'ephē ha bē mu nukotaru irwu eswa g'o bürü nri phē.” Iphemiphe dükota g'o pfuru.

³¹Chileke bya elee enya hūma iphemiphe, o meru. Ephe dübékota rengurengu shii. Nchi jihu bya abōhu. Ono bürü mbōku k'ishii.

2 ¹Noo g'e gude mee igwe; yē eliphe; mē iphemiphe, nō iya nū.

²Tobudu iya bū; o betashia lē mbōku k'ësaa; Chileke jeübékotawaa ozi ono, o shi eje ono. O bürü lē mbōku k'ësaa ono bē o tutarū unme ozi, o jekötataru. ³Chileke gorū onu-oma nū mbōku k'ësaa ono; bya emee ya; o dū nsō; kele qo mbōku ono bē o tutarū unme eme iphemiphe, o meshiru ono.

Áadamu yee Ivu

⁴Waa g'e gude mee igwe; yee eliphe; teke e meru iya baa.

Teke Chipfu, bụ Chileke meru eliphe; yee igwe bẹ⁵ o to nwedu iphe, aakò akòkò shiwa dū l'alị; ophu o dudu irwu, erwuje l'egu ophu kpó-futawaru nụ; noo kèle Chipfu, bụ Chileke te eshidu mewaa g'igwe dzeje mini l'eliphe. Teme ophu o tokon weduru onye a-koje alị. ⁶O bürü iji bẹ o shi anoduje akwa gude agba alị l'ophu mini. ⁷O ya bụ; Chipfu, bụ Chileke bya egude ejá, shi l'alị kpúa nemadzụ; bya ekuru unme ndzụ ye iya l'imí; onye ono bya abürü onye dzụ ndzụ.

⁸Chipfu, bụ Chileke bya eworu mgbabu gbaa l'uzo enyanwu-awawa le Édenu; bya eworu nemadzụ-a, o meru-a dobe l'eka ono. ⁹Chipfu, bụ Chileke mee g'oishi, dülaje iché iché fushia l'alị ono. Oshi, dū ree ele enya; bya atso uteso eriri. O bürü l'echi mgbabu ono bẹ oshi, emeje g'a nodu ndzụ nō; waa oshi, emeje g'a maru iphe, dū ree; yee ej-o-iphe.

¹⁰O bürü l'alị Édenu bẹ nggele, agba mini le mgbabu ono shi asoshi. Nggele ono bya agbaa eno le mgbabu ono. ¹¹Epha nggele kẹ mbụ bu Pishonu; o shijaru echilabọ alị Havila l'ophu; ẹka mkpola-ododo nō. ¹²Mkpola-ododo, nō l'alị ono dū ree. Etse, eshi mkpo, bụ iya bụ bedelomu nodu iya; teme mkpuma, aswa dū, bụ óníkùsù nodukwa iya pho. ¹³Epha nggele k'ebó bụ Gihonu. O shijaru echilabọ alị Kushi l'ophu. ¹⁴Epha nggele k'eto bụ Tigirisu; yébedua soru shia uzo enyanwu-awawa l'ibiya kẹ Asiria. Epha nggele k'eno bürü Yufurétisu.

¹⁵Chipfu, bụ Chileke bya eduta onye ono je edobe le mgbabu Édenu g'o jeje iya ozi letajé iya enya. ¹⁶No iya; Chipfu, bụ Chileke bya atṣarū nema-dzụ ekemu sụ ya: "Rijekwa akpuru oshi, nökota le mgbabu-a m'o dū ngu ree; ¹⁷ole nanụ ophu i tii rijedu bụ oshi ono, emeje g'a maru iphe, dū ree yee ej-o-iphe; kèle mbóku, i riru iya bẹ ịj-nwuhukwa."

¹⁸Noo ya; Chipfu, bụ Chileke sụ: "O to dukwa ree gẹ nwoke ono nodu nwékinyi iya. Mu e-metaru iya onye n-yeméka, gbaru iya nụ."

¹⁹O ya bụ; Chipfu, bụ Chileke gudechaa ejá, shi l'alị mee anụ; waa enu, ephe l'eli bya achitaru iya Áadamu gẹ ya maru iphe ọo-gushi phẹ. O bürü iphe, Áadamu kuru iphemiphe ono, dzụ ndzụ ono bẹ ephe wataru azaza. ²⁰O ya bụ; Áadamu bya eworu epha gúshia iphe-edobe l'ophu; me enu, ephe l'eli; me anụ-egbudu g'o ha.

Obenu le Áadamu te enwedui onye n-yeméka, gbaru iya nụ, a chọ-vuru iya. ²¹O ya bụ Chipfu, bụ Chileke bya emee oke mgbenya tụ Áadamu. O nodu eku mgbenya ono; o bya ahata iya ọkpu-egara; bya egude anụ-ehu rwachita iya. ²²Tobudu iya bụ; Chipfu, bụ Chileke bya egude egara ono, o hataru l'ehu nwoke ono mee nwanyị; bya edutaru iya nwoke ono.

²³Nwoke ono sụ:

"Onye ọwa-a bụ ọkpu ophu

shi l'okpu mu;
 bya aburu ogwəhu,
 shi l'ogwəhu mu.
 Iphe, ee-ku iya bu 'nwanyị';
 noo kẹle e shi l'ehu nwoke
 wofuta iya."

²⁴Noo iphe, meru g'o gude nwoke je l'ahaję nna iya; haa ne iya; ẹphe lę nyee ya atugba; bürü ogwəhu lanu.

²⁵Nwoke ono yee nyee ya ono tuko gbaru ọto; ọphu iphere adudu phe.

Adada nemadzụ

3 ¹Agwo bu anu, shi kakota erekede l'anu-egbudu, Chipfu, bu Chileke meshiru l'ophu. Noo ya; o su nwanyị ono: "Chileke ?o sükpooru g'o tọ dushi akpuru oshi, nọ lę mgbabu-a, unu e-rije tọ?"

²Nwanyị ono su agwo ono: "Anyi e-rijekwa-a akpuru, shi l'oshi, nogbaa lę mgbabu-a. ³O kwa akpuru oshi ọphu nọ l'echi mgbabu bę Chileke sürü g'anyi te erishi; mbụ g'anyi te emekwa iya eka ememe ophu; l'anyi -denyi iya eka bę anyi a-nwuhukwa."

⁴Agwo obu su nwanyị ono: "O tọ dükwa anwuhu, unu anwuhu. ⁵O chịa lę Chileke maru lę unu -ria ya; enya asahụ unu; unu adu ge Chileke; maru iphe, dù ree waa ejo-iphe."

⁶Nwanyị ono bya elee enya l'akpuru oshi ono; bya ahụma l'o dù ree k'eriri; bya amakwapho mma ele enya; teme o nodu agukwa iya pho egwu g'o ria akpuru oshi ono maru iphe. O wota iya ria bya anukwapho ji iya, ẹphe l'iya tuko nodu l'eka ono; o rikwapho. ⁷Enya tuko sahuchaa ẹphe-nebo; ẹphe maru l'ephe gba oto. Ẹphe dzukobe ekwo oshi figu nmaru.

⁸ Ẹphe nüma ükporo Chipfu, bu Chileke lę g'oojephe lę mgbabu ono lę ge pherephere üzenyashi ezi; ẹphe je eworu onwophę woharụ Chipfu, bu Chileke l'azụ oshi, nogbaa lę mgbabu ono. ⁹Chipfu, bu Chileke bya ekua Ádamu; su iya: "?Bu awe bę i nọ?"

¹⁰ Ádamu su iya: "Mu nümakwaru ükporo ngu lę mgbabu ono; mu je eworu onwomu domia l'eka ndzụ agu mu; kẹle mu gba ọto." ¹¹O su iya: "?Bu onye sürü ngu l'i gba ọto? Ti riakwaru nụ akpuru oshi-a, mu sürü g'i ti rishi-a?"

¹² Ádamu su iya: "O kwa nwanyi-a, i doberu mu l'iya l'eka-a bę woru akpuru, shi l'oshi ono nụ mu; mu ria."

¹³ Chipfu, bu Chileke bya ajia nwanyị ono su iya: "?Denu g'o nwuru i meru iphe, dù nno?"

Nwanyị ono su: "O kwa agwo gbaberu mu erekede; mu je erinaa ya."

¹⁴ Chipfu, bu Chileke su agwo: "Eshinu i meru iphe-a bę

"Iphe, bükota iphe-edobe;
 me anu-egbudu l'ophu

- buepho gubedua be a tñru qñu.
 Ii-wata awu l'ephø.
 O bñru ejø, shi l'alí be ii-rije
 gbiriri jasú g'ii-no-beru.
- ¹⁵ Mu e-me g'unu le nwanyi-a
 bñru òhogu; awa nkengu
 yee ke nwanyi-a
 a-bükwarupho òhogu.
 Oo-zopya ngu ishi;
 gubedua emeka iya iphe
 l'ichirupfu òkpa."
- ¹⁶ Nwanyi ono be o sñru:
 "Mu e-me g'iphe-éhuka,
 dñru ngu l'apa epho-ime ka shii.
 Ii-jeje iphe-éhuka teme l'i nwñu nwa.
 Ji ngu a-noduje agu ngu egü;
 o bñru iya be ii-nodù l'ëka."
- ¹⁷ O sñ nwoke ono:
 "Eshi ophu i kwetaru ngabèru nyee ngu
 nchi je eria akpuru oshi ono,
 mu sñru g'i ti rikwa ono be
 I meakwaru; alí bñwaru iphe,
 mu tñru qñu.
 Ii-jeje ozi mkponwu éhu teme
 l'i seta nri, ii-ri.
 O bñru g'ii-je iya bu ono gbiriri
 jasú g'ii-no-beru.
- ¹⁸ Alí a-wata efushiru ngu ejø eswa;
 waa obvu;
 teme o bñru akpuru-iphe,
 mìtaru l'egu a-bujeru ngu nri.
- ¹⁹ Ii-kuta ephuru phee teme l'i ria nri;
 gbiriri jasú i laphu azú l'alí;
 eshi ophu o bu ejø shi l'alí be i shi.
 O ejø shi l'alí be i bu;
 o bükwarupho l'ejø shi l'alí ono be
 ii-laphu azú."
- ²⁰ Tòbudu iya bu; nwoke ono gúa nyee ya ono Ivu; noo kèle oo-bñru ne
 oha l'ophu.
²¹ Chipfu bu Chileke bya eworu akpo-anu mee èkwa nmabè Ádamu yee
 nyee ya. ²² Noo ya; Chipfu, bu Chileke bya epfua sú: "Nta-a be nemadzú dù-
 waa g'anyibedua; mbu o mawaru iphe, dù ree; bya amaru iphe, bu ejø-iphe.

G'o to wótafuanu akpuru oshi, emeje g'a nödu ndzü ria nödu ndzü ojejoje.”²³ Oo ya bụ; Chipfu bụ Chileke chifu iya lę mgbabu Édenu; g'o je ejeahaa ozi l'alí, bụ eka e shi wota eja kpua ya.²⁴ O chifuchaephō nemadzü lę mgbabu ono; o bya eje l'uzo enyanwu-awawa kę mgbabu Édenu ono; bya eworu ojozi-imigwe, bụ Chierobu dobe iya; bya edobe iya ogu-echi, charu gbarara; tème o nödu egbu swiiswiiswii iphu l'azü g'o chee ụzo, e shi eje l'oshi ndzü pho nche.

Kénu yele Ebèlu

4 ¹Ádamu bya ejepfu nyee ya, bụ Ivu; o tsuta ime; bya anwua Kénu. Ivu sụ: “Chipfu yewaru mu eka; mu nwua nwa nwoke.” ²E mechaah; o bya anwua nwune iya, bụ Ebèlu.

Ebèlu bürü onye nweru aturu; waa eghu; Kénu bürü onye akọ opfu. ³A nonyaa; Kénu hata mebyi iphe, shi l'alí gude je g'o nụ Chipfu. ⁴Obenu lę Ebèlu hataru aturu ivuzo, aturu iya nwushiru gbua; bya ebuta iya eka o tsuru eba; je anu Chipfu. Ebèlu yee iphe, o nṣru dụ Chipfu ree; o nata iya. ⁵O jiaka Kénu yee iphe, o nṣru iya. Ehu ghuahaa Kénu eghu; o woru iphu gbanwube.

⁶Chipfu sụ Kénu: “?Bụ gunu kparu iphe, ehu eghu ngu eghu? ?Bụ gunu meru g'o gude i gbanwube iphu? ⁷O -bürü l'i meru iphe, dụ ree; ?taa natadụ ngu tq? Obenu; l'o -bürü l'i ti medürü iphe, dụ ree; makwaru l'iphe-eji pfuwari l'onu mgbo ngu; o nödu agu iya egwu g'o nweru ngu. Ole o bụ; kapyabekwa iya enya!”⁸

⁸Tobudu iya bụ; Kénu sụ nwune iya Ebèlu: “G'anyi je l'egu.” Ephe jeshia; ephe rwuephō l'egu; Kénu zupyabe nwune iya Ebèlu gbua.

⁹Noo ya; Chipfu sụ Kénu: “?Denu nwune ngu Ebèlu?”

Ọ sụ: “Mu ta amakwa. ?Mu echekwanu nwune mu nche?”

¹⁰Chipfu sụ iya: “?Bụ gunu bẹ o gude i mee egube ejo-iphe ọwa-a? Gbekwa! Mee nwune ngu ono gbekwa l'alí echiku mu lę mkpu. ¹¹E -shi ntanu-a bẹ i bùwaa onye a túru onu. Ali ono, saru onu ngua mee nwune ngu ono jikawa ngu. ¹²I -kọo ali bẹ o to dudu iphe, iimeta iya. Ii-noduepho agba oso-ndzü aghaphe phururugbada lę mgboko.”

¹³Kénu sụ Chipfu: “Iphe-ehuka ono, i suru gę mu jee ono karikwaru mu eka. ¹⁴Nta-a, g'iichifuwa mu l'alí-a; k'ophu bụ l'eedomiwa mu edomi l'iphu ngu-a; tème mu bürü onye agba oso-ndzü aghaphe phururugbada lę mgboko-a; bẹ onye húmaru mu nụ e-wokwaru mu gbua.”

¹⁵Chipfu sụ iya: “O to dudu nno; o -dürü onye gburu gube Kénu; eewota iphe, e meru ngu mee onye ọbu mgbo ẹsa.” Chipfu bya eworu iphe-ohubama mee Kénu; k'ophu o to dudu onye húmaru iya nụ eje iya ebugbug. ¹⁶Oo ya bụ; Kénu tágwua lufu l'iphu Chipfu; je eburu l'alí Nodu, nọ l'uzo enyanwu-awawa Édenu.

Eri Kénu

¹⁷Kénu bya ejepfu nyee ya; o tsuta ime nwua Inóku. Kénu nweru mkpụ-kpu, ọokpu teke ono; o woru mkpukpu ono kua ẹpha nwa iya ono, bụ

Inóku. ¹⁸ Inóku nwúta Iradu; Iradu búru nna Mehujiélu; Mehujiélu búru nna Metushélu; Metushélu búru nna Lamékú.

¹⁹ Lamékú lúa ụnwanyi labo; onye lanú aza Ada; onye ophuu nódú aza Zila. ²⁰ Ada bya anwúta Jiabalú; ọ búru iya bù nna ndú ebujeru l'ilo-ekwa; bya abúru ndú ese akanya iphe-edobe. ²¹ Ẹpha nwune iya bù Jiubalú; yébedua bù nna ndú akpoje ogumogu; bya aphụ ụpyi. ²² Zila bya anwútakwapho nwa nwoke; ẹpha iya bù Tubalu-Kénu. Yébedua bù onye gude ope yee ígwè kpúshia ngwa, dù igwerigwe. Tubalu-Kénu bé nwune iya nwanyi bù Nama.

²³ Noo ya; Lamékú sú unyomu iya:

“Ada; waa Zila;
unu gebekpôdapho!
Unubé unyomu Lamékú;
unu nùma opfu mu!
Mu gburu nemadzú;
kéle o mekarú mu iphe.
O nwokoróbya,
gburu mu ónyá bē mu gburu.

²⁴ Ọ -búru lē Kénu bē a gwataru
ugwo-ochi iya ugbo ẹsaa;
gē kē yébe Lamékú búruro
ükporo ugbo éto l'ugbo ẹsaa!”

²⁵ Noo ya bù; Ádamu byakwa bya ejepfu nyee ya ọzo; ọ bya anwúta nwa nwoke; bya eworu iya gùa Setú sú: “Chileke nùwaru mu nwa nwoke ọzo, a-nò-chi enya Ebélu; eshi ophu Kénu gburu onye k'ono.” ²⁶ Setú bya anwútakwapho nwa nwoke; bya eworu iya gùa Ènoshi. E shi teke ono ndiphe wata eku ẹpha Chipfu.

Eri Ádamu

5 ¹Qwa-a bù g'e gude deshia ẹpha ndú bù oshilökpa Ádamu; waa iphe, ẹphe meshiru.

Teke Chileke meru nemadzú bē o meru iya ọ dù gē Chileke dù. ²O meru nwoke yee nwanyi. G'o mecharu phē bē ọ byaru agorù ọnù-oma nü phē bya ekua phē “nemadzú”.

³ Ádamunochapho ükporo apha ishii l'apha iri; o nwúta nwa nwoke, yeru iya nü; bya adù g'o dù. O woru iya gùa Setú. ⁴A nwúchaa Setú; Ádamu bya anofua ụnu apha labo. Ọ nwúshikwapho unwoke yee ụnwanyi tsobe Setú. ⁵Mkpakó apha, Ádamu nòru búru ụnu apha labo l'ükporo apha ishii l'apha iri; bya anwúhu.

⁶Setú bya anoo ükporo apha ise l'apha ise; bya abúru nna Ènoshi. ⁷O nwúchaa Ènoshi; bya anofua ụnu apha labo l'apha ẹsaa. Ọ nwúshikwapho unwoke yee ụnwanyi tsobe Ènoshi. ⁸Mkpakó apha, Setú nòru búru ụnu apha labo l'ükporo apha ise l'apha iri l'ebó; bya anwúhu.

⁹Enoshi bya anqo ụkporo apha ено l'apha iri; bya aburu nna Kénanu. ¹⁰Ọ nwuchaa Kénanu; bya anofua ụnu apha labo l'apha iri l'ise. O nwushikwapho unwoke yee ụnwanyi tsobe Kénanu. ¹¹Mkpakọ apha, Enoshi noru bụru ụnu apha labo l'ukporo apha ise l'apha iri; bya anwụhu.

¹²Kénanu bya anqo ụkporo apha eto l'apha iri; bya aburu nna Mahalalelu. ¹³Ọ nwuchaa Mahalalelu; bya anofua ụnu apha labo l'ukporo apha labo. O nwushikwapho unwoke yee ụnwanyi tsobe Mahalalelu. ¹⁴Mkpakọ apha, Kénanu noru bụru ụnu apha labo l'ukporo apha ise l'apha iri; bya anwụhu.

¹⁵Mahalalelu bya anqo ụkporo apha eto l'apha ise; bya aburu nna Jiaredi. ¹⁶Ọ nwuchaa Jiaredi; mbụ Mahalalelu; bya anofua ụnu apha labo l'apha iri. O nwushikwapho unwoke yee ụnwanyi tsobe Jiaredi. ¹⁷Mkpakọ apha, Mahalalelu noru bụru ụnu apha labo l'ukporo apha ено l'apha iri l'ise; bya anwụhu.

¹⁸Jiaredi bya anqo ụkporo apha ẹsato l'apha labo; bya aburu nna Inoku. ¹⁹Ọ nwuchaa Inoku; bya anofua ụnu apha labo. O nwushikwapho unwoke yee ụnwanyi tsobe Inoku. ²⁰Mkpakọ apha, Jiaredi noru bụru ụnu apha labo l'ukporo apha ẹsato l'apha labo; bya anwụhu.

²¹Inoku bya anqo ụkporo apha eto l'apha ise; bya aburu nna Metusela. ²²Ọ nwuchaa Metusela; yee Chileke bya aswia ọswi ụkporo apha iri l'ise. O nwushikwapho unwoke yee ụnwanyi tsobe Metusela. ²³Mkpakọ apha, Inoku noru bụru ụkporo apha iri l'ẹsato l'apha ise. ²⁴Inoku bẹ yee Chileke swịru ọswi. A nonyaa; a hụma-buhu iya; ọ buru Chileke kutaru iya.

²⁵Metusela bya anqo ụkporo apha tete l'apha ẹsaa; bya aburu nna Laméku. ²⁶Ọ nwuchaa Laméku; bya anofua ụnu apha l'ukporo apha iri lę tete l'apha labo. O nwushikwapho unwoke yee ụnwanyi tsobe Laméku. ²⁷Mkpakọ apha, Metusela noru bụru ụnu apha labo l'ukporo apha iri l'ẹsato l'apha tete; bya anwụhu.

²⁸Laméku bya anqo ụkporo apha iri lę tete l'apha labo; bya anwụta nwa nwoke. ²⁹O gúa ya Nuwa sụ: “Oo-dụ anyi obu l'akanya egwu-a, anyi ese l'alị-a, Chipfu türü ọnua-a.” ³⁰Ọ nwuchaa Nuwa; bya anofua ụnu apha l'ukporo apha tete l'apha iri l'ise. O nwushikwapho unwoke yee ụnwanyi tsobe Nuwa. ³¹Mkpakọ apha, Laméku noru bụru ụnu apha l'ukporo apha iri l'ẹsato l'apha iri l'ẹsaa; bya anwụhu.

³²Nuwa bya anqo ụnu apha l'ukporo apha ise; bya aburu nna Shemu; waa Hamu; waa Jiafeti.

Ụgbo Nuwa

6 ¹Nemadzụ nođu aka shii eje lę mgboko; a nođu anwushiru phe ụnwada. ²Unwu Chileke hụma ụnwada nemadzụ l'ephe ama mma; bya atugbua je alugbaa phe. ³Chipfu sụ: “Unme mu ta anoduhedu l'ime nemadzụ jasürü; noo kélé ọ buępho anụ-ehu mmanụ. E -shi nta-a bę iphe, nemadzụ a-noje bụ ụkporo apha ishii.”

⁴Ndu gbaru oke mkparawa no le mgboko le teke ono; bya anokwaru iya rø kwaseru; mbu le teke ụnwu Chileke jepfuru ụnwada nemadzụ; ephe bya anwushiaru phø ụnwegirima. Ephe bu ndu e shi maru əpha phø teke ndiche l'okpehu, shi du phø nu.

⁵Chipfu bya elee ẹnya húma g'ejo-ememe nemadzụ habewa shi le mgboko; l'iphe, obu phø anodujeephø arị bu g'ephe e-shi mee ejø-iphe tekenteke. ⁶O bürü aphi tsoru Chipfu le ya meru nemadzụ le mgboko; tème ọ nođu eghu iya eghu l'ime ɔkpoma. ⁷Chipfu sụ: "Mu e-meephø ge nemadzụ, mu meru dobe l'eliphe chihu. Nemadzụ a-chihu; me anụ; me iphe, awụ l'epho; waa ẹnu, ephe l'eli; kele ọ bùwaa aphi tsoru mu le mu meru phø dobe." ⁸Obenu le Nuwa bę du Chipfu l'obu.

⁹Waa oshilokpa Nuwa.

Nuwa bu onye bue ya phø bu onye pfuburu-eka-oto; ɔphu ụta adudu iya l'ehu le ndu teke ono; tème ephe le Chileke swia ɔswi. ¹⁰Nuwa ono nwutaru ụnwegirima unwoke ẹto, əpha phø bu Shemu; yee Hamu; waa Jiafeti.

¹¹Teke ono bę mgboko mebyishihuwaru l'atatiphu Chileke; bya aburu iwashi jiru iya. ¹²Chileke húma ge mgboko mebyihubewaru; noo kele ndu bu le mgboko mebyishibebewaru onwophø. ¹³Qo ya bu; Chileke sụ Nuwa: "Mu abyawaa eme ge nemadzụ l'ophu chihu; noo kele iphe, jiru mgboko bu iwashi; ọ bürü phø kparu iya. Sụ-a; mu abyawaa phø emebyishi; mebyishikwaphø mgboko. ¹⁴Qo ya bu; je egude oshi gofa kúa ugbo; tubushia ya ọmulo ọmulo l'ime iya; gude ụnwù dachishia ya ime; yee azu. ¹⁵Waa g'ii-gude kúa ya baa: ugbo ono a-dụ ụkporo nkwo-eka iri l'ise l'ogologo; ọsa iya aburu ụkporo nkwo-eka labo le nkwo-eka iri; l'ọ bya adu ụkporo nkwo-eka le nkwo-eka iri l'eli. ¹⁶Lị bya akụ-chia eli ugbo ono akụ-chi g'o du nkwo-eka lanu a -gbę l'igburonu iya. Lị bya eworu mgbo ye le mgburéku ugbo ono; tème l'i kúa ya g'o du mkkpopfu ẹto. ¹⁷Mu e-gude utso bya le mgboko bya erigbushikota iphe, dzụ ndzụ, no igwe le mkkpula; mbu iphemiphe, e meru ememe, atu unme. Iphemiphe, no l'eliphe a-büru mkkpurupyata. ¹⁸Obenu le gubedua bę mu le ngu a-gba ndzụ; l'ibahu l'ugbo ono; unu l'unwu ngu; waa nyee ngu; waa unyomu ụnwu ngu. ¹⁹Lị bya ahø iphemiphe, dzụ ndzụ ẹbo ẹbo; okee le nyee; dobe ndzụ l'eka i no. ²⁰Enu, ephe l'eli a-dụ ẹbo ẹbo du l'udu iya l'udu iya byapfuta ngu; ụnwu anụ; yee anụ, awụ l'epho adukwaphø ẹbo ẹbo byapfutakota ngu g'i dobe phø ndzụ. ²¹Ilibya ahø nri l'asa iya l'asa iya dobe g'o bürü nri, unu l'ephe e-rijie."

²²Nuwa bya atukoeopho iphemiphe ono mekota ge Chileke sru g'o mee ya.

7 ¹E mechaas; Chipfu sụ Nuwa: "Bahụ l'ugbo ono; unu le ndibe ngu l'ophu; noo kele ọo gubedua kpoloko bę mu humaru bu onye pfuburu-eka-oto l'ogbo-a. ²Hota anụ, a ta sodu nsø esaa esaa; okee le nyee. Lị

hota anu, aasø nsø ẹbo ẹbo; okee le nyee. ³Lị bya ahọta ẹnu ẹsaa ẹsaa; okee le nyee; dobe phẹ ndzụ lẹ mgboko. ⁴A -nœpho ujiku ẹsaa nta-a bẹ mu e-dze mini le mgboko ụkporo abalị labo eswe l'enyashi; gude mebyishikota iphemiphe, dzụ ndzụ, mu meru dobe le mgboko.”

⁵Nuwa bya atuko iphemiphe, Chipfu sru g'o mee mekota.

⁶Nuwa ono nowaru ụnu apha l'ukporo apha iri teke utso ono byaru le mgboko. ⁷Nuwa; yee ụnwu iya; waa nyee ya; waa unyomu ụnwu iya bya abahụ l'ugbo ono; g'ephe gbalaru utso ono. ⁸Anu ẹbo ẹbo l'ophu a ta sođu nsø; mẹ ophu aasø nsø; mẹ enu; mékpo iphe, awụ l'ephō; ⁹okee le nyee byapfuta Nuwa bya abahụ l'ugbo ono, bụ iya bụ gẹ Chileke pfuru iya. ¹⁰A nochaeopho ujiku ẹsaa ono; utso bya le mgboko.

¹¹O be l'apha, kwe Nuwa ụnu apha l'ukporo apha iri; le mboku, onwa k'ebø duepho l'abalị iri l'esa; ọgba mini ime alị gbaflushi; teme a gūhasha ẹnya mini k'akpaminigwe. ¹²Igwe dzee mini le mgboko ụkporo abalị labo eswe l'enyashi.

¹³Ọ buru mboku ono gedegede bẹ Nuwa; yee ụnwu iya, bụ Shemu; waa Hamu; yee Jiafeti; yee nyee ya; waa unyomu ụnwu iya ephe n'eto tükoru bahụ l'ugbo ono. ¹⁴Anu-egbudu, dülaje l'udu iya l'udu iya; mẹ anu, bụ iphe-edobe, dülaje l'udu iya l'udu iya; mẹ iphemiphe, bụ iphe, awụ l'ephō, dülaje l'udu iya l'udu iya; mẹ enu, dülaje l'udu iya l'udu iya; mbụ iphemiphe, furu nkù bẹ ephe l'ephé tükoru bahụ l'ugbo ono. ¹⁵Iphemiphe, e meru ememe, dzụ ndzụ dù ẹbo ẹbo byapfuta Nuwa; bya abahụ l'ugbo ono. ¹⁶Anu, wubakotaru l'ugbo ono bükotaerupho okee le nyee iphemiphe, dzụ ndzụ; egube ono, Chileke sru Nuwa l'oo-du ono. E mecha; Chipfu gū-chia ugbo ono gū-buru phẹ ye l'ime iya.

¹⁷Ukporo abalị labo bẹ utso ono byakotaru le mgboko; mini ono nođu aka shii eje; o nođu apalị ugbo ono epherekerephe le mgboko. ¹⁸Mini ono nođu abyapho kẹ külakula le mgboko; ugbo ono nođu ese eli l'eli mini. ¹⁹Utso ono byaa shii le mgboko; bya atuko úbvú, nọ igwe le mkpula gbamikota. ²⁰Mini ono byaa shii; k'ophu o gude nkwo-eka iri l'ise kakota úbvú eli. ²¹Iphemiphe, eme ụkporo le mgboko lakota l'iyi. Mbụ enu; waa anu, bụ iphe-edobe; waa anu-egbudu; iphe, kükotaru le mgboko; yee nemadzụ. ²²Iphemiphe, nọ l'eli mgboko, dzụ ndzụ, atụ unme l'imi nwụshikota. ²³Iphemiphe, nökota le mgboko bẹ e mebyishikotaru. Nemadzụ; mẹ anu; mẹ iphe, awụ l'ephō; mẹ enu bẹ e mebyishikotaru le mgboko. Ọ buerupho Nuwa yee iphemiphe ono, ephe l'iya tükoru nođu l'ugbo ono wafuru.

²⁴Utso ono dörü le mgboko nọ ụkporo abalị ẹsaa l'abalị iri.

Alala utso ono

8 ¹Obenu le Chileke nyatarụ-a Nuwa; waa anu-egbudu; mẹ anu, bụ iphe-edobe, ephe l'iya tükoru nođu l'ugbo ono. Ọ bya emee ge

pherephere wata ezizi lę mgboko; mini ono wata alala. ²A zachishia ögba mini ime ali pho; bya aguchishia ẹnya mini akpaminigwe pho. E buchia mini, shi l'igwe mee; igwe dzebuju mini. ³Mini ono nođu alakpoephō lę mgboko. A noephō ükporo abalị ẹsaa l'abalị iri; mini ono lawaa shii. ⁴Onwa k'ẹsaa duepho abalị iri l'ẹsaa; ugbo ono je je ebvuru l'ubvú Araratu. ⁵Mini ono nođu alakpoephō jasụ l'ọnwa k'iri. O bürü lę mboku mbụ l'ọnwa k'iri ono bę e beberu húmaahaa mkpakponu ubvú.

⁶A noekwapho ükporo abalị labo; Nuwa bya aguhaa windo, o yeru l'ugbo ono; ⁷bya atufu okpoko-óhà. O je etsoru rwupheahaa l'eli; gbiriri jasụ mini tashihu lę mgboko. ⁸O bya atufu ndo g'o maru ?mini ono ta-hugbuwaru l'eli ali? ⁹Ophu ndo ono ahumaduru eka oo-zobe ọkpa; noo kele mini nokwadu l'eli mgboko. Oo ya bụ; o lapfu Nuwa l'ugbo ono ozo. Nuwa machja eka nwuta ndo ono ye l'ime ugbo ono ozo. ¹⁰O bya anokwaa ujiku ẹsaa; bya agbekwa l'ugbo ono tuju ndo ono ozo. ¹¹Ndo ono Iwataşhia l'uzenyashi; o takpuru ekwo oshi olivu ọphúú gude lwa. Nuwa maru lę mini tahuwaru l'eliphe. ¹²O nokwaa ujiku ẹsaa ozo; bya atufukwa ndo ono ozo. O -rwua l'ogoya ono; ophu o Iwađeduru azu Iwapfuta iya.

¹³O be gę Nuwa nɔrwuerupho ụnu apha l'ükporo apha iri l'apha lanụ; lę mboku, ọnwa mbụ dę l'abalị mbụ; mini ono tashihuwa l'alị. Nuwa bya ewofu iphe, e gude kuchia ugbo ono; bya ahuma l'eli ali kpohuwari nkụ. ¹⁴O rwua lę g'ọnwa k'ębo dę l'ükporo abalị l'abalị ẹsaa; ali kpohukotawaa nkụ.

¹⁵Oo ya bụ; Chileke sụ Nuwa: ¹⁶"Unu lufuta l'ugbo ono; gu lę nyee ngu; waa ụnwu ngu; waa unyomu ụnwu ngu. ¹⁷Lijichifuta iphemiphe, dzụ ndzụ, unu l'iya nö l'eka ono: enu; mę anụ; mewaro iphemiphe, awụ epho l'alị; g'ephe bya azu azụzù zụ-jia mgboko; ephe anwushi ụnwu aka igwerigwe l'ime iya."

¹⁸Oo ya bụ; Nuwa bya afuta; yee ụnwu iya; yee nyee ya; waa unyomu ụnwu iya. ¹⁹Anụ l'ophu; mewaro iphemiphe, awụ epho l'alị; mę enu l'ophu; mbụ iphemiphe, eme ükporo lę mgboko shikota l'ugbo ono fütagbaa l'udu iya l'udu iya.

²⁰Nuwa bya akpuaru Chipfu ọru-ngweja; bya ahata anụ; yee enu ndu k'ophu a ta sođu nsọ; bya egude gwee ngweja-akpo-oku nụ Chipfu l'eka ono. ²¹Chipfu nümaephō ishishi iya, atso ntumatu; o pfua l'ime obu iya sụ: "Mu ta abyaedu egude opfu ęhu nemadzụ tubaali onu; kele iphe, nemadzụ anodujekpoephō arị l'obu iya e -shi lę nwata buepho ejio-iphe. Ophu mu abyaedu emebyishibaa iphemiphe, mu meru ememe, dzụ ndzụ; ęgube-a, mu meru-a.

²²"Jasụ gę mgboko a-no-beru be
teke akobe iphe l'alị a-dụ;
teke akpata iya akpata adụ.
Teke oyи atsụ a-dụ;

teke okpomoku dụ;
adukwapho.
Ọnanwu a-dụ;
udzumini adukwapho.
Eswe a-dụ; enyashi adukwapho;
ophu o dụ-buhubaedu.”

Ogbandzu Chileke yele Nuwa

9 ¹Chileke bya agorù ọnù-ọma nü Nuwa yee ụnwu iya; sụ phẹ: “Unu zùa azùzù; kabaa igwerigwe; unu azua zü-jia mgboko. ²Unwu anụ, nokota l'eliphe; waa ẹnu, ephe l'eli; waa iphemiphe, awụ l'ephō; waa ọma, bu lę mini l'ophu bẹ ndzụ unu a-nodu agukota; ephe atsụ unu ebvụ. G'ephe ha a-nodukota unu l'eka. ³Iphemiphe, dzụ ndzụ eme ụkporo a-bükotaru unu nri. Oo gẹ mu nükotaru unu oshi-ọmi l'ophu bụ gẹ mu nükotakwarupho unu iphemiphe l'ophu.

⁴“Ole g'unu ta atajekwa anụ mẹ mee ndzụ nodukwadu iya l'ime ehu. ⁵Mee ndzụ unu bẹ mu a-jị ajị iya. Teke o shi anụ l'eka mu ajikwaa ya pho ajị iya. Nemadzụ -gburu nwibe iya bẹ mu a-jikwapho ajị iya.

⁶“Onye gburu nemadzụ bükwapho
nemadzụ bẹ e-gbu yebedua.

Noo kele Chileke meru nemadzụ;
o dụ g'ọ dụ.

⁷A -bya l'ehu kẹ gubedua; unu jaa àjàjà ka l'ọtu; unu azua azùzù zujia mgboko.”

⁸Tobudu iya bụ; Chileke sụ Nuwa; yee ụnwu iya, ephe l'iya tükoru nodu l'eka ono: ⁹“Nta-a bẹ mu l'unu waa oshilokpa unu ndu ọphu nō l'iphu gbawaru ndzụ. ¹⁰Teme anyi l'iphe, dzụ ndzụ, unu l'iya shi tükö nodu gbakwapho ndzụ; mbụ ẹnu; waa anụ, bụ iphe-edobe; waa anụ-egbudu; iphemiphe ono, unu l'iya tükoru shi l'ugbo futa ono; mbụ iphemiphe ono, bu l'eliphe ono. ¹¹Mu l'unu gbaakwari ndzụ. E tee gudebaékwa utso eribushi nemadzụ l'ophu ọzobaa. Ọphu utso, e-mebyishibaa mgboko-a l'ophu abyaedu agbabaa.”

¹²Chileke sụ: “Waa iphe, egoshi ogbandzu ono, mu l'unu; waa iphe, dzụ ndzụ, unu l'ephe tükoru nodu l'eka ono; waa ogbo ọphu nō l'iphu agba bụ ọwa-a. ¹³Mu wowaru eko-mini mu dobe l'akpaminigwe; teme ọo-bujeerupho iphe, egoshi ogbandzu mu lę mgboko l'ophu. ¹⁴Teke igwe rwuru erwurwu; ọ gbaa eko-mini ono; ¹⁵mu a-nyata ogbandzu mu l'unu; waa iphe, dzụ ndzụ l'ophu, dulaje l'ụdu iya l'ụdu iya. Mbụ lę mini ta abyaabaeđu abya utso bya eribushia iphe, nō ndzụ ọzo. ¹⁶Iphe, bükpoo teke eko-mini gbaru l'urwukpu; mu a-hụma iya nyata ogbandzu ojejoje ono, Chileke yee iphe, nō ndzụ, dulaje l'ụdu iya l'ụdu iya, nō lę mgboko gbaru ono.”

¹⁷Ọ bụru iya bụ Chileke sụ Nuwa: “Ọo iphe-a bụ iphe, egoshi ọgbandzu ono, mu l'iphemiphe, dzụ ndzụ, nọ l'eliphe gbaru ono.”

Ụnwụ Nuwa

¹⁸Ụnwụ Nuwa, shi l'ugbo ono lufuta bụ Shemu; waa Hamu; waa Jiafeti. Ọ bụru Hamu bụ nna Kénanu. ¹⁹Ọ bụru shita l'ụnwụ Nuwa unwoke ẹto-a bẹ nemadzụ shiru dzuru mgboko lophu.

²⁰Noo ya; Nuwa bụ onye emebe iphe l'alị; bya eworu opfu-vayịnu kọ. ²¹O rwua ujiku lanụ; o ngua mée, shi l'akpuru vayịnu iya ono. Ọ wata iya atsutsu k'ophu ọ gba ọto je azee l'ulo-ekwa iya. ²²Hamu, bụ nna Kénanu je ahụma nna iya eka ọ gba ọto; bya eje epfuaru iya unwune iya ephenebo ọphu nọ l'etezi. ²³Shemu; waa Jiafeti bya achita ekwa kobegbaa onwophę l'ukuvu je l'azụ l'azụ je aphukpute nna phę ono, gba ọto ono. Ephē woru iphu ghaa l'ibe iya ozo g'ephe ta ahụma nna phę l'eka ọ gba ọto.

²⁴O be teke mée tsubuhuru Nuwa; o tehu bya anụma iphe ono, nwa iya kẹ nwata meru iya ono; ²⁵ọ sụ:

“Kénanu bẹ bùakwaa
onye a túru onu.
Ọo-buru ohu ndu bụ ohu
l'eka unwune iya.”

²⁶Ọ sùkwapho:
“G'e tua Chipfu, bụ
Chileke kẹ Shemu ẹpha!
Gẹ Kénanu bùkwaru
ohu Shemu!
²⁷Gẹ Chileke mee gẹ
Jiafeti jaa àjàjá!
Gẹ Jiafeti buru l'ulo-ekwa
Shemu!
Gẹ Kénanu bùfukwarupho
ohu iya!”

²⁸G'utso ono byachaaru bẹ Nuwa nofuaru ụkporo apha iri l'esaas l'apha iri. ²⁹Mkpakọ iphe, Nuwa nörū bụru ụnu apha labo l'ukporo apha esaas l'apha iri; bya anwụhu.

Àjàjà ọhamoha

10 ¹Waa oshilokpa ụnwụ Nuwa, bụ Shemu; waa Hamu; waa Jiafeti baa. Mbụ l'a nwụshiru phę ụnwiegirimma lę g'utso ono lachaaru.

Eri Jiafeti

²Ụnwụ Jiafeti bụ Goma; waa Magogu; waa Madayi; waa Jiavanu; waa Tubalu; waa Mɛshetu; waa Tirasu.

³Unwu kę Goma bürü Ashikenazu; waa Rifatu; waa Togarama.

⁴Unwu kę Jiavanu bų Elisha; waa Tashishi; waa ndu Kitimu; waa ndu Rodu. ⁵Ndu ono bų phę bų eri Jafeti. O bürü phę bę iphe, bükpo oha, bukube eze-ényimu gębę lęka jakashia. Oha ono gęphe hakota nwegbaaru oke alı yęe opfu-alı nkephę; waa ipfu ipfu nkephę.

Eri Hamu

⁶Unwu Hamu bų Kushi; waa Ijiputu; waa Putu; waa Kénanu.

⁷Unwu kę Kushi bürü Seba; waa Havila; waa Sabuta; waa Rama; waa Sabuteka.

Unwu Rama bų Sheba; waa Dedanu.

⁸Kushi bų nna Nimurodu, bų onye mechaarų bya abürü eze ojogu l'eliphę. ⁹O bų onye ike dų l'achi nta l'iphu Chipfu; noo iphe, meru g'o gude a nödu anmaję etu sụ: "Onye-a dų gę Nimurodu onye ike dų l'achi nta l'iphu Chipfu." ¹⁰Ęka o gbuberu ishi abürü eze iya bų lę Babelu; waa Ereku; waa Akadu; waa Kalune, nō l'ime alı Shina. ¹¹O shi lęka ono wata àjàjà jarwua alı Asiriya, bų ęka o nō meta mkipukpu Ninive. O metakwapho mkipukpu Rehobotu-Iye; waa mkipukpu Kala; ¹²waa mkipukpu Resenu. Resenu ono nō lę mgbaka Ninive waa Kala. O bürü iya bų oke mkipukpu ono.

¹³Ijiputu bų nna ndu Ludu; waa ndu Anamu; waa ndu Lehabu; waa ndu Nafutu; ¹⁴waa ndu Paturosu; waa ndu Kasulu. Ndu Kasulu ono bų iya bų ęka ndu Filisitayinu shi. Ijiputu bükwarupho nna ndu Kafuto.

¹⁵Kénanu bų nna Sayidonu. O bürü Sayidonu ono bų ıkpara iya. Kéna-nu bükwarupho nna ndu Hetu; ¹⁶waa ndu Jiebusu; waa ndu Amoru; waa ndu Gigashi; ¹⁷waa ndu Hevu; waa ndu Akü; waa ndu Sini; ¹⁸waa ndu Avadi; waa ndu Zemaru; waa ndu Hamatu.

E mechaa; ıkpa-ipfu ndu Kénanu bya ajakashia. ¹⁹Oke alı Kénanu gęle mkipukpu Sayidonu; mę a -nödu eje mkipukpu Jira; nōo jasę lę mkipukpu Gaza. O gbékwapho lę Gaza lęka ono; mę a -nödu eje mkipukpu Sodomu yęe Gomóra; yęe Adama; yęe Zebowimu; nōo jasę lę mkipukpu Lesha.

²⁰O bürü oha ono bükota ęnwu Hamu; gęphe hakota nwegbaaru ipfu ipfu nkephę; yęe opfu-alı yęe oke alı nkephę.

Eri Shemu

²¹Shemu nwışhikwarupho ęnwegirimma unwoke. Nwune Jiafeti k'ögere-nya bų Shemu. O bürü Shemu bų ochochoroche ęnwu Eba l'ophu.

²²Unwu Shemu bų Elamu; waa Ashuru; waa Afakusadu; waa Ludu; waa Arámu.

²³Unwu kę Arámu bürü Uzu; waa Hulu; waa Geta; wafua Mashu.

²⁴Afakusadu bų nna Shela. Shela bya abürü nna Eba.

²⁵Eba nwuta unwoke labo. Ephra onye lanu bu Pelegu; noo kele a nwuru iya teke mgboko kekashihuru. Ephra nwune iya bürü Jiokutanu.

²⁶Jiokutanu bu nna Alumodadu; waa Shilefu; waa Hazamaveti; waa Jera; ²⁷waa Hadoramu; waa Uzalu; waa Dikila; ²⁸waa Obalu; waa Abimeelu; waa Sheba; ²⁹waa Ofi; waa Havila; wafua Jiobabu. G'ephe ha bükota ụnwu Jiokutanu.

³⁰Eka ephe bu shi lę Mesha phobe rwua Sefa l'uzo oha úbvú l'uzo enyawu-awawa.

³¹O bürü oha ono bükota ụnwu Shemu; g'ephe hakota nwegbaarü ipfu ipfu nkephe; yee opfu-alị yee oke alị nkephe.

³²Oha ono g'ephe ha bükota oshilökpa ụnwu Nuwa; g'ephe ha nwegbaarü ipfu ipfu nkephe. O bürü phē bę əhamoha shi l'eka dzuru eliphe l'ophu g'utso gbacharu.

Ulo-eli Babelu

11 ¹Unwu-eliphe l'ophu shi epfukota opfu-alị lanu, a nụ-dzuru. ²Noo ya; o be teke ndiphe kwaseru ụzo enyawu-awawa; ephe je ahụma nsuda lę Shina; ephe je ebukobe l'eka ono.

³Ephe sụ nwibe phē: “Unu bya g'anyi kpua eja hụa ya l'oku hụ-ghee ya ahụ-ghe.” O bürü eja akpukpu bę no-chiru phē enya mkpuma; ephe wụa ya korota g'o bürü otu-paa. ⁴Ephe sụ: “Unu bya g'anyi metaru onwanyi mkpukpu; g'anyi kpua ụlo-eli, e-je asupfuru l'igwe. Oo ya bu; g'anyi abu-ru ndu aa-maru əpha phē; g'anyi te je agbakashihu dzuru mgboko.”

⁵Tobudu iya bu; Chipfu bya enyizeta g'o hụma mkpukpu ono; yee ụlo-eli ono, unwu-eliphe akpụ ono; ⁶bya asụ: “Ndu-a bükwa nanu; bya epfukota opfu-alị lanu; ephe wata eme iphe, dụ ęgube-a. O to nwekwu iphe, ephe chiru idzu ememe g'ephe te emegha iya. ⁷Unu g'anyi nyizeta je aghaa phē olu-opfu; g'iphe, nwibe phē epfu te edojehę phē enya.”

⁸Oo ya bu; Chipfu bya achikashia phē; ephe dzuru mgboko; ephe paru akpụ mkpukpu ono haa. ⁹Noo iphe, meru g'o gude e kua ya Babelu; noo kele oo eka ono bę Chipfu ghashiru opfu ụnwu-eliphe l'ophu. O shi l'eka ono chikashia phē; ephe dzuru mgboko.

E shi lę Shemu jasụ lę Ebiram

¹⁰Waa oshilökpa Shemu.

A noephō mgbarapha labo g'utso byachaaru ono; Shemu nwuta Afakusadu. Teke ono bę Shemu nowarū ụkporo apha ise teme o nwuta Afakusadu ono. ¹¹O nwutchaa Afakusadu; bya anofua ụnu apha l'ukporo apha ise. O nwushikwapho unwoke yee ụnwanyi tsobe Afakusadu.

¹²Afakusadu bya ano ụkporo apha l'apha iri l'ise; bya abu-ru nna Shela. ¹³O nwutchaa Shela; bya anofua ụnu apha l'apha eto. O nwushikwapho unwoke yee ụnwanyi tsobe Shela.

¹⁴ Shela bya anqo ụkporo apha l'apha iri; bya aburu nna Eba. ¹⁵ O nwụchaa Eba; bya anofua ụnu apha l'apha ẹto. O nwụshikwapho unwoke yee ụnwanyi tsobe Eba.

¹⁶ Eba bya anqo ụkporo apha l'apha iri l'eno; bya aburu nna Pelegu. ¹⁷ O nwụchaa Pelegu; bya anofua ụnu apha l'ukporo apha l'apha iri. O nwụshikwapho unwoke yee ụnwanyi tsobe Pelegu.

¹⁸ Pelegu bya anqo ụkporo apha l'apha iri; bya aburu nna Rewu. ¹⁹ O nwụchaa Rewu; bya anofua ụkporo apha iri l'apha tete. O nwụshikwapho unwoke yee ụnwanyi tsobe Rewu.

²⁰ Rewu bya anqo ụkporo apha l'apha iri l'abo; bya aburu nna Sérugu. ²¹ O nwụchaa Sérugu; bya anofua ụkporo apha iri l'apha esaa. O nwụshikwapho unwoke yee ụnwanyi tsobe Sérugu.

²² Sérugu bya anqo ụkporo apha l'apha iri; bya aburu nna Nahọ. ²³ O nwụchaa Nahọ; bya anofua ụkporo apha iri. O nwụshikwapho unwoke yee ụnwanyi tsobe Nahọ.

²⁴ Nahọ bya anqo ụkporo apha l'apha tete; bya aburu nna Tera. ²⁵ O nwụchaa Tera; bya anofua ụkporo apha ise l'apha iri lę tete. O nwụshikwapho unwoke yee ụnwanyi tsobe Tera.

²⁶ Tera bya anoo ụkporo apha ẹto l'apha iri; bya aburu nna Ebiramu; waa Nahọ; waa Haranu.

²⁷ Waa oshilokpa Tera.

Tera bụ nna Ebiramu; waa Nahọ; waa Haranu. Haranu bụru nna Lotu.

²⁸ Nna iya, bụ Tera nödukwadu ndzụ; Haranu nwụhu lę mkpukpu Uru l'alị Kaludiya, bụ eka a nwụru iya. ²⁹ Ebiramu yee Nahọ bya atuko lụa nwanyị. Ephä nyee Ebiramu bụ Serayi; ephä nyee kę Nahọ bụru Milika. Onye nwụru Milika bụ Haranu; o bụkwarupho Haranu ono nwụru Isuka. ³⁰ Ophu Serayi anwütaduru nwa; noo kélé o töo tsudu ime.

³¹ Noo ya bụ; Tera duta nwa iya, bụ Ebiramu; waa nwanwa iya, bụ Lotu, bụ nwatibe Haranu; bya edutakwapho nyee nwa iya, bụ Serayi; bụ iya, bụ nyee Ebiramu. Ephē tuko swịru shi lę Uru, nọ l'alị Babilonu jeshia Kénanu. Obenu l'ephē rwuerupho Haranu; ephē buru l'eka ono.

³² Tera nöephō ụkporo apha iri l'apha ise; o nwụhu lę Haranu.

Chileke eku Ebiramu

12 ¹ Chipfu sụru Ebiramu: “Haa alị ngu; yee ndibe unu; mę ọkpoku ibe nna ngu; lashịa alị, mu e-goshi ngu.

² “Mu e-me ngu l'iị-bürü ọha,

parụ eka apaa;
teme mu ekekewa
ngu pho l'oma.

Mu emee g'ephä ngu paa eka;

teme l'ịibiru onye mu

e-shi l'ehu iya ekebe
ndu ɔzo l'oma.

³ Mu a-goru ɔnu-ɔma nü ndu
goru ɔnu-ɔma nü ngu;
ndu t̄ru ngu ɔnu b̄ mu a-t̄u ɔnu.
Teme ndu mgboko l'ophu b̄
ee-gude iswi ɔhu ngu kebe l'oma.”

⁴ Qo ya b̄; Ebiramu t̄ugbuna, b̄ iphe, Chipfu pfuru iya. L̄otu tsoru iya. Ebiramu nowaru ȳkporo apha eto l'apha iri l'ise teke o shi Haranu t̄ugbua. ⁵ T̄obudu iya b̄; Ebiramu bya at̄uko Ȅku, Ȅphe kpataru akpat̄a rwuta; bya eduta nyee ya, b̄ Serayi; waa L̄otu, b̄ nwa nwune iya; m̄ekpoo ndu Ȅphe shi l̄e Haranu gude; Ȅphe w̄ufu; Ȅ b̄uru ph̄ ala al̄i Kénanu. Ȅphe je jas̄u Ȅphe jerwua Ȅka ono.

⁶ Ebiramu ph̄ kwaseru al̄i ono gbiriri jas̄u Ȅphe rwua Ȅka eze oshi More no l̄e mgboru m̄kpukpu Sh̄ekemu. Ȅ b̄uru ndu Kénanu bu l̄al̄i ono teke ono. ⁷ Ole Chipfu byapfutaru Ebiramu bya as̄u iya: “O kwa oshilokpa ngu b̄ mu a-nukota al̄i-a.” Ebiramu bya akp̄ar̄u Chipfu ono, byapfutaru iya n̄u ono Ȅru-ngweja.

⁸ Ebiramu ph̄ gbe l̄ek̄a ono kwaseru Ȅzo Ȅnyanwu-awawa úbvú Bételu; je akp̄obe ulo-ekwa ph̄ l̄ek̄a Bételu no l̄zo Ȅnyanwu-ariba. Eyayi n̄odu l̄zo Ȅnyanwu-awawa. Ebiramu rwukwaa Ȅka ono bya akp̄ar̄u Chipfu Ȅru-ngweja; bya anodu l̄ek̄a ono kpo-ku Ȅpha iya. ⁹ Noo ya; Ebiramu ph̄kata ulo-ekwa iya t̄ugbua kwaseru Ȅzo echiegu ndohali.

Ebiramu bu l̄al̄i Ijiputu

¹⁰ T̄obudu iya b̄; eze eḡu wata ememe l̄al̄i onoya; Ebiramu ph̄ lashia al̄i Ijiputu g'ephe je ebutoṭa l̄ek̄a ono; noo kele eḡu ono eme shii. ¹¹ Ȅphe bya l̄abah̄ l̄al̄i Ijiputu; Ebiramu su nyee ya, b̄ Serayi: “Mu maru l̄i b̄u nwanyi, manukar̄u mma. ¹² L̄e ndu Ijiputu -hum̄a ngu; b̄ Ȅphe a-sukwa l̄i b̄u nyee mu. Ȅphe eworu mu gbua; haa ngu g'i n̄odu ndz̄u. ¹³ Sujekwa l̄e mu l̄e ngu b̄u nwune; o ya b̄u g'eemekwanaru mu ree l'iswi ɔhu ngu; teme liishikwaph̄ nno mee g'ishi mu kpo-pfur̄.”

¹⁴ Ebiramu ph̄ bya abah̄ al̄i Ijiputu. Ndu Ijiputu huma l̄e Serayi b̄u nwanyi, ama nt̄umatu. ¹⁵ Ndu no l̄oke okwa Fero humae ya ph̄o; bya ej̄e at̄ua onu iya l'iphu Fero. A bya eduta iya lashia ibe Fero. ¹⁶ Fero meeru Ebiramu ree l'opfu ɔhu Serayi; bya akp̄ee ya at̄uru; kpeee ya eswi; kpekwaa ya ph̄o oke l̄e nyee nkafu-igara; bya eduru unwoke yee Ȅnwanyi, a-n̄odu ejeru iya ozi ozi n̄u iya. O bya akp̄ekwaa ya ph̄o Ȅnya-kamelu.

¹⁷ T̄obudu iya b̄; Chipfu bya al̄oru ej̄o iphe-ememe t̄u Fero yee ndibe iya; opfu l̄o dutaru nyee Ebiramu, b̄ Serayi. ¹⁸ Noo ya; Fero kua Ebiramu su iya: “?Denu g'o gude i mee mu egube iphe Ȅwa-a? ?B̄u gunu b̄ i t̄i kajeduru mu l̄o nyee ngu? ¹⁹?B̄u gunu meru iphe, i suru l̄o nwune

ngu nwanyi; i haa; mu bya aluta iya lüaha? Ole g'o duhabé; waa nyee ngu baa; duta iya tügbua!" ²⁰Fero bya asú gé ndu-ozí iya chífu Ebiramu. Ephe chífu yele nyee ya; waa iphemiphe, o nweru.

Ebiramu yele Lötü ekekaha

13 ¹Noo ya; Ebiramu; waa nyee ya; waa iphemiphe, o nweru; yee Lötü, ephe l'iya swí shi l'alí Ijiputu tügbua lashia echiegú ndohali. ²Ebiramu nwewaru iphe-edobe; waa mkpola-ochaa; waa mkpola-ododo shii.

³Ephe shi l'echiegú ndohali jekpoephó; ephe -shi l'eka-a; ephe ejerwua l'eka-a; ephe -shi l'eka; ephe ejerwua l'eka-a; gbiriri jasú ephe jerwua l'uzo isheli mkpukpu Bételu; mbu eka ono, no le mgbaka Bételu yele mkpukpu Eyayi ono, bu iya bu eka ephe kpobejehawaru ulo-ékwa phé-a; ⁴téme o búru eka Ebiramu vuru uzo kpua oru-ngweja. O nodu l'eka ono kpó-kua-haa Chipfu.

⁵Noo ya; Lötü-a, yele Ebiramu swí-a nwekwárapho aturu, du igwerigwe; waa eswi, du igwerigwe; waa ulo-ékwa, dukwapho igwerigwe. ⁶Ophu alí ono asuedu éphenebo ebubu; kélé iphe-edobe phé kwatakppó paa eka apaa; k'ophu bu l'éphe ta aduedu ike anokota l'eka lanu. ⁷Oo ya bu; uswo daru ndu echeru Ebiramu iphe-edobe; yee ndu echeru Lötü nkiya. Ndu Kénanu yee ndu Pérezu shikwapho buru l'alí ono teke ono. ⁸A nonyaa; Ebiramu su Lötü: "G'uswo ta adashinuru mu le ngu; ophu o dashinuru ndu echeru ngu iphe-edobe; yele ndu echeru mbédúa nkemu; eshinu mu le ngu bu abubu. ⁹I tukerupho alí obu l'ophu huma-gbu. G'anyi ta akwópfuhéru l'eka lanu. Hatakpoephó ékiya ophu ii-la je eburu. I -nodu ala l'eka-icha; mbédúa ala l'eka-utara; teke iila l'eka-utara; mbédúa ala l'eka-icha."

¹⁰Lötü palia énya imeli bya ahúma le nsúda ényimu Jiódanu, noru kpaa le mkpukpu Zowa bé nggele du shii; o dñephó gé mgbabu Chipfu ono; ozoo gé alí Ijiputu. Teke ono bé Chipfu teke emebyidu Sodomu yee Gomóra. ¹¹Tobudu iya bu; Lötü gude eka iya hata nsúda ényimu Jiódanu l'ophu; bya egweta lashia uzo ényanwu-awawa. O búru iya bu l'umadzu labó ono ekekaha; ¹²Ebiramu buru l'alí Kénanu; Lötü je ebukube mkpukpu, nogbaa le nsúda ono. O woru ulo-ékwa iya je akpobe le mgboru Sodomu gedegede. ¹³Noo ya; ndu Sodomu nodu eme ejo-iphe; bya aburu ndu menükaru Chipfu iphe-eji.

¹⁴Tobudu iya bu; Lötü lufuchaephó; Chipfu su Ebiramu: "Gbé l'eka i no palia énya lee l'uzo isheli; waa l'uzo óhalí. L'iile l'uzo ényanwu-awawa; le-kwapho l'uzo ényanwu-ariba. ¹⁵Alí ono, i humakotaru ono mgburugburu bé mu a-nükota gú l'awa ngu g'unu nweru jasú l'ojéjoje. ¹⁶Mu e-me awa ngu g'ephe ha g'eja, no l'alí. K'ophu bu l'qo onye dürü ike gütá ejá, no l'alí bé a-dú ike gütá awa ngu. ¹⁷Jephékota alí ono maru eka o jeberu l'ogologo; liimaru g'o habe oṣa. Noo kele mu a-nükota ngu iya."

¹⁸Qo ya bụ; Ebiramu phuta ụlo-ekwa iya bya eje ebukube eze oshi ndu Mamure, dokoheru lę Hęburonu. Ọ nođu l'eka ono kpuaru Chipfu ọru-ngeja.

Ebiramu adzota Lọtu

14 ¹O bürü teke ono bę Amurafelu, bụ eze ndu Shina; mę Ariyoku, bụ eze ndu Elasa; mę Kedolawoma, bụ eze ndu Elamu; waa Tidalu, bụ eze ndu Goyimu chitari ndibe phę tıgbua jeshia ogu. ²O bürü Bira, bụ eze ndu Sodomu; mę Birisha, bụ eze ndu Gomóra; mę Shayinabu, bụ eze ndu Adama; mę Shimiba, bụ eze ndu Zebowimu; waa eze Bela, bụ iya bụ Zowa bę ephe jeru etso ogu obu. ³Ndu k'ikpazụ-a bya edzukobę chita ndibe phę jepfushia phę ogu lę nsüda Sidimu, mechaarụ bürü Eze-ényimü Únú. ⁴O bürü iphe, kparu ogu ono bụ l'ephe nökotaru apha iri l'ebu l'eka Kedolawoma; o rwua lę k'iri l'eto; ephe kwefu ike.

⁵O rwua l'apha k'iri l'eno; Kedolawoma yęc ndu eze ono, wupfutaru iya nü ono tuko je anodu lę Asheterotu Kaneemu lwü-kpee ndu Rafa; bya anodu lę Hamu lwü-kpee ndu Zuzu; bya anodukwapho lę Shave-Kiriyatayimu lwü-kpee ndu Emu. ⁶Ephe bya eje anodu l'ohu úbvü ndu Siye lwü-kpee ndu Horu; lwüa phę jasü lę Èlu-Paranu, nō lę mgboru echięgu. ⁷Ephe bya alwaphuta azü bya eje anodu lę Ènu-Mishipati, bụ iya bụ Kadéshi; lwütakota ali Amaleku l'ophu; bya alwü-kpee ndu Amoru, bu lę Hazesonu-Tama.

⁸Tobudu iya bụ; eze ndu Sodomu; mę eze ndu Gomóra; mę eze ndu Adama; mę eze ndu Zebowimu; wafüa eze Bela, bụ iya bụ Zowa; wüfuta bya eje akwakaa k'ogu lę nsüda Sidimu; ⁹kwaberu Kedolawoma, bụ eze ndu Elamu; mę Tidalu, bụ eze ndu Goyimu; mę Amurafelu, bụ eze ndu Shina; waa Ariyoku, bụ eze ndu Elasa. Qo ya bụ; lę ndu eze ęno l'etso ndu eze ise ogu. ¹⁰Nsüda Sidimu ono bę iduma iduma, e bvutagbaru koro-ta du igwerigwe. Obe teke ndu eze Sodomu waa Gomóra ono; mę ndibe phę tükorus gbalaha agbala; o nweru ndibe phę ndu ophu haru dalahü iya nü. Ndu ophu phoduru nü gbaru laa l'úbvü úbvü. ¹¹Ndu eze ęno ono bya atuko ęku Sodomu, yele Gomóra; mę nri phę gweta tıgbua. ¹²Ephe kpütakwapho Lọtu, bụ nwa nwune Ebiramu yele ęku iya; eshinu o bu lę Sodomu.

¹³Onye lanü l'ime ndu gbalaru nü bya epfuaru iya Ebiramu onye Hiburu. Ebiramu bu lę mgboru eze oshi ndu Mamure. Mamure bükwanu onye Amoru bya abürü nwune Eshukolu waa Ana. Ndu ono bę ephe lę Ebiramu tıgbaru bürü nanü. ¹⁴Ebiramu nümaephö l'abubu iya bę a lwütarü l'ogu; o kua unwoke iya ükporo ümadzu iri l'ise l'ümadzu iri l'esato, a nwüru l'ibe iya, e ziru g'aalwuje ogu. Ephe chipyabe phę gbapfu phę lę Danu. ¹⁵O -rwua l'enyaşıhi; Ebiramu bya ekekashıa unwoke iya gude tsoo phę ogu; lwü-kpee phę; chia phę gbiriri jasü ephe gbarwua Hoba, bụ isheli Damasukosu. ¹⁶O

natakota phē ivu ono, ἐπε shi gweta ono; bya edulata abubu iya, bū Lotu yee ēku nkiya; waa ɻuwanyi; mewaro ndu ozo, ἐπε shi rwuta.

¹⁷Ebiramu lwu-kpechaa Kedolawoma yee ndu eze, ἐπε l'iya swi bya alwatashi;a; eze ndu Sodomu gba iya ndzuta lē nsuda Shave, bū iya bū nsuda, aza Nsuda Eze.

¹⁸Noo ya bū; Melikizedeku, bū eze ndu Salemu gude buredi; waa mēe byapfuta phē. Melikizedeku ono bū onye uke Chileke, bū Okalibe-kakota-shii. ¹⁹Q̄ bya agorū onu-oma nū Ebiramu sū:

“Ge Chileke, bū
Okalibe-kakota-shii
kebe gube Ebiramu l'oma!
Mbū Chileke ophu bū iya
meru igwe bya emee eliphe.

²⁰G'e tua Chileke,
bū Okalibe-kakota-shii əpha!
Mbū onye ono,
woru ndu əhogu ngu
ye ngu l'eka!”

Ebiramu nū iya oke-lanu-l'uzo-iri l'iphemiphe ono, o gwephutaru azu ono; o nata iya.

²¹Eze Sodomu sukwani Ebiramu g'o haaru yebedu ndu ophu bū nemadzu; gwetawaro ophu bū ivu nworu.

²²Ebiramu sū eze ndu Sodomu: “Mu paliakwaru ēka riaru Chipfu angū; mbū Chileke ophu bū Okalibe-kakota-shii; onye meru igwe bya emee eliphe; ²³l'o tō dudu iphe, bū iphe ngu, mu a-nata; mbū m'obeta ə buru oghu; ozo eri akpokpa; g'o tō dū teke iji-sū l'oo ngu meru Ebiramu; o baa eze. ²⁴Q̄ tō dudu iphe, mu a-nata gbahaa ophu ndu mu l'iya swi riwaru eriri; waa oke-iphe ophu rwuberu ndu tso mu jee; mbū-a; ge Ana; waa Eshukolu; waa Mamure ria oke, rwuberu phē nū.”

Ogbandzu Chileke yele Ebiramu

15 ¹E mecha; Ebiramu nūma Opfu Chipfu l'ophulenya. Q̄ sū iya:
“Ge ndzū ba agushi ngu
Ebiramu.

Qo mbēdua bū onye
egbobutaje ngu nū;
bya aburu obunggo ngu,
paru ēka.”

²Ebiramu sū: “Gube Nnajuphu, bū Chipfu; ?bu gunu ozo bē iji-nū mu gē mu ta nwütaduru nwa-a; tēme onye e-mecha nwekotaru ēku mu buru Eliyéza-a, bū onye Damasukosu-a?” ³Ebiramu bya asukwapho: “Nta-a, g'i tī nūduru mu nwa-a bụnu ohu, a nwūru l'ibe mu e-mecha ria iphe mu.”

⁴Tobudu iya bụ; Chipfu sụ iya: “Onye ono ta abükwa iya e-ri iphe ngu. O kwa nwa nwoke ophu shi ngu l'ehu e-ri iphe ngu ọbu.” ⁵O bya eduta iya lufu etezi bya asụ iya: “Palia enya lee l'akpaminigwe gúa kpokpode, no iya nü ọgu; m'o bürü l'ii-dụ ike gúkota iya.” Sụ iya: “Noo g'awa ngu a-ha bụ ono.”

⁶Ebiramu kweta iphe, Chipfu pfuru. O guaru iya ya l'apfubé-eka-oto.

⁷O sükwa iya pho: “Oo mbédúa, bụ Chipfu duru ngu dufuta lẹ mkpupu kpu Uru, no l'alí Kaludiya gę mu bya anụ ngu alí-a g'ọ bürü oke alí ngu.”

⁸Ebiramu sụ: “Jiko Nnajíuphu, bụ Chipfu; ?denu gę mu e-shi maru lę mu e-nweru iya?”

⁹Chipfu sụ iya: “Wotaru mu ada eswi; waa ada eghu; waa ebili, gbacharu apha ẹto ẹto; teme waa kparaka; waa ndupfu.”

¹⁰Ebiramu tuko iphe ono wotaru iya; bya asúchaa ya ibe; bya ewocharu ibiribe iya ono dobegbaa g'ọ ghaaru nwibe iya iphu. Ophu ọ sünduru ndu ọphu bụ ẹnu ibe. ¹¹Enu, erije anụ phezetagbaa g'ephe vuka anụ ono; Ebiramu chífu phé.

¹²Enyanwu nyihuchaephō; oke mgbenya tu Ebiramu. Ochii so-kputa iya. Ochii ono agba ntumatu; teme ọ nödu anyị iши ẹdzu. ¹³Chipfu bya asụ iya: “G'o doo ngu enya ree l'oshilökpa ngu bę e-mecha bürü nlwamulwa l'alí, abudu nkephę; leemee phę ohu kpaa phę ehu l'eka ono ụnu apha.

¹⁴E -mechaa ephe evuru ẹku, ha shii lwa. Ole oha ono, ephe shi ejeru ozi ono bę mu a-nükwanu aphu. ¹⁵Obenu lę gübedula bę a-ka nka kaghækpo o ya akaghe. Lijlapfu nna ngu phę l'ehu-guu; l'eelia ngu elili. ¹⁶O -rwua l'ogbo k'eno bę oshilökpa ngu a-lwaphuta azu l'eka-a; kele nta-a bę ejophé, ndu Amoru eme teke ebuhudu.”

¹⁷Enyanwu nyihuchaephō lę g'ochii byawaru; ite, a kpóberu ọku, akpụ tütütutuu; yę oróku, enwu phoophoophoo bya aghaja ibe anụ ono. ¹⁸O bürü lę mbóku ono bę Chipfu yę Ebiramu gbaru ndzü. O sụ: “Oshilökpa ngu bę ya nüru alí-a; e -shi lę nggele Ijiputu jasü lę Yufurétisu. ¹⁹Alí Ọbu bụ alí ndu Kénu; mę kę ndu Kenazu; mę kę ndu Kadumonu; ²⁰mę kę ndu Hetu; mę kę ndu Pérezu; mę kę ndu Rafa; ²¹mę kę ndu Amoru; mę kę ndu Kénanu; mę kę ndu Gigashi; mę kę ndu Jiebusu.”

Hega yele Ishimélu

16 ¹Tobudu iya bụ; ọphu Serayi, nyee Ebiramu anwütaduru iya nwa. Ole Serayi nweru nwamgboko, shi Ijiputu, ọ gbaru ohu, aza Hega. ²Qo ya bụ; Serayi sụ Ebiramu: “Gę Chipfu mewaru ọphu mu anwütaduru nwa-a bę ii-jepfukwa ohu mu g'a maru ?mu e-shi iya l'eka nweru ụnwiegirma?”

Ebiramu kweta bya emee iphe, Serayi pfuru. ³O bürü gę Ebiramu buwaru l'alí Kénanu apha iri bę Serayi, bụ nyee ya kutaru nwamgboko Ijiputu ono, bụ ohu iya ono kee ya; ọ lürü. ⁴Ebiramu yele Hega kwa; ọ bürü iya atsuta ime.

5 O maerupho le ya dñwaa ime bya akpo'o nwanyi, nwe iya nñ ebo l'afu. Serayi su Ebiramu: "O kwa gubedua bñ iphe-ehuka-a, mu eje-a shi l'eka. Gé mu kuru ohu mu kee ngu; o maerupho l'ø du ime bya akpoahaa mu ebo l'afu. O kwa Chipfu e-kpe ikpe mu le ngu."

6 Ebiramu su Serayi: "Ohu ngu nokwa l'øbochi-eka ngu; mee ya iphe, du ngu ree." Serayi kponwuahana Hega mkponwu; o gbalana gbafuru iya.

7 Tøbudu iya bu; Ojozi Chipfu huma Hega le mgboru ogba, no l'echiegu. Ogba ono bu ogba, no laguga ùzo, shiru jeshia Shuru. 8 O su: "Hega; ohu Serayi; ?i shi awe eje awe?"

Hega su: "Mu agbalaru onye nwe mu nñ, bu Serayi."

9 Oo ya bu; ojozi ono su iya: "La azu lapfu onye nwe ngu nñ je ewoze onwongu ali meje iphe, o suru g'i mee." 10 Ojozi ono sukwapho: "Mu e-me g'awa ngu du igwerigwe; k'øphu ephe a-bñru aguta aguta."

11 Ojozi Chipfu ono sukwawa iya pho:

"Ime ono, i du ono

bñ ii-nwù nwa nwoke.

Iphe, ii-gü iya bu 'Ishimelu'.

Noo kele Chipfu nñumawaru

ekwa ijira k'iphe-ehuka, iije.

12 Qo-bñru onye agirigo.

Qo-nodu etso onyemonye opfu;

onyemonye etsokwa iya pho
opfu.

Ephe l'unwune iya ebura

l'ukukanyi."

13 O kua epfa Chipfu, bu onye shi epfu eyeru iya nñ su: "I bu Èlu-rowi, bu iya bu Chileke enya iya du l'eka mu no." Noo kele Hega suru: "Nta-a bñ mu humawaru onye enya iya du l'eka mu no." 14 Noo iphe, e gude gúa wèlu ono "Bee-lahayi-rowi," bu iya bu, "o-dzù-ndzù-ele-mu-enya." Wèlu ono no le mgbaka Kadeshi yee Bñeredu byasñ nta-a.

15 E mechaa; Hega nwñarù Ebiramu nwa nwoke. Ebiramu gúa nwata obu "Ishimelu". 16 Ebiramu nowaru ùkporo apha èno l'apha ishii teke Hega nwñtaru iya Ishimelu.

Ogbandzu, e gude ebu-úbvù gbaa

17 1 Ebiramu noephø ùkporo apha èno l'apha iri le tete; Chipfu byapfuta iya bya asu: "O kwa mbèdua bu Chileke, bu Òkwoolemkpa. Nòdunu mu ntse g'uta ta adu le ndzù ngu. 2 Mu e-me g'ogbandzu mu le ngu vuru ire. Mu emee g'unu du igwerigwe shii."

3 Ebiramu daa kpube iphu l'alí. Chileke su iya: 4 "A bya le mbèdua; waa iphe, mu e-me l'ogbandzu mu le ngu. Ii-bñru nnajioha, du igwerigwe.

5 E te ekubaèdu ngu Ebiramu. Ephà ngu a-bñru Èbirihamu; noo le mu

mewaru ngu nnajioha, dū igwerigwe. ⁶Mu e-me ngu g'i zùa azùzù shii; mu eshi l'awa ngu mee oha, dū iche iche; tēme ndu eze eshi l'awa ngu futa. ⁷Mu e-me ọgbandzu mu ono g'o bürü ọgbandzu, a-nọ ojejoje; mbụ g'o bürü ọgbandzu mu lè ngu; waa ndu a-bürü oshilokpa ngu l'ogbo ophu nọ l'iphu; k'ophu mu a-bürü Chileke ngu; waa Chileke oshilokpa ngu. ⁸Ali Kénanu l'ophu; mbụ eka unu bụ nlwamulwa nta-a bẹ mu a-nụ gụ l'oshilokpa ngu; g'o bürü okiphe unu jasuru asuru; tēme mu abürü Chileke phẹ.

⁹Chileke sụ Ébirihamu: “A bya lè gubedua; dobekwa ọgbandzu mu ono. Gubedua l'onwongu; unu lè ndu a-bürü oshilokpa ngu l'ogbo ophu nọ l'iphu. ¹⁰Waa iphe, gubedua e-me gude dobe ọgbandzu mu lè ngu; waa oshilokpa ngu bụ ọwa-a: Gẹ ndibe ngu ophu bụ unwoke g'ephe ha bukötaje úbvù. ¹¹Gubedua e-bu úbvù g'o bürü iphe-ohubama, nọ l'ogbandzu mu lè ngu. ¹²A -gbékpo nta-a bẹ iphe, bükpo nwa nwoke, a nwuru l'ibe ngu; o nōwa ujiku ẹsato bẹ ee-buje úbvù; mẹ lè ndu bụ awa ngu; mẹ lè ndu shi ọhoso, bụ ndu e gude okpoga zuta; mbụ ndu abudu awa ngu; ¹³mẹ a nwuru phẹ l'ibe ngu-o; ọzoo l'i gude okpoga ngu zùa phẹ-o; g'e bufutajẹ phẹ úbvù. Ọgbandzu mu ono, iphe-ohubama iya nọ ngu l'ogwé-hu ono a-bürü ọgbandzu ophu a-nọ jasụ l'ojejoje. ¹⁴Nwoke, bụ akpapyi; mbụ onye ebuduru úbvù; gẹ ndibe phẹ bufu iya; kele o mebyiru ọgbandzu mu.”

¹⁵Chileke sùkwapo Ébirihamu: “Nyee ngu, bụ Serayi ta azaedu Serayi. Ephä iya a-bürü Sera. ¹⁶Mu e-kebe iya l'oma mee ya g'o nwütaru ngu nwa nwoke. Mu ekebe iya l'oma g'o bürü ne, nwuru ọha, dū iche iche; tēme ndu eze ndiphe e-shi iya lèka futa.”

¹⁷Ébirihamu kpube iphu l'alị chịa ọchi bya asụ onwiya: “?Nwoke, nōwaru ụkporo apha ise bẹ aa-nwütaru nwa nwoke nta-a? Tọo ?Sera, nōwaru ụkporo apha ẹno l'apha iri a-gbékwasu nta-a nwüta nwa nwoke?” ¹⁸Ébirihamu sụ Chileke: “Jiko g'enya ngu dū nụ lè ndzụ Ishimelu!”

¹⁹Chileke sụ: “Mu maru-a. Ole nyee ngu, bụ Sera bẹ a-nwütaru ngu nwa nwoke. Iphe ii-gụ iya bụ Áyizaku. Mu l'iya; waa oshilokpa iya, etso iya l'azụ bẹ mu l'ephe a-gba ndzụ, a-nọ ojejoje. ²⁰O -bürü kẹ Ishimelu bẹ mu numawaru iphe, i pfuru. Mu kebefutaje iya l'oma mee ya g'o zushia ka l'otu. Ọo-bürü nna ndu-ishi iri l'ebø; tēme mu emee ya g'o bürü ọha, parụ eka. ²¹Ole ọgbandzu mu bükwanu mu lè Áyizaku bẹ a-gba iya nụ; mbụ onye ophu Sera a-nwütaru ngu egube nta-a apha ọzo.” ²²Chileke pfuebe-chaaru Ébirihamu iphe, o pfuru iya; o parụ iya haa tufgbua.

²³Lẹ mbóku ono gedegede bẹ Ébirihamu dutar nwa iya nwoke, bụ Ishimelu; mẹ ndu ọzo, a nwuru l'ibe iya; mẹ ndu ophu o gude okpoga iya zuta bushia úbvù. Iphe, bükota unwoke, bu l'ibe iya bẹ o bukötaru úbvù; gẹ Chileke sụrụ g'o mee ya. ²⁴Ébirihamu nōwaru ụkporo apha ẹno l'apha iri lè tete teke o buru úbvù; ²⁵nwa iya, bụ Ishimelu nōwa apha iri l'eto. ²⁶A tukwu Ébirihamu; waa nwa iya, bụ Ishimelu bukota úbvù l'ujiku lanụ

ono. ²⁷Unwoke, bukota l'ibe Ébirihamu l'ophu; mē lē ndu ophu a nwuru anwunwu l'ibe iya; mē lē ndu ophu a zutaru azuta l'eka ndu ohozo; bē yē l'iya tukokwarupho bua úbvù ọbu.

Umadzu eto, krapfutaru Ébirihamu

18 ¹Noo ya; Chipfu bya abyapfuta Ébirihamu lē mgboru eze oshi ndu Mamure; lē g'o no anoo l'oni ulo-ekwa iya lechi eswe. ²Ébirihamu palia enya bya ahuma unwoke eto, pfuru l'atatiphu iya. O humae phē phō bya ezilihu l'oni uto iya gbapfushia phē. O gbapfu phē bya ephozetaru phē.

³O sū: "Jiko Nnajiuphu mu; teke mu dū ngu l'obu; ta aghatashinu ibe mube onye-ozi ngu. ⁴G'e kutanu nwa mini g'unu kwō ọkpwa tuta unme lē mkpula oshi-a. ⁵G'e mu chooru unu nri g'unu ria; g'ike adū unu; unu ejeshiwaro iphe, unu eje; eshi ophu unu batawaru ibe mube onye-ozi unu."

Ephe sū iya: "O dū ree; mee g'i pfuru."

⁶Ébirihamu bya emee egwegwa bahū ulo-ekwa gbapfu Sera; je asu iya: "Ngwa; mee egwegwa tuta ogbongu ukpokutu iphe, eegudeje eme buredi; tuta iya ogbongu eto gwō-phube gude mee buredi."

⁷O bya agbaru je l'eka eswi iya doru; bya ahọta nwada eswi, anu iya dū bélébele je akpē onye-ozi iya; onye-ozi ono kpuru iya je egbua boshia. ⁸O bya apata era-eswi; yee manu, e gude era-eswi mee; waa nweswi ono, a boshiru ono dobe phē l'atatiphu. Ephe nōdu eri nri ono; o no-kube phē lē mkpula oshi ono.

⁹Ephe sū iya: "?Denu nyee ngu, bu Sera?"

O sū: "O nokwa lulo-ekwa anyi l'eka phō."

¹⁰Chipfu sū iya: "Egube nta-a apha ozo bē mu lwafutajekwa azu; ozo bu lē nyee ngu, bu Sera bē a-nwụ nwa nwoke."

Sera no l'oni ulo-ekwa, Chipfu gharu okotazụ ngabé nchị. ¹¹Ébirihamu yee Sera bē būwaa ogeranya bya akahukpowaa shii; tēme Sera noghawa teke ogogo atsū ime. ¹²Sera chia ochi l'ime obu sū: "?G'e mu gbirihucharu egbirihu; tēme nnajiuphu mu kahuwā g'o kahuru phō bē mu a -gbē nta laaru iya lulo?"

¹³Chipfu sū Ébirihamu: "?Bu gūnu bē Sera gude chia ochi sū: 'Ya anwutakwadu-a nwa nta-a; ge ya kahuwārū egube-a?' ¹⁴?O nweru iphe, kporu Chipfu eka ememe? Mu a-byakwa teke ono, mu tūru ɔnu l'apha ozo ono; ozo bu lē Sera e-nweru nwa nwoke."

¹⁵Ndzụ gūahaa Sera; o tūa ego sū: "Mu ta chikwaru ochi."

O sū iya: "Waawaa; i chicharua-a ochi."

Ébirihamu arwochiteru ndu Sodomu

¹⁶Unwoke ono gbeshiepho alala; bya eshia uto Sodomu. Ébirihamu tsorū phē g'o duriberu phē. ¹⁷Chipfu sū: "?Mu a-nōdu awachiru Ébirihamu

iphe, mu eje ememe tōo? ¹⁸Eshi ophu Ébirihamu e-mecha bürü eze ḥa, ọkpēhu dū; tēme ḥamoha, nō lē mgboko bē ee-gude iswi ḫu iya kebe l'oma. ¹⁹Noo kēle mu ḥotawaru iya g'ọ bürü onye a-kpō-ziru ụnwü iya uzo; ephe lē ndibe iya ndu ophu a-nōdu etso iya l'azụ; g'ephe meje iphe, mu sūru g'ephe meje, bū iya bū g'ephe meje iphe, pfuru oto; waa iphe, gbaru phē nū. Oo ya bū gē mu emekwanaaru Ébirihamu iphe, mu kweru iya ukwe iya.”

²⁰Oo ya bū; Chipfu sū: “E chikuwaru iya lē mkpu shii l'iphe-eji ndu Sōdomu yee Gomóra bē panükāru ḥka. ²¹Mu nōdu eje gē mu maru ?iphe-eji phē kabē dū-be ejí g'e pfuru l'ọ dū-be? Teke ọ tō dudu; mu amakwarupho.”

²²Unwoke ono ghachi kwaseru uzo Sōdomu; obenu lē Ébirihamu pfukwaduru l'iphu Chipfu l'ekā ono. ²³Ébirihamu bya akpiritaru iya ntse bya asū iya: “?Ii-mebyishi ndu ejo-iphe yee ndu pfuberu-ekā-oto tōo? ²⁴?O -bürü lē ndu pfuberu-ekā-oto rwuru ükporo ụmadzu labo l'umadzu iri lē mkpukpu ono? ?Ii-mebyishikwa iya pho? ?Tii gudedu iswi ḫu ükporo ụmadzu labo l'umadzu iri, pfuberu-ekā-oto, nō iya nū pho haa ya? ²⁵A maru-a l'i tii tudu ama eme iphe, dū nno; mbū g'i gbua ndu pfuberu-ekā-oto yee ndu ejo-iphe; ozoo mee ndu pfuberu-ekā-oto g'i meru ndu ejo-iphe. A makwaru-a l'i tii tudu ama eme iphe, dū nno; mbū gē gubedua, bū Onye-ikpe kē mgboko-a l'ophu te eme iphe, pfuru nhamunha.”

²⁶Chipfu sū: “O -bürü lē mu hūmaru ükporo ụmadzu labo l'umadzu iri, bū ndu pfuberu-ekā-oto lē mkpukpu Sōdomu bē mu e-gudekwa iswi ḫu phē hakota mkpukpu ono l'ophu.”

²⁷Ébirihamu pfukwa ozo sū: “Eshinu mu gbenu kerebewanụ k'epfu anụ Nnajijuphu l'ebé adū iphe, mu bū gbahaa urwuku yele ntü; ²⁸?O -bükwanuru lē ndu ono te erwuduru ükporo labo l'iri; mbū ọ -bürü l'ephe phoduru ụmadzu ise; tēme ẹphe erwua egube ono-ee?”

Chipfu sū: “Mu -hūma ükporo ụmadzu labo l'umadzu ise l'ekā ono bē mu te emebyikwa iya.”

²⁹Ébirihamu bya epfua ozo sū: “?O -bükwanuru ükporo labo damu bē i hūmaru-ee?”

O sū: “Mu egude nū iswi ḫu ükporo ụmadzu labo ono haa ya ememe.”

³⁰Ébirihamu sū: “Jiko g'ehu te eghukwa gube Nnajijuphu eghu; gē mu pfubarо: ?O -bükwanuru ükporo ụmadzu l'umadzu iri bē a hūmaru l'ekā ono-ee?”

O sū: “Mu te emebyikwa iya mē mu hūma ükporo ụmadzu l'umadzu iri l'ekā ono.”

³¹Ébirihamu sū: “Eshinu mu gbenu kerebewanụ k'epfu eyeru Nnajijuphu; ?O -bükwanuru ükporo ụmadzu kpoloko bē a hūmaru l'ekā ono-ee?”

O sū: “Mu egude iswi ḫu ükporo ụmadzu ono haa ya emebyi.”

³²Ébirihamu sū: “Jiko Nnajijuphu; g'ehu te eghukwa ngu eghu; gē mu jifua nwa aji lanu: ?O -bükwanuru ụmadzu iri kpoloko bē a hūmaru l'ekā ono-ee?”

Ọ sụ: “Mu egude iswi ẹhu ụmadzu iri ono haa ya emebyi.”

³³Chipfu yele Ébirihamu pfughechaephō ọ tūgbua; Ébirihamu lashia unuphu.

Eemebyishi Sodomu yele Gomóra

19 ¹Ojozi labo ono jerwua Sodomu l'uzenyashi. Ephe jeshia; Lo-tu nodu anoo l'ọn-abata mkpukpu ono. Ọ humae phē pho bya agba phē ndzuta; bya ephozetaru phē woru iphu kpube l'alii. ²Ọ sụ phē: “Nnajuphu mu; mu arwo unu g'unu bataro l'ulo mube onye-ozi unu; bya akwo ọkpa unu; unu akwaa ibe mu; o -rwua l'utsu; unu atugbuwaro jeshia iphe, unu eje.”

Ephe sụ waawaa; l'ephe a-kwa l'uzo l'enyashi ono.

³Ọ rwuo phē rwoshia phē ike gbiriri jasụ ephe tsoru iya bahụ ibe iya. Ọ bya akwaaru phē eze ẹbyaa; mbụ gheeru phē buredi, e yeduru iphe, ekoje buredi; ephe taa. ⁴Ephe bya ala l'ulo; unwoke, shigba l'ekameka le mkpukpu Sodomu; egirima me ogeranya; bya aso-phee ulo ono mgburugburu. ⁵Ephe bya ekua Lötü sụ iya: “?Denu unwoke, bataru ibe ngu l'uzenyashi-a? Chifuta phē chitaru anyi g'anyi l'ephe kwaai!”

⁶Lötü bya alufu etezi bya eworu uzo gu-chia jepfushia phē bya asu: ⁷“Jiko ndu mu; unu ta akabeshinu mee ejo-iphe ọwa-a! ⁸Unu huma le mu nweru ụnwumgboko labo, ephe l'unwoke teke akwaswee; ḡe mu chifutachiaru phē unu; g'unu mee phē iphe, du unu ree; g'unu haa unwoke-a; l'ephe bu ẹbyaa mu.”

⁹Ephe sụ iya g'o gbaléshikwaru phē l'uzo; sụ: “Oo gube nlwamulwa a-bya atuaharu anyi ekemu; anyi e-mekwa ngu ophu ka nkephē njo.” Ephe nwuribeu Lötü; bya akpiritaru g'ephe gbajaa mgbo ono.

¹⁰Unwoke labo ono machiepho eka lobata Lötü l'ulo; bya eworu uzo ono gu-chia. ¹¹Ephe mee; ndu ono, pfuru l'ọn-mgbo ono tsuahaa ishi; egirima me ogeranya; k'ophu ephe ta ahumaeduru onu mgbo ono.

¹²Unwoke labo ono sụ Lötü: “?O nweru onye ozo, i nweru l'eka-a? ?O nweru ndu i keru nwanyi; ozoo ụnwu ngu k'unwoke; ozoo ụnwanyi; ozokwanu l'ọ duru ndu ozo, bu le mkpukpu-a, bu ndu gu l'ephe bu? Tukokwa phē dufuta l'eka-a! ¹³Noo kele anyi abyakwa emebyi eka-a. E chikuwaru Chipfu le mkpukpu shii l'ejo-iphe ndu eka-a pawaru eka; o zia anyi g'anyi bya emebyishia ya.”

¹⁴Ọo ya bu; Lötü tūgbunaa bya eje epfuchaaru iya ndu ephe l'iya gba l'ogo, bu ndu abya alu ụnwada iya; sụ phē: “Unu medupho egwegwa futa le mkpukpu-a; noo le Chipfu abyakwa iya emebyishi.” Ole ndu ogo iya riru l'ọ mgbonu be ọqogbaru phē. ¹⁵O be le geregere nchi-abohu; ojodzi ono lwuaharu Lötü ulwu sụ iya: “Mee egwegwa duta nyee ngu; waa ụnwumgboko labo ibe ngu, bu ndu ophu no l'eka-a! Odumeka be unu alakwa l'iyi teke aa-nu mkpukpu-a chiipfuu.”

¹⁶ O jeshia abyibyibe; unwoke ono kpüta iya l'eka; bya akpüta nyee ya; yele ụnwumgboko ibe iya ephenebo; kpüfu le mkpükpu ono; noo kèle Chipfu aphürü phę obu-imemini. ¹⁷ Ephe kpüfutachae phę pho; onye lanu su phe: “Unu gbaa oso ndzụ unu! Unu ta aghakwa enya l'azụ; ophu unu ejekwa apfuru apfuru le nsüda! Unu gbakwaru laa l'úbvú! Odumeka bę unu a-lakwa l'iyi!”

¹⁸ Lotu su phe: “Waawakwa; jikonu nnajüphu mu phe! ¹⁹ Eshi ophu mube onye-ozi unu du unu l'obu; unu goshiwa l'unu yero mu obu okpo-be eyeye; k'ophu unu dzoru ndzụ mu; ge mu te jeshinu agba ala l'úbvú! Odumeka bę ejo iphe-ehuka ono a-byapfutakwa mu; mu anwuhu. ²⁰ Unu lekpodapho! O nweru mkpükpu, no-a le mgboru ęka-a, dúa ntse k'ophu mu a-gbaru laa ya; teme o ha nwanshiji. ?Unu te eledu enya le mkpükpu ọbu ta abadu ishi? Gę mu gbanuru laa ęka ono; k'ophu mu a-nodu ndzụ.”

²¹ O su iya: “O duepho ree; mu e-kwetaephō iphe, i rworu; mu te eme-byishidu mkpükpu k'ono, iipfu opfu iya ono. ²² Ole o bu; gbaru laa ęka ono egwegwa! Noo kèle o to nwedu iphe, mu e-me gbiriri jasü l'i jerwua ęka ono.” Noo iphe ono meru g'o gude e kua mkpükpu ono Zowa.

²³ Lotu gbarwushia Zowa; enyanwu nodu aawatakpoe pho awata. ²⁴ Chipfu dzee oku nshi-egbe ge mini le Sodomu yele Gomóra; mbu o shi l'eka Chipfu ọphu no l'imigwe. ²⁵ O bya atuko mkpükpu ono; me nsüda ono l'ophu mebyishikota; bya emebyishikwapho iphe, bu ndu bukota le mkpükpu ono; me iphe, futaru efuta, dzụ ndzụ l'alị ono. ²⁶ Nyee Lotu ghaa enya l'azụ; o ghę obvudu únú.

²⁷ Lonymewa utschu mboku ono Ébirihamu tehu; bya ejeshia l'eka o shi pfuru l'atati phu Chipfu pho. ²⁸ O gbe l'eka ono lee enya le Sodomu yele Gomóra; bya elekota enya le nsüda ono l'ophu. O buerupho iphe, o humaru bu ęnwuru-oku, akpü kę tütüutuu g'eka oku enwu phoophoophoo.

²⁹ Oo ya bu; le ge Chileke mebyishiru mkpükpu ono, no le nsüda ono bę o nyataru Ébirihamu bya edufuta Lotu le mkpükpu, o shi buru teke o meru ge mkpükpu ono bürü ola l'iyi.

Lotu yele ụnwu-ada iya

³⁰ Lotu ye l'ünwada iya nonyaa bya ahaa Zowa je eburu l'úbvú; noo kèle ndzụ ebu le Zowa nonyaru guahaa ya. Ephe l'ünwada iya ono ephenebo tüğbua je eburu l'ime ogba. ³¹ O -rwua ujiku lanu; onye k'ogerentu su onye kę nwata: “Nta-a bę nna anyi kahuwari; ọphu o buđu l'o du-ru nwoke, bu l'uswe iya-a, anyi l'iya a-kwa, bu g'eemeje iya le mgboko l'ophu. ³² G'anyi chee nna anyi mee; g'anyi eje g'anyi l'iya kwaa; g'anyi shi l'ehu nna anyi mee g'awa anyi phođu.”

³³ Lényashi ono bę ephe cheru nna phę mee; onye k'ogerentu je azę ephe l'iya kwaa; ọphu o madu teke o byaru azę-kube iya; teme ọphu o makwapho teke o gbęshiru.

³⁴O -rwua lę nchitabóhu iya; onye k'ogerena sụ onye kę nwata: "L'enyašhi ụnyaphu bę mu lę nna mu kwawaru. G'anyi chebakwaa ya mée ozo l'enyašhi-a; g'i je g'unu l'iya kwa. Oo ya bụ g'anyi eshi l'ehu nna anyi mee g'awa anyi phodu." ³⁵Ephe bya echekwapho nna phę mée ozo l'enyašhi ono. Onye kę nwata je; ephe l'iya kwa; ophu o makwapho teke o byaru bya azę-kube iya; ozoo teke o gbeshiru.

³⁶Tobudu iya bụ; Lotu yee ụnwụ iya nwanyị ono ephenebo ime. ³⁷Onye k'ogerena bya anwụa nwoke; o woru iya gúa Mówabu. O bürü iya bụ nna ndu Mówabu ntanụ-a. ³⁸Onye kę nwata nwütakwapho nwoke; o woru iya gúa Benu-Ami; oo ya bụ nna ndu Amọnụ ntanụ-a.

Ébirihamu yele Abiméléku

20 ¹Ébirihamu shi l'eka o bu tüğbuia shia uze echięgu, nō l'ohali; bya eje eburu lę mgbaka Kadéshi yee Shuru; o je ebutota lę Gera. ²O bürü l'eka ono bę Ébirihamu nō sụ lę nyee ya, bụ Sera bụ nwune iya kę nwanyị. Abiméléku, bụ eze ndu Gera zia; e je edutaru iya Sera.

³Obenu lę Chileke byapfutaru Abiméléku lę nrwö l'enyašhi ujiku lanụ; bya asụ iya: "I bùakwaa maa. O bürü iphe, kparu iya nü bụ nwanyị ono, i dutaru ono. Nwanyị obu bùkwa nyee nemadzụ."

⁴Ole Abiméléku bę ephe l'iya teke akwadu. Oo ya bụ o sụ: "Nnajiuphu; ?ii-mebiyishikwapho oha, adudu iphe, ephe meru? ⁵?To pfunuru mu-a l'onwiya sụ l'oo nwune iya nwanyị? Tọo nwanyị l'onwiya; ?ta asunuru mu-a l'oo kwa nwune iya kę nwoke? Obu gùkwaru mu iphóró l'iphe, mu meru; tème iswi dükwa mu pho mma."

⁶Chileke sụ iya lę nrwö ono: "O bụ eviya; mu makwaru-a l'imeru iya l'obu, gùru iphóró. O bürü iphe ono, meru g'o gude ophu mu ekweddu g'i meswee mu. Mbụ l'oo iphe ono meru iphe, mu ekweddu g'i denyi iya eka. ⁷Ngwa; dulaaru nwoke ono nyee ya; kele o bùkwa onye mpfuchiru. Oopfurua nü mube Chileke l'iswi ęhu ngu g'i nodu ndzụ. Teke i ti duladuru iya; makwaru lę gùbedua; unu lę ndibe ngu bùakwaa maa."

⁸O -rwua l'onmewa utschu Abiméléku bya ekukö ndu-ozi iya g'ephe ha; bya akokotaru phę iphemiphe, nwuru nu. Ephe numae ya pho; ndzụ rwuta phę. ⁹Abiméléku kua Ébirihamu; o bya; o sụ iya: "?Bụ gụnu bę i meru anyi egube-a? ?Bụ awe bę mu mesweru ngu meru g'o gude i mee g'a taa mu ụta, ha egube-a; mbụ mbédúa mu lę ndu nō l'alị-eze mu? I mekwaru mu iphe, i tigi kabedu mee mu!" ¹⁰Abiméléku bya ajia Ébirihamu sụ: "?Bụ gụnu kpakporu iphe, i meru iphe ono?"

¹¹Ébirihamu sụ: "Mu rịru l'eshinu o to nwedu ndu atsụ Chileke ebvu, bu l'eka-a bę ephe e-gbu mu l'opfu ęhu nyee mu. ¹²Ozo bùkponu lę-a; l'oo kwa nwune mu gedege; kele o bùkwa-a nna mu nwuru iya; ole mu l'iya te shikwanu lę ne lanụ; ole mu alukwanu iya alulü. ¹³Chileke meephę ge mu shi l'okpoku nna mu bya awata aghaphe aghaphe-a; mu sụ nyee mu

ono: 'Waa g'ii-gude goshi l'i yeru mu obu baa: Iphe, bükpoō ekameka anyi jeru; sujekwa lę mu bę nwune ngu.' "

¹⁴ Abimèleku bya achita aturu; rwuta eswi; chita ohu; unwoke me ụnwanyi; tuko chiru nü Ébirihamu; bya edulatakwaru iya pho Sera, bu nyee ya. ¹⁵ O bya asukwa iya pho: "Wakwa ali mu baa; je ebura l'eka du ngu ree."

¹⁶ Sera be o sru: "Mu ụnakwaru nwune ngu erekpa mkpolo-ochaa iri; noo iphe, mu gude mezia emeswe, e mesweru ngu l'atatiphu ndu unu l'ephe swi. Iswi dükotakpo ngu mma."

¹⁷ Ébirihamu pfuru nü Chileke; Chileke bya emee Abimèleku; me uno-mu iya; me ụnwumgboko ndu ophu bu ohu iya g'ephe nwushiaha ụnwu ọzobaa; ¹⁸ kele Chipfu shi mechia ụnwanyi ibe Abimèleku erekpa-nwa; o bura l'iswi ehu nyee Ébirihamu, bu Sera.

Anwunwu Áyizaku

21 ¹ Chipfu bya emeeru Sera eze-iphe-oma, bu g'o pfuru. Mbü l'o meru Sera iphe, o kweru iya ukwe iya. ² Sera tsuta ime bya anwuaru Ébirihamu nwa nwoke lę nka. O buerupho teke Chileke kweru iya ukwe iya gedegede be a nwuru iya. ³ Ébirihamu woru nwa nwoke ono, Sera nwütaru iya ono gúa Áyizaku. ⁴ Nwa iya ono, bu Áyizaku noephoh ujiku esato; Ébirihamu woru úbvù bua ya, bu iya bu ge Chileke sru g'o meje iya. ⁵ Ébirihamu bu iphe, o noru bu ükporo apha ise teke a nwuru iya Áyizaku.

⁶ Sera su: "Chileke meakwaru ge mu chia ochi; teme iphe, bükpoō onye nümaru iya nü be mu l'iya a-tuko chia ochi." ⁷ O bya asufukwapho: "?Bü onye gege asu Ébirihamu lę mu e-mecha chee nwa era? Ole mu mechale-ru-a nwütaru iya nwa nwoke lę g'o kahuwari akahu-a."

Aachifu Hega yele Ishimelu

⁸ Nwata ono bya evuta; a mifu iya onu l'era. O bura mboku ono, a mi-furu iya onu l'era ono be Ébirihamu shiru nri, ha shii. ⁹ Sera húma lę nwa nwoke, Hega, bu nwanyi Ijipitu nwuru Ébirihamu be epfuru iya nü. ¹⁰ O su Ébirihamu: "Jekwa achifu nwanyi-a, bu ohu-a yele nwa iya; noo ke-le nwa nwanyi ono, bu ohu ono; yele nwa mu, bu Áyizaku ta agbakwaru mgba l'eku ngu."

¹¹ Iphe ono bura aphu tsoru Ébirihamu; kele o bu opfu ehu nwa iya be eepfu. ¹² Obenu lę Chileke sru iya: "Gé kę nwata-okoro ono yę l'ohu ngu nwanyi ono ta abushiru aphu tsoru ngu. Jekwa emee iphe, Sera pfuru ngu; noo kele o Áyizaku be awa ngu e-shi l'eka jaa. ¹³ Mu e-mekwapho nwatibe ohu ngu ono g'o bura oha eka iya; eshinu o bu iphe, shi ngu l'ehu."

¹⁴ O -rwua l'omewa utsu nchita-abohu iya; Ébirihamu bya ewota nri; bya ekuru mini ye l'akpo, eeyeje mini woru nü Hega. O woru iya tukobe

iya l'ukuvu bya achifu iya; ephe le nwata-okoro ono. Ephe t̄ugbua je etso-ru echięgu Biye-Sheba ḡhapheaha.

¹⁵ Mini, nō l'eda-akpō ono -bv̄uepho; o woru nwata ono nyebe le mkpu-la irwu lanu l'eka ono. ¹⁶ O t̄ugbua je anodu iche le mgboru ęka ono; l'eka bu; a -ḡbaa apfū l'oojerwua ya. Noo kele o r̄iru su le ya taa nođudu ele nwata ono enya g'o nw̄uhi. O nođu le mgboru ęka ono bya awata ara ekwa.

¹⁷ Chileke n̄uma olu nwata ono l'eka qora ekwa. Ojozi Chileke shi l'imigwe kua Hega; bya asu iya: “?Bü gunu Hega? Ḡe ndz̄u ba agušhi ngu; noo le Chileke n̄umaru olu nwata ono le g'o ze l'eka ono ara ekwa. ¹⁸ Gbeshi kulia nwata ono ekuli; gudeshia ya ęka; kele mu e-me iya g'o búru q̄ha, paru ęka.”

¹⁹ Chileke bya emee; enya sahū iya; o h̄uma w̄elu, mini d̄u. O bya ejē eworu mini kujia l'eda-akpō ono; bya echebe nwata ono.

²⁰ Chileke no-kube nwata ono le g'oovukp̄oephō. O búru l'echięgu; jasu o búru ə-gba-apfū. ²¹ O búru g'o bu l'echięgu Paranu b̄e ne iya jeru alata-ru iya nwanyi l'alı Ijiputu.

Ébirihamu waa Abiméleku agba ndz̄u

²² L̄e teke ono b̄e Abiméleku; waa Fayikolu, bu onye-ishi ndu ojogu iya s̄uru Ébirihamu: “Chileke nō-kubekwa ngu l'iphemiphe, iime. ²³ Rinaaru mu nte l'atatiphu Chileke l'eka-a l'i t̄i byadu agbaru mu erekede; ophu iigbaduru iya ückenwegerima ibe mu; ozoo oshilokpa mu. O b̄uchia g'i goshi l'i yeru mu obu; bya eye mkpukpu-a obu; mbu mkpukpu-a, i lwaru alawala-a; egube ono, mu goshiru le mu yeru ngu ono.”

²⁴ Ébirihamu su: “Mu e-ri-a nte obu.”

²⁵ Ébirihamu bya epfuaru Abiméleku k̄e w̄elu mini, ndu-ozi Abiméleku nataru iya. ²⁶ Abiméleku su: “Mu ta amakwa onye meru iya n̄u; ophu i tiki pfusweru mu iya; mu teke anuma-swekwaa ya abudu ntanu-a.”

²⁷ Ébirihamu bya achita aturu; rwuta eswi bya achie Abiméleku; ephe-nebo bya eworu ndz̄u ḡbaa. ²⁸ Ébirihamu bya ahota ada-aturu ęsaa l'igwe aturu iya dobe iche. ²⁹ Abiméleku su Ébirihamu: “?Bü gunu meru g'o gude i h̄ota ada-aturu ęsaa ono dobe iche?”

³⁰ O su: “Ngge ada-aturu ęsaa-a, shi l'eka mu-a g'o búru iphe, agba eke-be l'oo mu túru w̄elu-a.”

³¹ E woru ęka ono ḡube Biye-Sheba; kele ęka ono b̄e ụmadzu labo ono riru nte.

³² Ephe gbachaephō ndz̄u ono le Biye-Sheba; Abiméleku; waa Fayikolu, bu onye-ishi ndu ojogu iya laphushia azu l'alı ndu Filisitayinu. ³³ Ébirihamu bya eworu oshi tamarisuku dzaa le Biye-Sheba; bya anodu l'eka ono kpo-ku Chiojejoje, bu Chipfu. ³⁴ Ébirihamu bukpooru l'alı ndu Filisitayinu nō odu.

Chileke ahù Ébirihamu ama

22 ¹E mechaa Chileke bya ahùa Ébirihamu ama. O kua ya su:
“Ébirihamu!”

Ọ za iya enu.

²Chileke su: “Duta nwa ngu; mbụ mkpako nwa ngu, bụ Áyizaku, bụ
onye i yeru obu gude je l'alị Moriya. Gude iya gwee ngweja-akpo-oku l'ú-
bvú lanụ, mu e-goshi ngu.”

³Onmewa ụtsu nchita-abohu iya Ébirihamu gbeshi bya edozichaa
nkapfụ-igara iya ree. O duta ndu-ozi iya ụmadzu labo; waa nwa iya, bụ
Áyizaku. O wataephō nkụ, sụru iya egude gwee ngweja-akpo-oku ono
vuru tughua; ọ buru phē eje eka ono, Chileke pfuru iya opfu iya ono. ⁴O
-rwua mbokу, kwe phē eto; Ébirihamu jenyaa bya apalia ẹnya hụma eka
ono ụzenya. ⁵Ọ su ndu-ozi iya ono: “Unu nödukwa l'eka-a; unu lẹ nka-
pfụ-igara ono; ọ mu lẹ nwa mu jeribębaaru eka pho je abaarụ Chipfu eja
lwaphuta azụ byapfuta unu.”

⁶Ébirihamu bya apata nkụ, ee-gude gwee ngweja-akpo-oku ono woru
boo nwa iya, bụ Áyizaku; yębedua gude ọku; yele mma. Ephenebo swiru
tughua. ⁷Ephe jenyaa; Áyizaku su nna iya, bụ Ébirihamu: “Nnana!”

Ébirihamu su: “Owee nwa mu!”

Ayizaku su: “Nkụ yęe ọku düyüaa; obenu ?denuhunu aturu, ee-gude
gwee ngweja-akpo-oku ono?”

⁸Ébirihamu su iya: “Nwa mu; Chileke a-nụ-a aturu, ee-gude gwee
ngweja-akpo-oku ono.” Ephenebo kwaseru; ọ buru phē atugbu.

⁹Ephe rwuepho eka ono, Chileke pfuru iya opfu iya ono; Ébirihamu
kpua oru-ngweja l'eka ono; bya eworu nkụ doo ya. Ọ bya ekee nwa iya,
 bụ Áyizaku egbu bya eworu iya tụ-kobe l'eli nkụ ono. ¹⁰Ọ machia eka bya
ewota mma g'o gude gbua nwa iya ono, bụ Áyizaku. ¹¹Ojozi Chipfu gbe
l'imigwe kua ya oku su: “Ébirihamu! Ébirihamu!”

Ọ za iya enu.

¹²Ọ su: “Te ebyikwa nwata ono eka! Ta adukwa iphe, ii-me iya. Nta-a
bę mu maru l'iitsu Chileke ebvu; noo kélé i ti sephuduru nwa ngu azụ;
mbụ nwa ngu lanụ kpoloko.”

¹³Ébirihamu bya apalia ẹnya; bya ahụma ebili, mpu iya kwagaru l'iphe.
O je akputa ebili ono gbua gude gwee ngweja-akpo-oku ono; parụ nwa
iya ono haa. ¹⁴Ọ ya bụ; Ébirihamu woru eka ono gube: “Chipfu, bụ
Okwoolemkpa.” Gbiriri byasụ mę ntanụ-a bę aasuje: “L'eli úbvú Chipfu bę
aa-kwọ ngu lę mkpa.”

¹⁵Ojozi Chipfu bya eshi l'imigwe kua Ébirihamu k'ugbo ębo bya asụ
iya; ¹⁶“Mu gudeakwa onwomu ria nte. Eshi ophu i meru iphe-a; mbụ eshi
ophu i ti sephuduru nwa ngu azụ; mbụ nwa ngu lanụ kpoloko; ¹⁷bę mu
kebefutaje ngu l'oma; bya emee g'awa ngu du igwerigwe gę kpokpode, du

l'akpaminigwe; waa g'eja, dū l'aguga-enyimu. Oshilokpa ngu bē l'a-nata mkpukpu ndu ɔhogu phē; ¹⁸ tēme ɔ buru eri ngu bē ee-shi kebe ɔhamoha, nōkota lē mgboko-a l'ɔma; noo kēle i ngabəru mu nchi.”

¹⁹ Ébirihamu bya abyapfuta ndu-ozzi iya; ephe tuko lashia azu lē Biye-Sheba. Ébirihamu buwaruro lē Biye-Sheba.

Ụnwụ Nahọ

²⁰ E mecha; a bya epfuaru Ébirihamu sụ iya: “Milika nwụshikwaru nwune ngu, bụ Nahọ ụnwiegirima unwoke. ²¹ Oo Uzu, bụ ɔkpara; Bu-zu bürü nwune iya nwoke; waa Kemelu. Kemelu ono mecha bürü nna Arámu. ²² A nwụa Kesedu tsobe Kemelu; waa Hazo; waa Piludashu; waa Jidulafu; waa Betuwelu.” ²³ Betuwelu ono mecha bya aburu nna Ribe-ka. O bürü ụnwiegirima ɛsato ono bē Milika nwụshiru nwune Ébirihamu, bụ Nahọ. ²⁴ Onye ophu ɔ tọo lụdu ɔkpobe alulụ, epha iya bụ Ruma bē nwutakwaru iya pho ụnwiegirima. Ephä phē bụ Teba; waa Gahamu; waa Tahashu; waa Maka.

Anwụhu Sera

23 ¹Sera nōru ụkporo apha ishii l'apha ɛsaa. ²O nwụhu lē Kiriyat-Araba, bụ iya bụ Hęburonu, nō l'alị Kénanu. Ébirihamu kwaa Sera; raa ekwa iya.

³ Ébirihamu bya agbeshi l'aguga nyee ya ono, nwụhuru nụ ono; bya ejepfu ndu Hetu; je asụ phē; ⁴“Mu bükwa nlwamulwa; mbụ onye shi ɔhozo lwapfuta unu. Jiko unu renaa mu alị; gę mu lia odzu nyee mu-a.”

⁵ Ndu Hetu sụ Ébirihamu: ⁶“Nnajiuphu; anyi sụru-a: i bükwa ɔnyibe, parụ ęka l'echilabọ anyi. Hatakpoephø ilu ndu anyi ɔphu kachaa ngu ree je elia nyee ngu. O to nwedu onye ndu anyi, a-jika sụ g'i ti lishi iya l'ilu nkiya.”

⁷ Ébirihamu bya agbalihu bya ephozeru ndu alị ono, bụ iya bụ ndu Hetu. ⁸ O sụ phē: “O -bürü l'ọ dū unu gę mu lia odzu nyee mu bē mu sụru-a: g'unu je arwooru mu Efuronu, bụ nwatibe Zoha; ⁹ g'o ree mu ogba Makupela iya pho, nō l'ishi alị iya ono. Unu sụ iya g'o ree mu iya ɔkpobe aswa iya; g'o bürü ęka ee-lije odzu l'ibe unu.”

¹⁰ Efuronu ono, bụ onye Hetu ono bē ephe lē ndu ndu phē tükokwaru-a nōdukota l'ęka ono l'önü-abata mkpukpu ono. O raa ya arara k'ophu ndu Hetu, byakötaru ęka ono nümakotaru iya; sụ Ébirihamu: ¹¹“Nnajiuphu; waawakwa! Mu sụru-a: mu pfuru l'atatiphu ndu alị mu epfu sụ g'i nwokotaru alị ono l'ophu; nworu ogba, nō iya nụ. Je elia ya rọ odzu nyee ngu!”

¹² Ébirihamu bya ephozetakwa ɔzo l'atatiphu ndu alị ono; ¹³ bya asụ Efuronu; mbụ pfua ya ndu alị ono nüma-dzuru; sụ iya: “Mu sụru-a; o -bürü l'ii-nụ mu alị ɔbu bē mu a-pfụ ngu-a okpoga l'aswa alị ɔbu. Natanụ mu aswa iya; k'ophu mu e-je elia odzu nyee mu l'ęka ono.”

¹⁴Efuronu su Ébirihamu: ¹⁵“Mu suntu-a nnajjuphu; ali ono sukwatu unu mkipola-ochaa. Ole o bu; ?bu gunu bu iphe ono bu le mgbaka mu le ngu? Je elia ya ro odzu nyee ngu.”

¹⁶Ébirihamu kweta iphe, Efuronu huru iya; bya eworu aswa ali ono, o huru l'iphu ndu Hetu ono pfua ya. Iphe, o pfuru iya bu unu mkipola-ochaa, a turu l'ekpa, e gude azu aswa teke ono.

¹⁷O ya bu; e woru ali Efuronu, no le Makupela ree Ébirihamu. Makupela obu no-kube Mamure. E reru iya ali obu; yee ogba, no iya nu; mecha oshi, no je akpaa l'oke iya. ¹⁸Iphe, bu ndu Hetu l'ophu, bu ndu doru l'onu-abata mkipukpu ono nokota huma teke e reru Ébirihamu ali ono g'o bürü ali iya. ¹⁹E mecha; Ébirihamu lia nyee ya, bu Sera l'ogba ono, no l'alí Makupela ono; no-kubekwapho Mamure, bu iya bu Héburonu ono, no l'alí Kénanu ono. ²⁰O bürü iya bu le ndu Hetu woru ali obu; ye l'ogba, no iya nu; bvuaru Ébirihamu; o bürü ali iya bya aburu eka ee-lije odzu.

Áyizaku waa Ribeka

24 ¹Ébirihamu kahúwaru bürü ogerenya shii; teme Chipfu kebewa iya l'oma l'uzomuzo. ²O bya ekua onye ophu bu onye-ishi le ndu-ozi iya; mbu onye ophu eletakota iphemiphe, o nweru enya; bya asu iya: “Dée mu eka l'ehe. ³Gude əpha Chipfu, bu Chileke ophu bu l'imigwe; bya eburu l'eliphe; ria nte l'i tii lutaduru nwa mu Áyizaku nwanyi, shi l'ibe ndu Kénanu, anyi l'ephe bu l'eka-a. ⁴L'ii-je l'ali mu; mbu l'ibe abubu mu gedegede je alutaru nwa mu, bu Áyizaku nwanyi.”

⁵Onye-ozi iya ono su iya: “?O -bukwanuru le nwanyi obu te ekwedu l'ootsoru mu alwa eka-e; ?mu duta nwa ngu gude lashia ali ono, i shi ono too?”

⁶Ébirihamu su iya: “Be dutakwapho nwa mu laa ali eka ono ozo! ⁷Chipfu, bu Chileke k'imigwe, bu onye dufataru mu l'okpoku ibe nna mu; waa l'ali, a nwuru mu anwunwu; mbu onye pfuru yero mu nu; bya ekwee mu ukwe-iphe ribua ya l'angü su l'awa mu be ya a-nu ali-a; Chileke ono e-zia ojozi iya g'unu l'iya swiru; k'ophu ii-luta nwanyi l'eka ono dulataru nwa mu. ⁸O -bürü le nwanyi obu te ekwedu ngu etsoru; evu ngu ogodogo. Oo əpho g'i ti dukwaru nwa mu laa ali eka ono ozo!” ⁹O ya bu; onye-ozi iya ono bya eye nnajjuphu iya eka l'ehe; bya eria angü l'opfu ono.

¹⁰Onye-ozi iya ono bya achita anu-ije, bu inya-kamelu nnajjuphu iya iri gude tugbaa. Nnajjuphu iya ono hakwarupho nu iya iphe, dugbaa ree; o gude; o bürü iya eje ali Mesopotémiya. O jerwua bya abahu mkipukpu eka Nahö bu. ¹¹O mee g'inya-kamelu ono g'ephe ha gbushichaa ikpere le mgboru welu, no l'azu mkipukpu ono k'ophu o-nyizeta. Teke ono buwaa uyenashi; bya aburu teke uwanyi awufuje le mkipukpu je eseta mini.

¹²Tobudu iya bu; onye-ozi Ébirihamu ono pfuru nu Chileke su: “Jiko Chipfu, bu Chileke ke nnajjuphu mu, bu Ébirihamu. Menaal g'ije

mu ntanu-a nweru ishi! Goshinu l'i yeru nnajuphu mu, bụ Ébirihamu obu! ¹³Mbu-a; o kwa welu be mu nq-kube-a; teme ụnwumgboko shi le mkpukpu-a wufuta abya eseta mini. ¹⁴Menaa g'o bürü; teke o nweru ụnwumgboko ono onye ophu mu sru: 'Jiko phozetanu ite ngu ge mu nguta mini'; o -kweta chebe mu iya; bya asu le ya e-jekwa echebefua inya-kamelu mu; g'onye ono bükwaru onye i hotaru onye-ozi ngu, bụ Áyizaku. Noo iphe, l'e-me ge mu maru l'i yeru nnajuphu mu, bụ Ébirihamu obu."

¹⁵O nodu epfukwadu anu Chileke ono; Ribeka nodu abyawaa ye l'ite, o nmako l'ukuvu. O bürü nwatibe Bituwelu. Bituwelu bükwanuru nwatibe Milika, bụ nyee Naho. Naho ono bükwanuru nwune Ébirihamu. ¹⁶Nwamgboko ono nodu ama ntumatu; teme o dobe onwiya ɔrù; kele o to nwedu nwoke, yee ya kwajewaru. O bya eje le welu ono je esejia ite iya mini nmakoru lufuta.

¹⁷Onye-ozi ono bya emee egwegwa bya agbapfu iya su iya: "Jiko chebenu mu mini l'ite ngu ono nwanshii ge mu ngua."

¹⁸O su: "Nguaroo nnajuphu mu!" O bya ezia ite ono egwegwa bya apata iya l'eka gude chebe iya mini ono.

¹⁹O chebechaa ya mini obu o su: "Mu e-setafukwaru inya-kamelu ngu g'ephe ngua jasụ ephe angu-dzuru iya." ²⁰O mee egwegwa bya awụfu mini l'ite iya ono woru ye l'iphe, eeyejeru anu mini; bya agbaphu azu le welu je esetaba mini ọzo. O see ya pho gbiriri jasụ o su-dzuru inya-kamelu ono angungu. ²¹Ophu onye-ozi ono epfukpôdaru me akpuru opfu lanu. O nodu egekpoé ya pho g'o maru ?Chipfu kabę mewaa ije iya; o nweru ishi tọ?

²²Inya-kamelu ono ngughechaephonu mini obu; nwoke ono bya achifuta eregede-imi, e gude mkiprikpu mkipola-ododo mee; waa mgbałka labo, e gude mkipola-ododo, ेrwa iya du shkelu iri mee woru chię ya. ²³O jia nwamgboko ono su iya: "?I bụ nwatibe onye? Jiko mu sru-a: ?o nweru eka anyi a-ze l'ibe nna ngu g'anyi je akwaa l'enyashi-a?"

²⁴O su iya: "Mu bükwa nwatibe Bituwelu; nwa, Milika yeru Naho." ²⁵O bya epfufua ya su: "Anyi nweru ęswa oyii; yele k'okponku shii; waa ulo, ii-kwa l'enyashi-a."

²⁶Nwoke ono bya ephureta bya abaarụ Chipfu eja su: ²⁷"G'ajaja bürü kę Chipfu, bụ Chileke kę nnajuphu mu, bụ Ébirihamu. Mbụ Chipfu ahaduru Ébirihamu; o yee ya pho obu g'o yeru iya ya; bya apfushikwapho ike l'iphe, oomeru iya. A bya le mbedula be Chipfu duwaru ije durwuta ibe abubu nnajuphu mu phę."

²⁸Nwamgboko ono bya agbaru laa unuphu je atuko iphemiphe ono kókotaru ndu bu l'ulo ne iya. ²⁹Ribeka nweru nwune nwoke, aza Lebanu. Lebanu gbagbua jeshia nwoke obu ndzuta le welu l'eka ono; ³⁰kęle o hụmaru eregede-imi pho; waa mgbałka, nwune iya nwanyị gba l'eka; bya

anumakwapho iphe ono, Ribeka pfuru sụ l'ọq iphe, nwoke ono pfuru iya ono. O tugbua jepfushia nwoke Ọbu; o jeshia o pfuwaru pfu-kube inya-kamelu iya le mgboru wélu ono. ³¹Tobudu iya bu; Lebanu su iya: "Bata abata-o! Gübe onye Chipfu gürū onu-oma nu! ?O nwuru inwu-agha be i jeru apfuru leka ono? Mu doziakwaru ngu ulo; bya edoziwaa eka inya-kamelu ngu a-doru."

³²O ya bu; nwoke ono bahu lulo ono. Lebanu bya atoshia inya-kamelu iya iphe, o shi vuru. O bya achitaru inya-kamelu ono géphe ha eswa oyii; waa kokponku; bya apataru yébedua yee unwoke, ephe liya swi mini géphe kwoq ȏkpa. ³³A bya akwata nri doberu iya latatiphu. O su le ya te erikwa nri jasu teke ya pfuadaru iphe, ya byaru.

Lebanu su iya: "Ngwanu; pfunaa ya!"

³⁴O ya bu; o su: "Mu bukwa onye-ozi Ébirihamu. ³⁵Chipfu mewaru nnajijuphu mu iphe-oma, paru eka. O buwaru onye nweru iphe ntumatu. O nuru iya aturu; waa eswi; waa mkpolo-ochaa; yele mkpolo-ododo; waa ohu, du igwerigwe; unwoke me ȏnwanyi; waa inya-kamelu; waa nkafu-igara. ³⁶Nyee nnajijuphu mu, bu Sera nwutaru iya nwa le nka. Ébirihamu wowaru iphemiphe, o nweru nukota nwata Ọbu. ³⁷Nnajijuphu mu ono mee; mu riaru iya nte kweta le mu ta alutaduru nwa iya ono nwanyi, shi lali ono, o bu ono, bu iya bu ali Kénana.

³⁸"Le mu e-je lenya unuphu ibe nnajijuphu mu ono; mbu lokpa-ipfu iya gedegede; je alutaru nwa iya ono nwanyi.

³⁹"Mu jia nnajijuphu mu ono su iya: '?O -bukwanuru le nwanyi Ọbu te ekwedu lootsoru mu alwa eka ono-e?"

⁴⁰O su le Chipfu ono, bu onye ono, ye liya lano ono be e-duru-a ojozi iya ye ge mu liya swiru; kophu oo-me gíje mu nweru ishi. O ya bu; kophu mu a-luta nwanyi, shi lokpa-ipfu phe; waa lenya unuphu phe gedegede dulataru nwa iya nwoke. ⁴¹Le mu -jekpowaa lokpa-ipfu phe; o buru lephe jikaru be enwa iya te egudehédu mu; looburu evu mu ogodogo.

⁴²O buru iya bu; mu byarwuta le wélu-a ntanu-a; mu su: 'Jiko gübe Chipfu, bu Chileke ke nnajijuphu mu, bu Ébirihamu; o -buru lo du ngu ree; jiko menaa gíje-a, mu byaru-a nweru ishi. ⁴³Nta-a be mu pfuru le mgboru wélu-a; o -buru lo nweru nwamgboko, byaru eseta mini; mu su iya: "Jiko ge mu ngutanu nwa mini, ha nwanshiji lite ngu ono!" ⁴⁴O -buru lo kwetaru chebe mu iya; bya asu le ya e-jekwa echebefua inya-kamelu mu; gónye ono bukwaru onye gübe Chipfu hotar u nwatibe nnajijuphu mu.'

⁴⁵"Mu nodu epfukwadu anu Chileke ono lime obu; Ribeka nodu abyawa ye lite, o nmako lukuvu. O bya eje le wélu ono je eseta mini. Mu su iya: 'Jiko chebenu mu mini!'

⁴⁶"O mee egwegwa pazeta ite ono, o pa lukuvu ono; bya asu mu: 'Ngge; ngua; ge mu je esetafuaru inya-kamelu ngu géphe ngua.'

47 “Mu jia ya sụ iya: ‘?I bụ nwatibe onye?’

“O sụ lẹ ya bụ nwatibe Betuwelu, bụ iya bụ nwatibe Nahọ; onye ophu Milika nwütaru iya.

“Mu bya eworu eregede-imị ye iya l’imi; bya agbabę iya echi-eka. 48 Mu bya ephureta bya abaaṛu Chipfu ejá; bya ajaa Chipfu, bụ Chileke kę nnajíuphu mu, bụ Ébirihamu ajaja; mbụ Chipfu, onye duru mu; mu shia ọkpobe ụzo byarwuta eka mu húmaru nwamgbóko, bụ nwanwa nwune nnajíuphu mu, mu a-lùta dularu nwatibe nnajíuphu mu. 49 O -búru l’unu e-goshi l’unu yeru nnajíuphu mu obu; l’o gbaru g’o gude ire unu eka; unu pfunaa ya gę mu núma. Teke o dudu; unu pfukwapho; gę mu maru ophu mu e-shi eshishi.”

50 Lebanụ yee Betuwelu yeru iya ọnu sụ: “O kwa Chipfu du ngu bya; ophu anyi enweékwa ọnu opfu k’asụ l’owa-a meru; ophu ọwa-a emeduru.

51 Wakwa Ribeka baa; duta iya gude laa g’o je aluru nwatibe nnajíuphu ngu; eshinu o bụ ge Chipfu súru l’oo-dụ bụ ono.”

52 Onye-ozi Ébirihamu númaephō ọnu, ẹphe yeru; o phozetaru Chipfu. 53 O bya egwefuta ngwa, e gude mkpola-ododo; yee mkpola-ochaa mee bya achie Ribeka; bya achiekwaa ya pho ekwa. O nükwapho nwune iya; ẹphe le ne iya iphe, vu oke aswa. 54 Ẹphe le ndu ẹphe l’iya swi gbe teke ono bya atuko ria nri; bya angüa iphe, angüngu; bya akwaa eka ono l’enyashi ono.

Ephe tehuépho le nchita-aboḥu iya onye-ozi ono sụ: “Unu dukwa mu ge mu lashịa lapfushia nnajíuphu mu.”

55 Nwune nwamgbóko ono; yele nene iya sụ: “Kabenu haa g’anyi le nwada anyi ọbu nofua nwujiku iri; tème unu alashiwaro.”

56 O súkwanu phe: “?Unu esedekwadụ mu kę gunu; l’eka Chipfu gbe mewaa ije mu; o nweru ishi? Unu hanaa gę mu lashịa lapfu nnajíuphu mu!”

57 Ephe sụ g’ephe kua nwamgbóko ono jia ya g’o yee ọnu. 58 Ephe kua Ribeka bya ajia ya sụ: “?Ii-tsorū nwoke-a?”

O sụ ee; le ya e-tsorū iya-a.

59 O ya bụ; ẹphe duru nwune phe nwanyị, bụ Ribeka nụ iya; ẹphe le nwanyị, eleta iya enya. Onye-ozi Ébirihamu ono; yele ndu ẹphe l’iya swi duta iya; ẹphe lashịa. 60 Ephe bya ala; ndu nwe Ribeka goru ọnu-oma nụ iya; sụ iya:

“Nwune anyi nwanyị;

jaa àjàjà ka l’otu!

Mbụ g’awa ngu búru

agüta agüta!

G’awa ngu natajékwa

oguzo ndu ohogu phe!”

61 O ya bụ; Ribeka yele ndu-ozi iya kwakobé bya enyita ịnya-kamelu phe tsorū onye-ozi Ébirihamu ono; o duru phe; o búru iya alala.

⁶²Teke ono bẹ Áyizaku shiwaal lẹ Ogba O-dzụ-ndzụ-ele-mu-ṇya abya; kele ẹka o bu ebubu bụ l'echiegú ndohali. ⁶³O -rwua ụzenyashi ujiku lanụ o tsoru ọma ẹgu aghaphe. O jeshia ele ṇya bya ahụma ịnya-kamelu, awụ abya nụ. ⁶⁴Ribeka bya apalikwapho ṇya hụma Áyizaku; bya eshi l'eli ịnya-kamelu iya pfu-zeta. ⁶⁵O jia onye-ozi ono sụ iya: “?Nwoke ono, shi lẹ mgbegu eje abya nụ ono bụ onye?”

Onye-ozi ono sụ iya: “O kwa nnajuphu mu bẹ ọ bụ.” O chiṭa ekwa-ishi iya gude kpuchia onwiya.

⁶⁶Onye-ozi ono bya akokotaru Áyizaku gẹ ya gude mee ya. ⁶⁷Áyizaku bya eduta iya duba l'ulo-ekwa ne iya, bụ Sera. O bụru iya bụ l'e kewaru iya Ribeka; ọ lürü. O yee ya obu shii. O bụru iya bụ l'obu abyahukwa bya ejizeta Áyizaku lẹ kẹ ne iya, nwụhuru nụ-a.

Anwụhu Ébirihamu

25 ¹Ébirihamu bya alüta nwanyị ozo, ẹpha iya bụ Ketura. ²O nwụtaru iya Zimuranu; waa Jiökushanu; waa Midanu; waa Midianu; waa Ishibaku; waa Shuwa. ³Jiökushanu bụ nna Sheba; waa Dedanu. Ndu bụ oshilokpa Dedanu bụ ndu Ashuru; waa ndu Letushi; waa ndu Leyumu. ⁴Unwu Midianu bụ Ifa; waa Ife; waa Inoķu; waa Abida; waa Eludaa. G'ephe hakota tukorū bụru ụnwu Ketura.

⁵Ébirihamu hakotaru Áyizaku iphemiphe, o nweru. ⁶Ole g'o nokwadu ndzụ bẹ ọ hatarụ iphe hẹe ụnwu, ẹphe nwütarū iya; mbụ ụnwanyi, ndu ọphu abụ-zidu unyomu iya; bya edufu phẹ; ẹphe lashia ụzo alị ẹnyanwuwawa; k'ophu yee Áyizaku te ebuduru l'eka lanụ.

⁷Iphe, Ébirihamu kpakotaru nọo bụ ükporo apha ẹsato l'apha iri l'ise. ⁸Ébirihamu tịa unme ikpazụ iya bya anwụhu lẹ g'o kahuchawaru li-baliba; k'ophu ọ bükpo nwoke ogerenya, apha, ọ noru ndzụ jiru ẹpho; teme ọ lapfushia ndiche phẹ. ⁹Unwu iya; mbụ Áyizaku yee Ishimelu lia ya l'ogba Makupela, nọ l'alị Efuronu, bụ nwatibe Zoha, onye Hetu. Ogba ono nọ-kube Mamure. ¹⁰Alị ono bụ alị, Ébirihamu zuru ndu Hetu; ọ bụru ẹka ono bẹ e liru Ébirihamu; lia nyee ya, bụ Sera. ¹¹Ébirihamu nwụhuchaephо Chileke bya ekebekpoo Áyizaku l'ọma ẹka o bukube welu O-dzụ-ndzụ-ele-mu-ṇya.

Unwu Ishimelu

¹²Waa oshilokpa Ishimelu nwa Ébirihamu; onye nwanyị, shi Ijiputu, bụ ohu Sera, ẹpha iya bụ Hega nwütarū Ébirihamu baa:

¹³Qwaa bụ ụnwu Ishimelu lẹ g'e deru ẹpha phẹ g'a nwụru phẹ. Ne-bayotu bụ ọkpara Ishimelu. Ndu ọzo bụru Keda; waa Adubelu; waa Mibusamu; ¹⁴waa Mishima; waa Duma; waa Masa; ¹⁵waa Hadadu; waa Tema; waa Jieturu; waa Nafishi; waa Kedema. ¹⁶G'ephe ha tukorū bụru ụnwu Ishimelu; ọ bụru phẹ bugbaa ndu-ishi ọkpaa-ipfu phẹ ono ẹphe n'iri

l'ebø. Teme o bụru əpha phè bę a gübegaaru mkpükpu lę mkpükpu phè. ¹⁷Mkpakø iphe, Ishimelu noru bụ ụkporo apha ishii l'apha iri l'esa; bya atụa unme ikpazụ iya nwụhu; lapfu ndiche phè. ¹⁸Oshilökpa iya shi lę Havila bua jasụ Shuru, nō-kube oke alị Ijipitu; mę i nodu eje ụzo Asiriya. Əphe l'ụnwunna phè g'ephe ha tuko dürü l'opfu.

Jiékòpu yele Iso

¹⁹Waa oshilökpa Áyizaku, nwa Ébirihamu.

Ébirihamu bụ nna Áyizaku; ²⁰Áyizaku nöephø ụkporo apha labø bya alụa Ribeka, nwada Betuwèlu, onye Arámu; ęka o shi bụ Padanu-Arámu; teme Ribeka ono bụru nwune Lebanu, onye Arámu kwaphø.

²¹A nonyaa; Áyizaku bya epfuru nü Chipfu l'iswi əhu nyee ya; noo kélé o tọo tsudu ime. Chipfu nüma epfupfu, o pfuru nü iya; bya emee nyee ya, bụ Ribeka tsutura ime. ²²Unwegirima ono nodu akpa onwophø mkpa l'ime əphø iya. A nonyaa; o sụ: “?Bụ gunu bę iphe-a l'anwuru mu egube-a?” O jeshia l'ajị l'iphu Chipfu.

²³Chipfu sụ iya:

“O kwa mkpükpu labø nō
ngu l'ephø;
mbụ l'oha labø e-shi ngu
l'ehu kekahaa onwophø.

Onye lanụ a-ka onye əphuu ike;
teme o bụru onye k'ogerena
bę a-nodu ejeru onye kę nwata ozi.”

²⁴O gbabee ya phø l'ezedø; o nwua ejima; o buchaaru nwoke. ²⁵Onye əphu vuru ụzo futa dụ uswe-uswe; əhu iya l'ophu duephø g'uwe-adzụ. Oo ya bụ; əphe woru iya gúa Iso. ²⁶Anwunwu, aanwu iya; nwune iya nodu etso iya; wören iya ęka l'ichirupfu ıkpa. Oo ya bụ; əphe gúa ya Jiékòpu. Áyizaku nowaru ụkporo apha eto teke Ribeka nwütaru iya ụnwegirima ono.

²⁷Unwegirima ono bya evuta. Iso bụru onye maru ənya nta-a; onye anoduje aghaphe l'oma egwu. Jiékòpu bùkwanuru onye eme gelee; teme o nodu anoduje anoo l'unuphu. ²⁸Eshinu Áyizaku bụ onye anụ, shi l'egbudu atsoje ntumatu; o yee Iso obu; Ribeka yekwanaa Jiékòpu obu.

²⁹O -rwua ujiku lanụ; Jiékòpu nodu agwø ine. Iso shi nta-a bata; mbà nodu atụ iya atụtu. ³⁰O sụ Jiékòpu g'o kọ ya ə-cha-pfuu iphe ono, o shi-beru ono egwegwa; lę mbà atukwa iya atụtu! (Noo iphe, meru g'o gude a wata iya eku Edømu bụ ono.)

³¹Jiékòpu sụ iya: “Oo m'o bụru lę mu a-bụru ngu əgerena!”

³²Iso sụ g'o lenu lę ya anwuhukwa anwụhu. ?Ya gude abụru əgerena eme gunu?

³³Jiékòpu sụ iya g'o riadanaru iya angu. O bya eria angu lę ya hawaru ge Jiékòpu bụru iya əgerena.

³⁴ Jiékópu bya awata buredi nü iya; bya ekuta ine azamü ono, o gworu ono nükwa iya pho; o ria. O richaa ya bya angüa iphe, aangü angüngü; o búru iya atügbu.

Qo ya bù lè Iso ta agubeduru abúru öggerenya iya iphe.

Áyizaku yele Abiméleku

26 ¹A nönyaa; eğu bya l'ali ono; a -gufukwa ophu byajeru teke Ébirihamu no. Áyizaku lapfu Abiméleku, eze ndu Filisitayinu lè Gera. ²Chipfu byapfuta Áyizaku bya asü iya: “Te ejekwa ala ali Ijiputu. Bukwaru l'ali ono, mu a-sü ngu g'i búru ono! ³Butötanu l'ali-a; húma lè mu a-nöodu swiru ngu eswiru; tème mu ekebekwa ngu pho l'oma. Kele o gubedua; gù l'awa ngu bé mu a-nükota ali-a l'ophu. Ozo bú l'iphemiphe, mu ríru Ébirihamu nte lè mu e-meru iya bé mu e-mekötakwa. ⁴Mu e-me awa ngu g'ephe ha l'otu gę kpokpode, no l'akpaminigwe. Mu abyá anü phę ali-a l'ophu. Tème o búru oshilökpa ngu bé ee-shi l'eka kebe əhamoha, nökota lè mgboko l'oma. ⁵O búru iphe, kparü iya nü bú lè Ébirihamu meru olu mu; mbü l'o meru opfu mu. O búru iphe, mu sürü g'o mee bé o meru; mbü iphe, mu töru əkpa iya; bya edobekota ekemu mu.” ⁶O búru iya bú lè Áyizaku eburu lè Gera.

⁷Unwoke ndu əka ono bya akpaahaa ya ishi nyee ya. O sụ phę l'ephe l'iya búkwa nwune. Iphe, o gude pfua nno bú lè ndzü agü iya asü l'oo nyee ya. O ríru lè ndu əka ono e-gbu iya nata iya Ribeka; kele Ribeka manükaru mma.

⁸ Áyizaku buépho əka ono nöö odu; Abiméleku, eze ndu Filisitayinu bya epyofu ənya lè windo húma Áyizaku əka yele nyee ya, bú Ribeka ebvu oke ebvu. ⁹Abiméleku bya ekua Áyizaku sụ iya: “?O kwa lè nwanyi ono bé iili okpobe alulu? ?Bú gunu meru g'o gude i sụ l'o bú nwune ngu?”

Áyizaku sụ iya: “?Tị madụ lè mu arị lè ndzü mu e-tuphahụ l'opfu əhu iya?”

¹⁰Qo ya bù; Abiméleku sụ iya: “?Egube iphe əwa-a, i meru anyi-a bú gunu? Qme unwoke ndu anyi onye lanü jekwanürü je ejepfu nyee ngu onoya; mè iishi egube ono mee g'a taa anyi ụta.”

¹¹Qo ya bù; Abiméleku bya atüaru ndu əka ono g'ephe ha ekemu sụ: “Onye chörö nwoke-a; ozoo nyee ya opfu bé ee-gbukwa ebugbugbu!”

¹² Áyizaku bya akobe iphe l'ali ono; bya akpata iphe, ha g'iphe, o koberu l'ali apha ono mgbo ükporo ise; noo kele Chipfu keberu iya l'oma.

¹³O bya enweru iphe; əku wata iya abyaru; jasü o búru əbabá. ¹⁴O nweru atüaru, dü igwerigwe; bya enweru eswi; bya agbashià ohu dobe. A nönyaa; ndu Filisitayinu jiaharu iya ijiénya. ¹⁵Qo ya bù; iphe, búkpoo wélu iya, shirö teke nna iya, bú Ébirihamu no; bú wélu, ohu nna iya phę tüşiru doberu iya; ndu Filisitayinu bya atsuchishichaa ya; mbü gude ejá nwuchi-shichaa ya.

¹⁶Qo ya bụ; Abiméléku sụ Áyizaku: “Kwata lufuru anyi; noo kèle i kari-waru anyi eka shii!”

¹⁷O bụru iya bụ le Áyizaku akwafụ je akpobe ulo-ekwa iya le nsuda Gera; je eburu l'eka ono. ¹⁸Áyizaku bya etsoru tukwachaa welu ono, a turu teke nna iya, bụ Ébirihamu nō ndzụ ono; mbụ welu ono, ndu Filisitayinu nwuchishiru le ḡe nna iya nwułhucharu ono. O bya agukwachaa ya əpha ono, nna iya shi gushia ya ono.

¹⁹Ndu ozi Áyizaku bya ebvua welu le nsuda ono; bya ebvuvu mini, doru risaa. ²⁰Obenu le ndu eche iphe-edobe ndu Gera; əphe le ndu eche kę Áyizaku wataru adzo welu obu. Əphe sụ le mini ono bụ mini əphebe ndu Gera. Áyizaku woru welu ono ḡua Isékü; kèle a sworu iya ʉswø. ²¹Ephe bya atua welu ozo; ndu Gera dzɔpfukwaru iya pho. Áyizaku ḡua ono Sitina. ²²O gbeşhi l'eka ono je atua welu ozo; əphu o nweedu onye dzɔbaru ono. O ḡua ya Rehobotu sụ: “Nta-a bę Chipfu mewaru ḡanyi susaa onwanyi l'alí-a; nodu iya mia amimi ḡoshi-omı.”

²³O gbę l'eka ono; o lashia Biye-Sheba. ²⁴O -rwua l'enyaşıhi ono; Chipfu byapfuta iya bya asu iya: “O kwa mbedula bụ Chileke kę nna ngu, bụ Ébirihamu. Ḡe ndzụ ta agushi ngu; kèle mu nō-kube ngu. Mu e-gude iswi əhu onye-ozi mu, bụ Ébirihamu kebe ngu l'oma; mee ḡawa ngu ka l'otu.”

²⁵Áyizaku bya akpua oru-ngweja l'eka ono; bya akpo-ku əpha Chipfu. O woru ulo-ekwa iya kpobe. Ndu ozi iya bya eworu welu t̄a.

²⁶O bụru teke ono bę Abiméléku shi le Gera kpapfuta iya; əphe le Ahuzatu, onye agbaziru iya olu; waa Fayıkolu, onye-ishı ndu ojogu iya.

²⁷Áyizaku jia phe sụ: “?Bụ ḡunu meru iphe, unu abya ibe mu; l'eka mu d̄u unu ashı; unu chia mu l'alí unu-a?”

²⁸Ephe sụ iya: “Anyi h̄umaru le Chipfu nō-kube ngu. Noo ya; anyi sụ l'q gbaru ḡanyi le ngu ria nte. Ḡanyi le ngu gbaa ndzụ; ²⁹ḡo to d̄u iphe, ii-me anyibe ndu Gera; egube ono, adudu iphe, anyi meru ngu ono; o chia l'anyi meru ngu odoo; bya edufu ngu; i lashia le nchi-odoo. O bụru iya bụ le Chipfu abya nta-a bya ekebe ngu l'oma.”

³⁰Áyizaku bya eshiaru phe nri, ha shii; əphe bya eria bya angua iphe, aangü angungu. ³¹O -rwua le nchita-abohu iya l'onzmewa ʉtsu; unwoke ono bya eworu nte ria. Áyizaku dufu phe; əphe tugbua; o bụru phe alala le nchi-odoo.

³²O bụru mbokou ono bę ndu-ozi Áyizaku byaru bya epfuaru iya kę welu pho, əphe t̄ru pho sụ iya l'ephe h̄umakwaru mini. ³³O ḡua ya Sheba. Əpha mkpukpu ono bụru Biye-Sheba byasu ntan̄-a.

³⁴Iso noephō ȳkporo apha labo; o je ala Jiuditu, nwada Beri, onye Hetu; bya alukwapho Basumatu, nwada Elonu, onye Hetu kwapho. ³⁵Ephe bụru aphu tsorū Áyizaku yele Ribeka.

Jiékopu anata ọn̄u-oma l'eka Áyizaku

27 ¹Áyizaku buerupho ogerenya; k'ophu ophuwa ragaraga; o kua Iso, bụ ȳkpara iya sụ iya: “Nwa mu!”

Ọ za iya ẹnu.

²O sụ iya: “Nta-a bẹ mu bùakwaa nwoke ṣogeranya; ophu mu amakwa mbòku, mu a-nwùhu. ³Ngwa; wota iphe, iigudeje achị nta-a; mbụ edata-apfụ waa apfụ ngu; gude je l'egbudu je egbuaru mu anụ! ⁴Lịjibya egude iya shiaru mu nri, atso ụtso, bụ ophu aduje mu ree; pataru mu; gẹ mu ria goru onu-oma nụ ngu; temanu mu anwùhu!”

⁵Ribeka ngabékpoepho nchị gẹ Áyizaku epfu eyeru nwa iya, bụ Iso. Iso tugguepho jeshia l'egbudu gẹ ya gbua anụ palata; ⁶Ribeka sụ nwa iya, bụ Jiékopu: “Mu súru-a; mu nümakwaru teke nna ngu shi epfu eyeru nwune ngu, bụ Iso ⁷sụ iya g'o je egbua anụ-egbudu gude shiaru iya nri, atso ụtso gẹ ya ria; k'ophu ya a-nodu l'atatiphu Chipfu goru onu-oma nụ iya; teme ya anwùhu. ⁸Nta-a bụ le-a; nwa mu; ngabékpoepho nchị ree; mee iphe, mu a-sụ g'i mee! ⁹Ngwa; je l'eka aturu yẹ l'eghu doro; je ahọta ada eghu labo, dù ree; gẹ mu gude shiaru nna ngu nri, atso ụtso. Mu e-shié ya pho g'oo-dụ iya ree. ¹⁰Lịikwata iya je anụ nna ngu g'o ria; k'ophu oo-gorū ngu onu-oma iya; temanu l'oonwuhu.”

¹¹Jiékopu sụ Ribeka, bụ ne iya: “Obenu lẹ nwune mu, bụ Iso gbaru ejí; mbèdúa bürü onye ẹhu akwó akwókwo. ¹²?O bùkwanuru lẹ nna mu rwa-ru mu eka-e? L'ooohuma l'oo eregede bẹ mu agbaru iya; l'oworu onu tịa mu; mè o lashia ophu oo-gorū onu-oma nụ mu.”

¹³Ne iya sụ iya: “Nwa mu; gẹ mu vutarọ onu ono m'o tịa ngu iya! Oo ẹpho g'i mee iphe, mu súru g'i mee-a; tuggua je akpütaru mu iya!”

¹⁴Oo ya bụ; o tuggua je akpütaru ne iya eghu ọbu. Ne iya bya egude iya shia nri, atso ụtso; shié ya pho g'oojuje nna Jiékopu ono ree. ¹⁵Ribeka bya ewota uwe Iso, bụ nwune Jiékopu k'ogeranya; mbụ uwe iya ophu kakóta ama mma l'uwe, Iso koberu l'ulo iya; bya eworu yee nwa iya ke nwata, bụ Jiékopu. ¹⁶O bya eworu akpọ eghu phụa ya l'eka; bya aphụa ya ya l'olu, bụ eka akwó iya akwókwo. ¹⁷O bya eworu nri ono, atso ụtso ono pée Jiékopu; bya apee ya buredi, o gheru ye iya.

¹⁸Jiékopu bya aparu iya jepfu nna iya bya asụ iya: “Nnana!”

Ọ za iya: “Owee nwa mu! ?I bụ onye?”

¹⁹Jiékopu sụ nna iya: “O kwa mbèdúa, bụ Iso; bya aburu ọkpara ngu. Mu meakwaru g'i ziru mu. Gbèshikwa nodu anoo taa anụ ọbu, mu gburu ọbu; g'ijigorù onu-oma nụ mu.”

²⁰Áyizaku bya ajia ya sụ: “?Denu g'i shiru gbukebewa iya egwegwa ẹgube ono nwa mu?”

Jiékopu sụ iya: “Oo Chipfu, bụ Chileke ngu meru mu; o nweru ishi.”

²¹Áyizaku sụ Jiékopu: “Kpíritaekwaru gẹ mu rwaa ngu eka; gẹ mu maru ?i bụ-a nwa mu Iso tọo tị bụdu iya?”

²²Jiékopu bya ejekube nna iya, bụ Áyizaku ntse. O bya arwachaa ya ẹka bya asụ: “Olu-opfu ngu bụ olu Jiékopu; obenu l'eka ngu bụ eka Iso.”

²³Ophu o tọ hùbeduru iya ama; noo kele eka iya dụ ejí ejí gẹ kẹ nwune

iya, bù Iso. O goru onu-oma nü iya. ²⁴O jiadaa ya sù iya: “?I bù-a nwa mu, bù Iso tòo?”

O sù iya: “Ee. Mu bùkwa iya-a.”

²⁵O ya bù; o sù iya: “Ngwanu nwa mu; patanuru mu anu, i gburu shia nri obu gè mu ria; k'ophu mu a-goru onu-oma nü ngu!”

Jiéköpu bya apajeru iya ya; o ria; o bya apataru iya mée; o ngua. ²⁶Nna iya, bù Áyizaku sù iya: “Bya eka-a nwa mu; bya etsutsua mu onu!”

²⁷O ya bù; o jekube iya ntse je etsutsua ya onu; Áyizaku nümaephō mkpo, uwe iya eshi; o goru onu-oma nü iya sù iya:

“Mkpô, nwa mu eshi
dù gè mkpô egù,
Chipfu keberu l'oma.

²⁸Gé Chipfu shi l'imigwe
kwaaru ngu ijì;
l'ònónu ngu eka mgboko
kakòta ree;
l'oomee g'i nweru nri yele
mée nweru k'etsutsu iya.

²⁹G'oha, dù igwerigwe
jeru ngu ozi!
Gé ndiphe phozejeru ngu!
Líjiburu onye a-bùru onye-ishì
unwune ngu!
G'ùnwù, ne ngu nwütaru
phozejeru ngu!
Gé ndu túru ngu onu
bùkwàru ndu a túru onu!
Ndu goru onu-oma nü ngu
abùkwanuru ndu a goru
onu-oma nü!”

³⁰Áyizaku gó-ghechaérupho Jiéköpu onu-oma ono; o shiepho l'atati-phu nna iya túgbua jeriberu nwanshìi; nwune iya, bù Iso shi nta-a bata. ³¹O bya eshikwaphò nri, atso ütso pataru nna iya bya asù iya: “Nnana; gbeshi bya ataa anu-a, mu gburu shiaru ngu-a g'iigorù onu-oma ngu nü mu.”

³²Nna iya, bù Áyizaku bya ajia ya sù: “?I bù onye?”

O sù iya: “Mu bùkwa nwa ngu nwoke; mbù okpara ngu, bù Iso.”

³³Áyizaku phùhu mebyikpòo kẹ kpaakpaakpaa bya asù: “?Bùhunu onye gburu anu wotaru mu; mu righeru lè mgboru g'íibya-a? Mu goákwaru onu-oma nü onye ono; mbù l'onye ono bùakwaa onye e keberu l'oma.”

³⁴Iso nümaephō opfu nna iya; o tükpoó èkwa; chiahaa mkpu sù nna iya: “Gofunaaru mu onu-oma; jikonu nna!”

³⁵ Áyizaku sụ iya: “Nwune ngu gudeakwa erekede bya anata ọn-oma ngu ọbu.”

³⁶ Iso sụ: “Oo ẹpho Jiékopu, a gürü iya bẹ gbaru iya nụ. Owa-a kwewa mgbo labo, o gho-gbutaru mu. O nataru mu ọkpara, mu bụ. O bya nta-a bya anatafụa mu ọn-oma mu.” O jia nna iya sụ iya: “?To nwekpôdaa ọn-oma ono ophu i doberu mu mē nanu?”

³⁷ Áyizaku sụ Iso: “Mu meakwaru Jiékopu g'ọ bụru nnajuphu ngu; mu bya emek̄taakwaa ndu ẹphe l'iya bụ g'ephe bụru ndu-ozi iya; bya ago-kwarupho ọn-oma nụ iya lẹ nri; waa lẹ mée. Nta-a bẹ o to nweekwa iphe, mu a-dụ ike meeru ngu nwa mu.”

³⁸ Iso nodu epfukpœkwarupho nna iya sụ iya: “Nna; ti nwekpôdaa g'o ka mma l'oo akpuru ọn-oma lanu, ii-goru mu? Gofunaaru mu ọn-oma; jikonu nna!” O wata ara ekwa.

³⁹ Nna iya, bụ Áyizaku bya eyeeru iya ọn-oma sụ iya:

“I tii budu l'eka

mgboko kakota ree;
ophu i budu l'eka Chipfu
shi l'imigwe akwa iji.

⁴⁰ Oo egbu mma bẹ ii-gude buru;

teme nwune ngu bẹ
ii-nodu ejeru ozi.

Ole a -nonyakwanaa ọ dụ

ngu ẹnyiru;

Liikwefuru iya ike;
unu l'iya edokaha.”

Jiékopu agba ala ibe Lebanon

⁴¹ Iso bya akpoo Jiékopu ashị; kẹle ọ ọn-oma, nna iya gege agorū nụ iya bẹ ọ goru nụ Jiékopu. O rịa l'ime onwiya sụ: “?O kwa l'oorwuwa teke aa-kwa nnana? E -mecha bẹ mu e-woru Jiékopu, bụ nwune mu-a gbua.”

⁴² E pfuerupho Ribeka iphe, nwa iya k'ogeranya, bụ Iso pfuru; o zia g'e je ekua nwa iya kẹ nwata, bụ Jiékopu. O bya; ọ sụ iya: “Lekwa lẹ nwune ngu, bụ Iso bükwa iphe, o gude adụ onwiya obu bụ lẹ ya e-mecha gbua ngu.

⁴³ Oo ya bụ lẹ-a; nwa mu; mekwaa iphe, mu abya epfupfu; gbalakwa egwegwa lapfu nwune ne ngu, bụ Lebanon lẹ Haranu! ⁴⁴ Je anotota l'eka ono g'ehu ghubuhuada nwune ngu eghu! ⁴⁵ O -buru l'iphe, i meru nwune ngu ghubuhuera iya pho eghu; ọ zoħaa ya; mu ezia ozi sụ g'i shi l'eka ono lwas-tashia. Kẹle mu ta ahadụ gẹ ndzụ unu n'ebø tuphashiḥu l'eswe ujiku lanu.”

⁴⁶ Noo ya bụ; Ribeka bya ejepfu Áyizaku je asụ iya: “Anodù ndzụ dụ-kwaa mu ẹnyiru; ọ bụru ụnwanyi ndu Hetu-a kparu iya. O -buru lẹ Jiékopu lütafuaru ụnwanyi ndu ali-a; mbụ ụnwanyi ndu Hetu, dụ gẹ ndu ọwa-a; bẹ ?mu a-nodukwadu ndzụ eme gunu?”

28 ¹O buru iya bù lè Áyizaku bya ekua Jiékopu; bya agorù onu-oma nü iya; bya atúaru iya ekemu sù iya: “Ta alunupho nwanyi Kénanu! ²Tùgbuekwapho jeshia Padanu-Arámu jepfu ndibe nna ngu oche, nwüru ne ngu, bù Betuwèlu; je alútaru onwongu nwanyi l'eka ono; lùta nwada Lebanu, bù nwune ne ngu! ³Gé Chileke, bù Okwoolemkpa kebe ngu l'oma; mee ngu g'i nwüshia ụnwu; bya emee g'i jaa àjàjà gbiriri jasú iiburu nna oha, dù igwerigwe. ⁴Gé Chileke mee g'onu-oma ono, o gorù nü Ébirihamu ono; ree l'ehu ngu mè l'awa ngu. Oo ya bù; k'ophu ii-nweru alí ono, i bù nlwamulwa ono; mbù alí ono, Chileke nuru Ébirihamu ono.” ⁵Oo ya bù; Áyizaku bya edufu Jiékopu; o túgbua jeshia Padanu-Arámu. O buru ibe Lebanu bẹ ooje, bù iya bù nwatibe Betuwèlu, onye Arámu. Lebanu ono bù nwune Ribeka, bù ne Jiékopu yele Iso.

⁶E mechaa; Iso bya amaru lè Áyizaku gowaru onu-oma nü Jiékopu; bya edufuwa iya g'o laa Padanu-Arámu; je alúta nwanyi l'eka ono; teme le teke ono, o gorù onu-oma nü iya ono bẹ ọ turu iya ekemu sù g'o tó lükwa nwanyi Kénanu; ⁷teme waa lè Jiékopu mewaru iphe, ne iya yele nna iya pfuru iya bya ejeshiwa Padanu-Arámu. ⁸O gbé teke ono bya edoo Iso enya l'o dù nna iya, bù Áyizaku ejì; mbù ụnwanyi, shi l'alí Kénanu. ⁹O túgbua je l'ibe Ishimelu; bya alúa Mahalatu, bù nwune Nebayotu; bya abúru nwada Ishimelu, bù nwatibe Ébirihamu; je eyekóberu ụnwanyi ophu o shi aluhawa.

Nrwò, Jiékopu rworu lè Bételu

¹⁰Tòbudu iya bù; Jiékopu shi lè Biye-Sheba túgbua; o buru iya eje mkpukpu Haranu. ¹¹O jenya; nchi jipfu iya l'eka lanu. O pfushi l'eka ono ge ya kwaa akwakwa. O je apata mkpuma lanu l'eka ono bya eswibe l'ishi zezeta; mgbenya tu iya. ¹²O bya arwòo nrwò bya ahùma obebe, a sùberu okpa iya l'alí; o je eberu l'imigwe. Ụnwu ojozi Chileke nödu enyi iya godogodo; ndu enyihu enyihu; ndu enyizeta enyizeta. ¹³Chipfu pfuru l'ònunu iya pfua sù: “O kwa mu bù Chipfu; bya abúru Chileke kẹ nna ngu, bù Ébirihamu; yele Áyizaku. Alí ono, i zé l'eli iya ono bẹ mu a-nü unu l'awa ngu. ¹⁴Oshilokpa ngu a-dù igwerigwe g'eja, nö l'alí. Unu e-bucha burwua ụzo ẹnyanwu-ariiba; bya eburwua ụzo ẹnyanwu-awawa; unu ebua jasú l'ụzo isheli; bua jasú ụzo ohali. Mu e-shi unu l'awa ngu l'eka kebe ndiphe l'ophu l'oma. ¹⁵Teme; hümakpodapho; mu swikwaru ngu eswiru; mu a-nödukpoephoe eleta ngu enya l'iphe, bùkpoó èkameka ijie; ozo bù lè mu e-duphuta ngu azu l'alí-a. Mu ta abyadu aha ngu jasú mu emekóta iphe, mu kweru ukwe iya.”

¹⁶Jiékopu shiepho lè mgbenya tehu; bya asù: “Aha! ?Bù iya bù lè Chipfu nö l'eka-a; ophu mu eshidu maru?” ¹⁷Ndzü nödu agü iya. O sù: “Eka-a bẹ akpabiri iya dükwa! Eka-a te nwekwa iphe ozo, o bù; abudu ụlo Chileke. O kwa eka-a bù eka eeshije bahü l'imigwe!”

¹⁸O -rwua l'omewa utsu le nchita-abohu iya; Jiékopu bya ewota m kpuma ono, o shi swibe l'ishi ono; bya akpobe g'itso; o woru manu wu shi iya l'eli. ¹⁹O gúa eka ono Bételu; obenu iphe, e shi ekuje iya bu Luzu.

²⁰Jiékopu bya eribua nte sú: "Chileke -swikpówaru mu eswiru; eleta mu enya l'ije-a, mu eje-a; bya anukota mu nri; ye l'iphe, eeye l'ehu; me k'anma l'upfu; ²¹k'ophu bu le mu lwaru l'ibe nna mu l'ehu-guu; be mu emekwa Chipfu g'o bürü Chileke mu! ²²Mkpuma-a, mu pfuberu g'itso-a be a-bürü ulo Chileke; tème iphemiphe, gube Chipfu nükotaru mu be mu anuje ngu oke-lanu-l'uzo-iri."

Jiékopu ejerwu alí Padanu-Arámu

29 ¹Jiékopu tugbukwa jeshia iphe, ooje; o jee gbiriri jasú o jerwua alí ndu uzo enyanwu-awawa. ²O -rwua l'eka ono; o huma wélu, no l'oma egú; waa ikpo aturu éto, doru le mgboru iya; noo kele aturu ono anguje mini le wélu ono. Mkpuma, e gude swichia onu wélu ono ha shii. ³O nodu abujeru; aturu ono -dzuköephö l'eka ono; ndu eche iya nü abyatuko swifu m kpuma ono l'önü wélu ono seta mini doberu aturu ono. Ephe -mechaa; ephe abya eswita m kpuma ono dobe l'eka o shi du l'önü wélu ono.

⁴Jiékopu bya ajia ndu eche aturu ono sú: "Unwune mu; ?bu awe be unu shi?"

Ephe sú iya l'éphe shikwa Haranu.

⁵O sú phë: "?Unu maru Lebanu, nwanwa Nahö?"

Ephe sú ee; l'éphe makwaru iya.

⁶Jiékopu sú phë: "?Ehu du iya-a ree?"

Ephe sú iya: "Ee; ehu dükwa iya-a ree; tème l'o kwa nwada iya, bu Rechielu chí aturu abya phö."

⁷O sú phë: "?Unu te eledu l'enyanwu dükwadu shii? L'o toko rwudu teke aachikobeje aturu. Unu setanu mini doberu aturu obu g'éphe ngúa; g'unu achiru phë jebaa le nri!"

⁸Ephe sú iya: "Anyi ta adükwa ike. O kwa a -chikobechaa aturu ono g'o ha; l'aabya eswifu m kpuma l'önü wélu ono; témánú l'aawata eche aturu mini teke ono."

⁹O nodukwadu epfu eyeru phë; Rechielu chíru aturu ibe nna iya gude bya; noo kele o bu nwamgboko, eche aturu. ¹⁰Jiékopu humaephö Rechielu, bu nwada Lebanu, onye bu nwune ne iya; waa aturu Lebanu; o tugbua je eswifu m kpuma ono l'önü wélu ono; bya eseta mini doberu aturu nwune ne iya ono; o ngúa. ¹¹Jiékopu bya etsutsua Rechielu onu; bya awata arashí ekwa ike. ¹²O bya epfuaru Rechielu l'éphe le nna iya búkwa; mbu le ya búkwa nwatibe Ribeka. Rechielu gbagbúa je akóoru iya nna iya.

¹³Lebanu númaephö kë Jiékopu, bu nwa nwune iya; o gbapfushia ya. O bya etsutsua ya onu; bya eduta iya lashia ibe iya. E rwua ibe iya; Jiékopu

woru iphemiphe kôkotaru iya.¹⁴ Lebanu sụ iya “Mu lę ngu bükwa mee lanu.”

Jiéköpu alüta Lii yele Rechielu

Töbudu iya bụ; ephe lę Jiéköpu noephō ọnwa ophu; ¹⁵ Lebanu sụ iya: “O tó bụdu lę mu lę ngu bụ abubu bụ iphe, a-kpata g'i jejeru mu ozi kę mma-nu. Kooru mu iphe, mu a-pfuije ngu aswa ozi ngu!”

¹⁶ Noo ya; Lebanu nwütaru ụnwumgboko labo. Ephä onye k'ogererenya bụ Lii; ephä onye kę nwata bụ Rechielu. ¹⁷ Lii bę enya dù rogoro rogoro; Rechielu nödụ ama mma bya adụ ùbvù l'enya. ¹⁸ Jiéköpu yero Rechielu obu. Oo ya bụ; o sụ Lebanu: “Gę mu jenaaru ngu ozi apha esaa; g'i kee mu nwada ngu, bụ Rechielu.”

¹⁹ Lebanu sụ iya: “O kabakwanu ree lę mu keru ngu iya eme lę mu woru iya kee akataka onye ozo. Ngwa; g'anyi lę ngu bunuru.” ²⁰ Oo ya bụ; Jiéköpu bya ejee ozi apha esaa g'e kee ya Rechielu. Apha esaa ono dùe ya pho gę nwujiku ole mole; noo kèle o yero Rechielu obu shii.

²¹ Oo ya bụ; Jiéköpu bya asụ Lebanu: “Ngwa; dewaa mu rø nyee mu. Mu nö-dzuwaru apha esaa obu. O nödụ agüwa mu egü gę mu l'iya kwaa.”

²² Oo ya bụ; Lebanu bya ekukobé ndu ęka ono bya eshiaru phę nri. ²³ O be l'uzenyashi; o bya eduta nwada iya, bụ Lii; bya eduru nü Jiéköpu; ephé lę Jiéköpu kwaa. ²⁴ Lebanu bya eye ęka l'ohu iya duta nwamgboko lanu, ephä iya bụ Zilipa duru nü nwada iya ono g'o jejeru iya ozi ụlo.

²⁵ Nchi bohuepho; Jiéköpu hümä l'oo Lii bę e deru iya. Jiéköpu sụ Lebanu: “?Bụ gunu bę i meru mu iphe, dù egube-a? ?Töbudu Rechielu bę mu jeru ngu ozi iya? ?Bụ gunu meru g'o gude i gbaaru mu egube eregede-a?”

²⁶ Lebanu sụ iya: “?Tị madụ lę g'omelalị dù bụ l'anyi te ekejedu onye kę nwata l'eba abụ l'ekewaru onye k'ogererenya?” ²⁷ Sụ iya: “Taa nshi meghenkpoadaa ekele onye ọwa-a idzu-a. E -mecha; mu ekefua ngu onye ke nwata; ole ii-jekwanuru mu ozi iya apha esaa ozo.”

²⁸ Jiéköpu mee ya nno. O mee ekele Lii idzu ophu. Lebanu bya ekefua ya nwada iya, bụ Rechielu; o lufuaru. ²⁹ Lebanu bya eye ęka l'ohu iya duta nwamgboko lanu, ephä iya bụ Biliha duru nü nwada iya ono, bụ Rechielu g'o jejeru iya ozi ụlo. ³⁰ Jiéköpu ephe lę Rechielu bya akwakwapho. O ka eye Rechielu obu eme lę Lii. O bya ejeeru Lebanu ozi apha esaa ozo.

Unwu, Jiéköpu nwütaru

³¹ Chipfu hümäephö lę Lii bę e te eyeduru obu; o ghebe ękpa-nwa iya onu; ophu Rechielu atsüdu ime. ³² Lii bya atsüta ime bya anwụa nwa nwoke. O woru iya gua Rúbenu; kèle o suru: “Chipfu hümawaru iphe-ęhuka, mu eje. Nta-a bę mu maru lę nnajiuphu mu e-ye mu obu.”

³³ O bya atsuta ime ozo bya anwukwapho nwa nwoke. O su: "O kwa lę Chipfu nümaru l'e te eyeduru mu obu meru g'o gude ọ nükwa mu pho onye ọwa-a." O woru iya gúa Simiyonu.

³⁴ O byakwa atsuta ime ozo; o zedakwapho nwua nwa nwoke ozo. O su: "Nta-a bę mu maru lę nnajjuphu mu a-gharu mu iphu; noo kélé mu nwü-tawaru iya unwoke eto." O ya bę; o woru iya gúa Lívayi.

³⁵ O bya atsuta ime ozo; nwua nwa nwoke. O su: "Ogiya-a bę mu e-tu Chipfu əpha." O woru iya gúa Jiuda. O nwüchaa onye k'ono; o pfürü apfürü.

30 ¹Rechielu húmaephø lę ya ta anwütaduru Jiékopu mę nwa lanu; o koaharü nwune iya okophoo. O ya bę; o su Jiékopu: "Yekwaa mu ime; ọdumeka mu anwuhukwa!"

²Opfu iya ono ghua Jiékopu eghu. O su iya: "?Bü mbedula bę Chileke, kpóshiru ngu anwüta nwa?"

³O su iya: "Duta ohu mu-a, bę Biliha ge gụ l'iya kwaję g'o nwütaru mu ụnwegirimä; k'ophu mu e-shi iya l'eka nweru awa."

⁴O ya bę; o bya ekuta ohu ono, bę Biliha nü iya; o luru. Biliha yele Jiékopu bya akwaa; ⁵o bya atsuta ime nwüarü iya nwa nwoke. ⁶Noo ya; Rechielu su: "Nta-a bę Chileke hawaru mu enge. O ngabewaru nchị nüma iphe, mu rworü iya; bya anụ mu nwa nwoke." Eshinu o dę egube ono; o gúa ya Danu.

⁷A nonyakwa; ohu Rechielu ono, bę Biliha bya atsuta ime ozo; bya anwüarü Jiékopu nwa nwoke k'ebø. ⁸Rechielu su: "Mu lę nwune mu kpaakwaru ẹnya shii; ole nta-a bę mu kaakwanaa ya ẹnya." O ya bę; o woru nwata ọbu gúa Nafütali.

⁹Lii húmaephø lę ya pfürü apfürü; o duta ohu nkiya, bę Zilipa nü Jiékopu g'o luru. ¹⁰Ohu Lii ono, bę Zilipa bya anwütaru Jiékopu nwa nwoke. ¹¹Lii su: "Owa-a bükwa iphe-ekweru." O ya bę; o gúa ya Gadu.

¹²Ohu Lii ono, bę Zilipa bya anwüta nwa nwoke k'ebø. ¹³O ya bę; Lii su: "Ehu atsoshikwa mu ụtso ike; nta-a bę ụnwanyi a-nodu eku mu onye a goru ẹhu-ụtso nü." O woru nwata ọbu gúa Asha.

¹⁴O be teke ebuje witi; Rübenu tüğba je l'egu; o húma akpuru mandureku; o wota iya je anụ ne iya, bę Lii. Rechielu su Lii: "Jiko hñaa mu akpuru mandureku, nwa ngu wotaru ngu."

¹⁵Obenu l'ọ suru iya: "?Ji mu ọphu i natarü mu teke asüduru ngu; i nodu emefüa g'i nata mu akpuru mandureku, nwa mu nñru mu?"

Rechielu su iya: "O dę ree; g'o larü ngu l'ulo l'ényashi-a l'ugwo akpuru mandureku nwa ngu ọbu."

¹⁶O ya bę; Jiékopu shiephø l'egu lwa l'uzenyashi mboku ono; Lii gba iya ndzuta je asụ iya: "Lwakwaru mu l'ulo l'ényashi-a! Mu gudeakwa akpuru mandureku nwa mu zùa ngu!" O ya bę; o lwarü iya l'ulo l'ényashi ono.

¹⁷Chileke ngabéru Lii nchị; o tsúta ime bya anwútaru Jiékópu nwa nwoke k'ise. ¹⁸O ya bụ; Lii sụ: "Chileke buakwaru mu nggo; kélé mu kútaru ohu mu kee Jiékópu; o lürü." O woru nwata ọbu gúa Isaka.

¹⁹Lii tsúta ime ozo; bya anwútaru Jiékópu nwa nwoke k'ishii. ²⁰Lii bya asụ: "Chileke meakwaru mu iphe-oma, parụ eka. Nta-a bẹ mu mawaru lè ji mu a-kwabeje mu-a ùbvvù; eshinu mu nwútaru iya ụnwu-okoro ishi." O ya bụ; o woru iya gúa Zebulonu.

²¹E mechaa; o bya anwúa nwamgboko bya eworu iya gúa Dayina.

²²Chileke bya anyata Rechielu; bya angabéru iya nchị bya eworu iya ekpa-nwa ghebe ọnou. ²³O tsúta ime; bya anwúa nwa nwoke bya asụ: "Chileke nañíwaru mu iphe-iphere ono." ²⁴O gúa ya Jiósefú; kélé o súru: "Gé Chipfu yekwakwaru mu nwa nwoke ozo l'owa-a."

Aturu Jiékópu azúshi aka igwerigwe

²⁵Rechielu nwúchaephó Jiósefú; Jiékópu sụ Lebánu: "Dua mu gẹ mu laa ibe nna mu. ²⁶Lí haarú mu unyomu mu phẹ; waa ụnwegirima mu, bụ ndu mu jeru ngu ozi l'ishi phẹ-a; gẹ mu gude lashíja. Lí mawaru gẹ mu jeberu ngu ozi."

²⁷Lebánu sụ iya: "O -búru lè mu dù ngu l'obu eviya; jiko nobanaa! Lè mu lewaru ẹnya g'iphe, aanwú; mu maru l'oo iswi ẹhu ngu meru g'o gude Chipfu kebe mu l'oma egube-a." ²⁸O súkwa iya pho: "Pfua iphe, mu a-pfúje ngu gẹ mu apfúje ngu iya."

²⁹Jiékópu sụ iya: "I makpówaru-a gẹ mu jeberu ngu ozi; waa g'iphe-edobe ngu gude zú-beru gẹ mu eletaru ngu iya ẹnya. ³⁰Nwiphe nshii ono, i shi nweru teme mu bya ono bẹ hawa shii egube-a. Kélé ọbujeru; ibiya ophu mu shiru Chipfu ekebe ngu l'oma. Nta-a búru; ?denuhunu teke mu a-gba mkpu ẹhu mu lè ndibe mu?"

³¹Lebánu sụ iya: "?Bú gunu bẹ mu a-pfujekwanu ngu?"

Jiékópu sụ iya: "Ta pfushi mu ụgwo; o chía o -búru l'i kwetarú iphe, mu abya epfupfu-a; mu echebaaru ngu aturu ngu. ³²Gẹ mu jephekota l'eka aturu ngu kúru ntanú-a; je ahoshikota aturu, tükashiru iphe oji; ozoo ophu dekashiru iphe; waa iphe, bụ nwatáru, jigburu uji; yé l'eghu, tükashiru ụcha; ozoo ophu dekashiru iphe. Ndu k'ono a-búru aswa ozi mu. ³³Mbụ l'ii-mechaa maru lè mu bụ onye ire-lanú. Lè-a; teke o bụ l'e mecháru i bya ele ẹnya lè ndu k'ono, i gude pfua mu ụgwo ono; i -húma iya eghu, atükashiduru ụcha; ophu o dekashiduru iphe; ozoo l'oo nwatáru, ata búdu k'ojii; l'iikua mu onye-oshi."

³⁴Lebánu kweta bya asụ iya: "G'o dückwapho g'i pfuru." ³⁵Lè mbóku ono gedegede bẹ o tükburu je ahoshikota mkpi, dekashiru iphe; waa ndu ophu tükashiru ụcha; waa ne eghu mmanú ndu ophu tükashiru ụcha; yele ndu ophu dekashiru iphe; waa aturu, jikötaru uji g'ephe ha. Ndu k'ono bẹ o chíru nü ụnwegirima ibe iya g'ephe cheje. ³⁶O chíta phẹ je ije ujiku eto

je edobe phē l'eka ono dokaha yēbedua, bū Lebanū l'onwiya yēle Jiékopu. Jiékopu nōdu eche ndu ophu q̄ chi-phodoru.

³⁷ Jiékopu bya egbuta ékali-oshi oyi; ékali-oshi popula; waa oshi alumondu; waa oshi pulenu. Q̄ bya aswabotachaa ékali-oshi ono egbo; mee ya; q̄ dū g'o dekashiru iphe ochaa. ³⁸ Q̄ bya ewota ékali-oshi ono, o swashiru egbo ono dobechaa l'iphe, eeyejeru iphe-edobe ono mini; oo ya bū k'ophu ephe a-nodujeephō iphe-edobe ono l'atatiphu nhamunha; m'ephe byatashia anguta mini. Q̄ nōdu abujeru; iphe-edobe ono -nōdu ana okee; ephe -bya anguta mini; ³⁹ ephe awata eshi okee l'atatiphu ékali-oshi ono. Ephe bya anwushi nwa; ephe anwushia ụnwu, dekashiru iphe; waa ophu tükashiru iphe. ⁴⁰ Jiékopu bya ahoshia ụnwu iphe-edobe ono bya edobe iche; bya eworu ndu ophu chiru yeru ndu ophu dekashiru iphe yēle k'ojii pho, bū ke Lebanū pho. O shi egube ono nweaharu iphe-edobe k'eka iya; ophu oochikobejeedu iya le ke Lebanū. ⁴¹ Ndu ophu bū nyee ya, gbashiru ike -najeephō okee; Jiékopu eje eworu ékali-oshi ono ye l'iphe, eeyejeru iphe-edobe mini ono dobe l'atatiphu phe; k'ophu ephe e-shi okee le mgboru ékali-oshi ono. ⁴² O -rwua l'anu ophu dū nyegenyege; o too dobeduru iya ékali-oshi ono. Q̄ ya bū; e shi egube ono iphe-edobe ono, ndu ophu dū nyegenyege laaru Lebanū; ndu ophu shihuru ike laaru Jiékopu. ⁴³ Jiékopu shi egube ono kwasakpoo nweru iphe mebyi enweru; bya enweru igwe iphe-edobe; gbashia ohu; ụnwanyi mē unwoke; bya enweru ịnya-kamelu; yēle nkapfū-igara.

Jiékopu agbatu l'ibe Lebanū

31 ¹Noo ya; a nonyaa; Jiékopu nūaha l'ụnwu Lebanū bē epfu l'ọ tükowaru iphe, nna phē nweru chitachaa. L'iphemiphe ono, o nweru ono g'o ha bē bükota ęku nna phē be ọ bū. ²Teme Jiékopu hümakwapho l'ọ tō buedu gē Lebanū shi emeru iya umere bū g'oomekwadu.

³Q̄ ya bū; Chipfu sū Jiékopu: "Tugbua lashia ibe nna ngu phē. Sū-a; lapfu ndibe unu le mu no-a swiru ngu."

⁴Q̄ bürü iya bū; Jiékopu bya ezia g'e je ekuaru iya Rechielu waa Lii; ephe byapfuta iya l'egu l'eka anu, bū iphe-edobe iya dörü. ⁵Q̄ sū phē: "Mu elekwa ẹnya l'ọ tō buedu gē nna unu shi emeru mu umere bū g'oomekwadu; ole Chileke ke nna mu phē noekwapho swiru mu. ⁶Unu makötaru le mu gude ike mu g'o ha jekötaru nna unu ozi. ⁷Obenu le nna unu riru mu urwu; gbanwee aswa ozi mu ugbo iri. Ole Chileke te ekwekwanu g'o meka mu iphe. ⁸Q̄ -bürü l'ọ sūru l'ọ ndu ophu tükashiru iphe, bū aswa ozi mu; iphe-edobe ono awataephō anwushi ụnwu, tükashiru iphe. Teke ọ bū l'ọ sūru l'ọ ndu ophu dekashiru iphe, a-bürü aswa ozi mu; iphe-edobe ono awataephō anwushi ụnwu, dekashiru iphe. ⁹Q̄ ya bū l'oo Chileke l'onwiya chitatu iphe-edobe nna unu chiru nū mu.

¹⁰ "Le teke anu anaje okee bē mu rwojeru nrwō gē mu hümari l'iphe-edobe ono ndu ophu eshi okee bē ndu ophu dekashiru iphe dū iya; ndu

ophu tükashiru iphe dükwa iya pho. ¹¹Ojozi Chileke bya ekua mu oku lę nrwö ono su: ‘Jiéköpu!’ Mu za iya: ‘Owee!’ ¹²Q su: ‘Palikpôdapho ẹnya apali húma l'iphe-edobe ono ndu ophu eshi okee bę ndu ophu dekashiru iphe dü iya; ndu ophu tükashiru iphe dükwa iya pho. Noo kèle mu húma-kotawaru iphe, Lebanu emekötaje ngu. ¹³Q kwa mbedula bę Chileke kę Betelu. Betelu bę eka ono, i wúru manu l'eli mkpuma ono; mbü eka ono, i nö kwee ukwe-iphe ono. Su-a; gbeshikwa lüfu l'alí-a nta-a nta-a; lashia eka a nwúru ngu.’”

¹⁴Töbudu iya bę; Rechielu yee Lii bya eyeeru iya ọnu su iya: “?O düru teke anyi e-ketakwadu oke l'iphe, shi l'ibe nna anyi? ¹⁵Nna anyi te ekuada anyi ndu oħozo; mbü l'q tó bùdaa l'o reru anyi erere; obenu l'o mephushichawaru okpoga, a pfuru iya l'ishi anyi g'o ha. ¹⁶O doru ẹnya l'eku ono l'ophu, Chileke nataru nna anyi ono búkotawa k'anyi; bya aburu k'ünwu anyi. Ngwanu; menaa iphe, Chileke sürü g'i mee!”

¹⁷Oo ya bę; Jiékopu bya eworu үnwu iya; yee unyomu iya kuru ye l'eli ịnya-kamelu. ¹⁸Q bya achiru iphe-edobe iya g'o ha dobe l'ivuzo; yee iphemiphe, o setakotaru lę Padanu-Arámu. O gude phę lashia ibe nna iya, bę Ayizaku l'alí Kénanu.

¹⁹Lebanu jeruro ebushi atürü iya ejí. Rechielu tüğbushia bya akpaswata obu-nshi ibe nna iya ono, bę Lebanu. ²⁰Temanu; o búkwarupho ezita bę Jiékopu zitaru onwiya ala l'ebé epfur Lebanu ono, bę onye Arámu ono lę ya alawa. ²¹Q chítá iphemiphe, o nweru gude gbalaa; je adaghaa enyimu Yufurétisu; kwaseru uesto, shijaru oha úbvú Giladu lashia.

Lebanu achipyabe Jiékopu

²²O -rwua mbóku k'eto; e pfuaru Lebanu lę Jiékopu phę gbalaakwaru. ²³Q chítá ndibe iya; ephe chía phę ujiku ęsaa; bya agbapfu phę l'oha úbvú Giladu. ²⁴Chileke byapfuta Lebanu, onye Arámu lę nrwö l'enyashi bya asu iya: “Letanupho ẹnya! Ba adükwa iphe, ii-pfurū nü Jiékopu! Be pfukwaru iya opfu ọma; ophu i pfukwaru iya ejø opfu!”

²⁵Oo ya bę; Lebanu bya agbapfu Jiékopu. O búru l'oha úbvú Giladu bę Jiékopu kpóberu ulo-ékwa iya teke ono. Lebanu yee ndu ephe l'iya swi bya akpobekwapho nkephé l'eka ono. ²⁶Lebanu su Jiékopu: “?Bü gunu bę i meru egube-a? ?Denu g'o gude i zita onwongu ezita tüğbua gę mu ba ma; chítá unwada mu gę ndu a kpuru lę ndzü l'egu ögü? ²⁷?Bü gunu bę o gude i nödu agbala lę mpya; i zita onwongu tüğbua gę mu ba ma; ophu i pfuduru mu iya; k'ophu mu e-gude ęhu-ütso; gude ebvu, aakü nkwa yee une eye; gude bya edua unu? ²⁸Opfu i kwekpôdanu gę mu tsutsua үnwu nwanwa mu; waa үnuada mu Ọnu; gude su phę tokwa ęhu. I meru ume-re onye-eswe. ²⁹Mu gege emerwükwa ngu ęhu; Ọme ọ tó bę lę Chileke kę nna ngu byapfutaru mu lę nrwö l'enyashi bya asu mu: ‘Letanupho ẹnya! Ba adükwa iphe, ii-pfurū nü Jiékopu! Be pfukwaru iya opfu ọma; ophu

iipfukwaru iya ejo opfu!”³⁰ Nta-a bę i tıgburu ala opfu l'oghoroko ibe nna ngu dę ngu. Obenu ?bü gunu kparu iphe, i zitaru iteshi mu?”

³¹ Jiékopu sụ Lebanon: “O kwa ndzü shi agü mu; kele mu rıru l'i-nata mu ɻınwu ngu k'ehuka. ³² Obenu l'o -büru l'i hımaru onye gude iteshi ngu bę onye ono ta anodukwa ndzü. Ngwa; nođu l'iphu ndu anyi l'ephe bü-a; gude eka ngu choo g'i maru ?o nweru iphe ngu, mu gude? O -nweru ophu i hımaru; wota iya!” Gę Jiékopu epfu nno bę o tọ bükpođanu l'o maru l'o Rechielu bę zitaru obu iteshi obu.

³³ Qo ya bü; Lebanon bya abahü l'ulo-ekwa Jiékopu; waa kę Lii; waa le k'ɻınwanyi ohu labo ono je achökota iya; ophu o dędu iphe, o hımaru. O lufutaephı l'ulo-ekwa Lii; bya abahü l'ulo-ekwa Rechielu. ³⁴ Ama le Rechielu woru obu-nshi ono nwua l'iphe, aanoduje anqo l'eli ɻınya-kamelu; nopyabe iya anqo. Lebanon bya atıko iphe, no l'ulo-ekwa ono chıghashia; ophu o dędu iphe, o hımaru.

³⁵ Rechielu sụ nna iya: “G'ehu te eghukwa ngu eghu; nnana; le mu ta agbalihuduru agbalihu le g'i byaru-a; l'o kwa nsı nwanyı eme mu.” O kwe iya hm; bya achqo obu-nshi ono nta-a; choo imo; ophu o hımaduru iya.

³⁶ Ehu ghushiaha Jiékopu eghu ike; o tsopyabę Lebanon ɻıswa sụ iya: “?Bükpo gunu bü ejo-iphe obu, mu meru obu? ?Bü iphe-eji gunu bę mu meru kparu iphe, jichi mu kpabékpare nno? ³⁷ Nta-a, i tıkoru ivu mu voghashicha-a; ?bü gunu bę i hımaru, bü nkengu? Wofuta iya l'ataphu ndibe anyi le ngu-a; g'lephe pfua onye ophu achqo opfu!

³⁸ “Mu le ngu buwaru ɻıkporo apha nta-a. Ophu atıru yęe eghu ngu adıdu ophu kwojeru nwa; ophu mu atsojeduru onu l'ebili, shi l'atıru ibe ngu; ³⁹ Ophu mu apalatajeduru ngu odzu iphe-edobe ngu, anı-egbudu gburu; o chıa mbędua bę oobutajechia; i nođu asuje gę mu pfua ngu ɻıgwo iphe ophu iphuru zitaru l'eswe; ɻızoo l'enıyashi. ⁴⁰ Lenaa g'o shi adıjeru mu. L'eswe bę anwü shi egheje mu egheghe. O -rwua l'enıyashi; mu anıkota l'ogoyi abalı; ophu mgbenya abyadı eshitı mu enya. ⁴¹ Noo gę mu jekotaru iya l'ɻıkporo apha ono, mu bukotaru l'ibe ngu ono. Mu jeru ngu ozi apha iri l'eno l'ishi ɻınwada ngu; bya echeru ngu iphe-edobe apha ishii. I ghazia ɻıgwo mu mgbo iri. ⁴² Ome Chileke kę nna mu; mbü Chileke kę Ébirihamu; waa onye Áyizaku atsü ebvu; ome o tọ no-kube mu; mę iimechaa gbabę-ghaa mu eka oto chıa mu. Obenu le Chileke hımaru iphe-ehuka mu; waa gę mu eseberu akanya; bya abaarü ngu mba l'enıyashi-a, larü nu-a.”

⁴³ Lebanon sụ Jiékopu: “Unwanyı-a bükwa ɻınwada mu; ɻınwegirima-a büru ɻınwegirima mu; iphe-edobe-a büru mu nwe iya. Iphemiphe-a g'o ha bükota nkemu. Ole ?bükwanu gunu bę mu e-me l'ehu ɻınwada mu obu; ɻızoo l'ehu ɻınwegirima-a, ɻıphe nwıshiru-a? ⁴⁴ Ngwa; bya gę mu le ngu gbaa ndzü g'o büru iphe, a-büru ekebe mu le ngu!”

⁴⁵ Qo ya bü; Jiékopu bya apata mkpuma kpobe; o du g'itso. ⁴⁶ O sụ ndu ono, ɻıphe l'iya bü ono g'lephe paköö mkpuma. ɻıphe bya apaköö mkpuma

ono kükobe l'eka lanu. Ephe nođu le mgboru ikpo mkpuma ono rigba nri.
47 Lebanu kua ęka ono Jiga Sahaduta; Jiékopu kua ya Giladu.

48 Lebanu sụ: "Ikpo mkpuma-a bụ ekebe mu le ngu ntanụ-a." Noo iphe, kparu iphe, a guru iya Giladu. **49** E kukwaru iya pho Mizupa; noo kele ọ suru: "Gę Chipfu tükokwa mu le ngu chee nche; mę anyi gbakashihuchaa; tugbua. **50** Teke ọ bụ l'i meru ụnwada mu-a ejii; ozoo l'i jeru alụa ụnwanyi ozo; agufu ephebedua; a makwaru-a l'o to dudu onye anyi l'iya tükó nođu l'eka-a; ole g'i nyatakwa le Chileke bụ onye-ekebe mu le ngu."

51 Lebanu sükwapho Jiékopu: "Waa ikpo mkpuma-a; teme waa itso mkpuma-a, mu kpóberu l'echilabø mu le ngu. **52** Ikpo mkpuma-a bụ ekebe; teme itso mkpuma-a bükwarupho ekebe le mu ta abyadu aghata iya; bya l'ibiya nkengu bya ngu emeka iphe. Ophu gübuedua abyadu aghata iya abya ibiya nkemu abya mu emeka iphe. **53** Gę Chileke kę Ébirihamu, bụ Chileke kę Nahö; bya aburu Chileke kę nna phé kpee ikpe mu le ngu!"

Ọo ya bụ; Jiékopu bya egude ępha Chileke, bụ Onye nna iya, bụ Áyizaku atsụ ebvu riaru iya nte. **54** O bya egwee ngweja l'eli úbvú l'eka ono; bya ezia abubu iya g'ephe bya le nri. Ephe richaa nri bya akwaa l'eka ono l'enyashi ono.

55 O -rwuępho l'önmewa ụtsu; Lebanu bya etsutsua ụnwu nwanwa iya; yee ụnwada iya ọnou; bya agorù ọnou-oma nü phé; bya adakoþe; ọ bürü iya ala unuphu.

Jiékopu akwakobé g'ephe le Iso dzuda

32 **1** Jiékopu tükbugwapho nkiya; ọ bürü iya alala. O jenyaa; ụnwu ojozi Chileke wu-pfuta iya. **2** Jiékopu hümæe phé pho; ọ sụ: "Ha! Ndu ọwa-a bükwa ndu ojogu kę Chileke!" O gúa ęka ono "Mahanayimu" bụ iya bụ ọdu labo.

3 Jiékopu zia ndu-ozi g'ephe vuru iya uze jepfu nwune iya, bụ Iso l'alí Siye, bükwapho alí ndu Edomu. **4** O bya ezia phé sụ: "Waa iphe, unu e-pfurū nnajüpohu iya, bụ Iso. Unu sụ iya l'onye-ozi iya, bụ Jiékopu sükwaru l'oo l'ibe Lebanu bę ya shi teke ono butaru; ọ bürü ęka ono bę ya bu byasü nta-a. **5** Ya nweru eswi; bya enweru nkapfü-igara; nweru aturu; yee eghu; nweru ohu; unwoke mę ụnwanyi. Ya ezi ndu-ozi iya-a g'ephe byapfuta nnajüpohu iya g'a maru ?ya a-dü iya l'obu?"

6 Ndu ozi ono jechaa bya alwaphuta azu lwafputa Jiékopu sụ iya: "Ephe jepfukwaru nwune ngu ọbu, bụ Iso. Nta-a bę o gudekwa ụnu ụmadzu gude abya ngu ndzuta."

7 Ndzu guahaa Jiékopu; meji tofü iya. Ọ bya ekee ndu ephe l'iya swi uze labo; bya ekekwaphe aturu waa eghu iya; kee eswi iya; mę ịnya-kamelu iya uze ębo ębo kwapho. **8** O ria sụ: "O -bürü le Iso tsoru ndu kę mbụ oğu; oke lanu ophuu, ghuduru nü pho agbalakponu."

9 Jiékopu bya epfuru nü Chileke sụ: "Gübe Chileke kę nna mu oche, bụ Ébirihamu; Chileke kę nna mu, bụ Áyizaku; gübe Chipfu; onye suru mu ge

mu laphu azu l'alì, a nwuru mu; lapfu abubu mu phë; l'ii-me-a gë mu barahù. ¹⁰Obu ono, i goshiru l'i yeru mu ono; waa ememe, i meru mu iphe, i pfuru ono be ta agbakwaru mu. Teke mu daru enyimu Jiódanu-a bù oshi-mpalèka bë mu pa kpoloko; obenu lë nta-a bë mu nwewaru iphe; k'ophu mu tsukaharu iya ẹbo. ¹¹Mu epfu anu ngu g'i dzò mu l'eka nwune mu, bù Iso. Kéle ndzù agù mu l'oo-tso mu ogu; tsoo ụnwanyi ibe mu yee ụnwegirimma phë ogu kwapho. ¹²Obenu l'i pfuru su l'i mee mu gë mu barahù; l'iimee g'awa mu ha g'eja, nò l'eze-entyimu; mbù g'ephe bùru aguta aguta.”

¹³O kwaal'eka ono l'enyaishi ono; bya eshi l'iphe, o nweru hota iphe, oo-gude meeru Iso iphe-oma. ¹⁴Iphe, o hotaru bù ükporo ne eghu iri; yee ükporo mkpi; waa ükporo ne aturu iri; yee ükporo ebili; ¹⁵bya ahötakwapho ne inya-kamelu yee ụnwu iya ükporo l'iri; waa ükporo ne-eswi labo; yee oke-eswi iri; waa ükporo ne nkafu-igara; yee okee ya iri. ¹⁶O dokota anu ono iche iche; bya eyekota ndu-ozi iya g'ephe leta iya enya iche iche. O su ndu-ozi iya ono: “Unu vuru mu ụzo! Unu edoo onwunu iche iche ge ndu eche anu ophuu ta tükobekwa onwophe lè ndu eche ophuu!”

¹⁷O su ndu ophu vu ụzo: “O -bùru l'unu lè nwune mu, bù Iso dzuru; o jia; su: ?Unu bù ndibe onye? teme ?Bù awe bë unu eje? teme ?Bù onye nwekota anu ono, awu l'atativhu unu ono?” ¹⁸Iphe, unu e-pfu bù: ‘O kwa onye-ozi ngu, bù Jiékopu nwe iya. Ole o iphe, o nñru g'e wotaru nnajiu-phu iya, bù Iso; lè yébedua, bù Jiékopu etsokwa phë-a l'azù.’”

¹⁹O pfuaru ndu k'ebò; waa ndu k'eto; mè iphe, bükpoo g'ephe hakota, etso iphe-edobe ono; su phë: “O kwapho iphe ono, mu pfuru ono bë unu e-pfujeru Iso; mè unu l'iya dzuda. ²⁰Ole g'unu nyatajékwa su l'onye-ozi iya, bù Jiékopu bë etsokwa unu.” Iphe, Jiékopu gude pfua nno bù l'ọ rịru su l'ee-gude iphe ono, ya nñru e gude vuru ụzo ono mee g'obu jidata iya. Su: “?A maru; ?o-nata mu-a; mè mu humae ya pho?” ²¹O ya bù; e rwutanu ẹku ono, Jiékopu chièru g'a chiè Iso ono vuru ụzo; yébedua, bù Jiékopu kwaa l'eka ono l'enyaishi ono.

Jiékopu yele Chileke agba mgba

²²L'enyaishi ono bë Jiékopu dutaru unyomu iya ẹphenebo; waa unwa-nyi labo ono, bù ohu iya ono; waa ụnwu iya ẹphe n'iri lè nanu je adaghaa nggele Jiaboku l'uzo ẹka eerwuje iya erwurwu. ²³O dughachaè phë pho lè nggele ono; o bya alaphu azu bya achifukota iphemiphe, o nweru l'azù iya ophuu kwapho. ²⁴O búwaru Jiékopu nwékinyi iya nò l'eka ono. Ephé lè nwoke lanu gbaephó mgba gbiriri jasú l'uzo ụtsu. ²⁵A nonyaa; nwoke ono maerupho l'o to gudedu iya; o rwùa Jiékopu ẹka l'ishi nka; nka kpo-kafu iya g'ephe lè nwoke ono agba mgba ono. ²⁶Nwoke ono su iya: “Haa mu gë mu laa; lè nchi abohuwaal!”

Jiékopu sukwani: “Mu taa hakwa ngu g'i laa; abudu l'i goru onu-oma nü mu.”

27 Nwoke ono sụ iya: “?Bụ gụnu bụ ẹpha ngu?”

Ọ sụ iya: “Oo Jiékopu.”

28 Oo ya bụ; nwoke ono sụ iya: “Epha ngu taa bUEDURU Jiékopu; oo Ízurel^a bẹ ọo-bụru; noo kélé unu l Chileke; waa nemadzụ gharu iya; i lwu-kpee.”

29 Jiékopu sụ iya: “Jiko; konaaru mu ẹpha ngu.”

O sụ iya: “?Bụ gụnu meru iphe, iikpa ishi ẹpha mu?” Ọ goru ọnụ-oma nụ Jiékopu l'eka ono.

30 Oo ya bụ; Jiékopu gụa eka ono Peniyel^b sụ: “Noo lẹ mu hụmaru Chileke iphu l'iphu; bya anodukwadu ndzụ.”

31 Jiékopu bya laghata Peniyelu; enyanwu wawaa. Ọ nodu ete ọkpa; ọ bụru nka ono, kpokafuru iya nụ ono kparụ iya. 32 Noo iphe, kparụ iphe e -shi teke ono rwua ntanụ-a bẹ ndu Ízurelu ta atajedu anụ, nmopfuru lẹ nka. Noo kélé ọo l'eka ono bẹ a rwụru Jiékopu eka obu.

Jiékopu yele Iso edzuda

33 ¹Jiékopu jeshia ele enya; ọ hụma Iso eka ẹphe l'ụnu ụmadzu, ọ chi, eje abya. Ọ bya eworu ụnwegirima iya keeru Lii; yee Rechielu; yee ụnwanyi labo ophuu, bụ ohu iya ono. ²O duru ụnwanyi labo ono, bụ ohu ono; yee ụnwu phẹ dobe l'ivuzo. O dotsota phẹ Lii yee ụnwu iya; bya eworu Rechielu yee Jiósefụ dobe l'ikpazụ. ³Yebuedua vuta ụzo jeru jepfushia nwune iya ono; bya ephozeru iya ishi mgbo ẹsa a l'g'ooje ejepfu iya ono.

⁴Noo ya; Iso gbapfu Jiékopu je anmata iya akpa. Ọ bya eworu eka gba-kụa ya l'olu bya etsutsua ya ọnụ. Ẹphe tuko wa ekwa. ⁵Iso jeshia apali enya imeli; bya ahuma ụnwanyi ono; yee ụnwegirima ono; bya ajia ya sụ: “?Bụ ndu ole bẹ unu l'ephe swi ono?”

Jiékopu sụ iya: “O kwa ụnwegirima, Chileke nṣuru mịbę onye-ozi ngu shita l'eze-iphe-oma nkiya.”

⁶Unwanyi ono, bụ ohu ono; yee ụnwegirima phẹ bya abyarwuta; bya ephozeru iya ishi. ⁷Lii yee ụnwegirima ibe iya bya abyarwuta bya ephozeru iya ishi. O -rwua l'ikpazụ iya; Jiósefụ yee Rechielu bya ephozekwaru iya pho ishi.

⁸Iso jia sụ: “?Bụ gụnu bẹ ndu k'ophuu, ẹphe l'iya dzuru l'uzo pho bụ?”

Ọ sụ iya: “O bụ nupho iphe, mu nṣuru ngu gude eme gẹ mu tuba gyubé nnajiuphu mu l'obu.”

⁹Obenu lẹ Iso sụ iya: “Waawaa. Nworuro iphe ngu; ophu mu nweru dù-a shii.”

¹⁰Jiékopu sụ: “E phokwaro! Ọ -bụru lẹ mu dù ngu l'obu; jiko natanụ iphe ono, mu nṣuru ngu ono! Ahuma iphu ngu dù g'onye eje ahuma iphu

^a 32:28 Iphe, Ízurelụ bụ bẹ bụ ‘Onye yee Chileke agba mgba.’ ^b 32:30 Iphe, Peniyelu bụ bẹ bụ ‘Íphú Chileke’.

Chileke; eshinu i gude obu-oma nata mu. ¹¹ Jiko nataro iphe ono, e wotaru ngu ono; noo kele Chileke meru mu eze-iphe-oma; mu nwekötaru iphe, mkpa iya dürü mu.” Jiékopu rwonyakpoepho; Iso nata iya.

¹² Iso sụ: “Unu g’anyi je! G’anyi l’unu tuko swịru!”

¹³ Jiékopu sụ iya: “Nnajuphu; i maru l’uwegirima-a bẹ ọkpú teke eshihudu ike. Teme mu emekwapho gẹ mu chikobe aturu waa eswi mu, nwụshiru nwa k’òphúú. O -bụru l’a chiru phẹ l’ehuka bụ-a ujiku ophu bẹ ẹphe a-nwụshihukota. ¹⁴ Qo ya bụ; nnajuphu; vururo onye-ozi ngu ụzo! Mu a-tokpoepho nwęhu etso ndu ono, nọ l’ivuzo achị iphe-edobe ono; waa ụnwegirima gbiriri jasụ mu abyapfuta ngu lẹ Siye.”

¹⁵ Iso sụ: “Gẹ mu haphoduru ngu unwoke mu g’unu l’ephe swịru.”

Jiékopu jia sụ: “?Bükwanu gunu bẹ iihero eme nno? O bụ-a gẹ mu maru eviya lẹ mu dụ nnajuphu mu l’obu.”

¹⁶ Qo ya bụ; Iso gbeshi mbọku ono; o bụru iya ala Siye. ¹⁷ Jiékopu swią ụzo Sukotu; o jerwua Sukotu bya akpua unuphu l’eka ono; bya atuaru iphe-edobe iya mkpù. Noo iphe, kparu iphe, a guberu eka ono Sukotu.^c

¹⁸ Jiékopu shièpho Padanu-Arámu; Iwarwuta lẹ nchị-odoo lẹ m kpù-kpu Shékemu l’alị Kénanu; bya eburu l’atativhu m kpùkpu ono. ¹⁹ O gude ụkporo m kpùla-ochaa ise züta ụnwu Hamo; mbụ nna Shékemu alị eka o kpóberu ulo-ekwa iya. ²⁰ O bya eworu oru-ngweja kpua l’eka ono; kua ya “Chileke, bụ Chileke kẹ ndu Izurelu.”

Dayina yele ndu Shékemu

34 ¹ Noo ya; Dayina, bụ nwada, Lii nwütaru Jiékopu; kpapfushia ụnwanyi ndu alị eka ono. ² Shékemu, bụ nwatibe Hamo onye Hevu, bụ eze ndu ọnụ egwu ono humae ya pho; o duta iya; ẹphe l’iya kwaa; o pharwüşhia ya. ³ Dayina; mbụ nwada Jiékopu la iya l’ehu; o yee ya obu; bya emeaharu iya emereme. ⁴ Shékemu sụ nna iya, bụ Hamo g’o lütaru iya nwamgboko ono g’o bụru nyee ya.

⁵ Jiékopu nümä lẹ nwada iya, bụ Dayina bẹ a pharwüşhiwaru; ophu o dudu iphe, o meru jasụ ndibe iya lwa; kele teke o nümaru iya bẹ ẹphe no l’egu eche iphe-edobe iya.

⁶ Qo ya bụ; Hamo, bụ nna Shékemu je g’ephe lẹ Jiékopu pfugbabé.

⁷ Unwu Jiékopu nümaephø iphe, nwụru nụ bya alwatachia. Aphu yee ehueghu ji phẹ obu; noo kele Shékemu meru iphe-iphore kpua ndu Izurelu; kele o jepfuru nwada Jiékopu, bụ iphe, agbaduru g’o nwụa.

⁸ Hamo sụ phẹ: “Nwa mu, bụ Shékemu bẹ obu iya dụ lẹ nwada unu-a. Jiko unu kena ya ya g’o lüturu. ⁹ G’anyi l’unu lütbaru nwanyi. Unu keje anyi nwada unu; unu alütaje k’anyi. ¹⁰ Unu eburu l’echilabø anyi. Alị dabyikpoerupho iphoró nođuru unu. Unu eburu iya; anyi l’unu azugba aswa; unu anodú iya kpata ęku.”

^c 33:17 Iphe, Sukotu bụ bẹ bụ ęka a tüşhiru ‘m kpù’.

¹¹Qo ya bụ; Shékemu sụ nna Dayina; yee unwune iya: “Unu kwenu lę mu dụ unu l'obu; iphe, unu sükpoerupho gę mu nụ unu bę mu a-nụ unu. ¹²Unu hụa aswa nwada unu; yee iphe-ọma, mu e-meru unu jasụ g'oo-dụ be unu ree. Iphe, bụ iphe, unu suru gę mu kwaas bę mu a-kwaru unu. Qo ẹpho g'unu kee mu nwamgboko-a gę mu lürü.”

¹³Eshinu a pharwüşhiwaru Dayina apharwüşhi bę ụnwụ Jiékopu yeru Shékemu; yee nna iya ọnu erekede. ¹⁴Ephe sụ phe: “Tuswekwa! Anyi ta abyakwa eme iphe, dụ nno. Anyi te ewokwaru nwada anyi eke nwoke, ebuduru úbvù. Qo-bükwaru anyi iphe-iphere. ¹⁵Iphe, e-meephō; anyi ekweta bụ g'unu dụ g'anyi dụ; mbụ g'iphe, bụ nwoke lę ndu unu bushikota úbvù. ¹⁶Qo ya bụ; anyi ekee unu nwada anyi; anyịbedua alütaaha nwada unubedula. Anyi l'unu ebua eghirigha; bya abụru iphe lanu. ¹⁷Obe-nu l'o -bụru l'unu te ekwedu l'unu e-bushi úbvù; anyi eduta nwada anyi; teme anyi alakwapho.”

¹⁸Iphe ono, ẹphe pfuru ono dụ Hamo yele nwa iya, bụ Shékemu ree. ¹⁹Ophu nwokoröbya ono, bụ iya bụ onye a kakota akwabę úbvù l'ibe nna iya l'ophu ono akpoduru ụpfu eme iphe ono, ẹphe pfuru ono. Kéle nwada Jiékopu dụ iya l'obu. ²⁰Qo ya bụ; ẹphe tüğbua; mbụ Hamo yee nwa iya, bụ Shékemu jeshia l'oguzo mkpukpu phe; g'ephe je epfuaru iya unwoke, bu lę mkpukpu ono. ²¹Ephe jerwua bya asụ phe: “Ndu-a bę umere phe dükwa ree. Aa-hakwa phe g'ephe buru l'alị anyi; nodu iya agba ngho; eshinu ali, ha ọsa noduru phe. Anyi a-nodu alụ ụnwada phe; ẹphe alụ k'anyi. ²²Ole teme ndu ono ekwe buru l'echilabọ anyibe ndu Shékemu bụ m'o bụru l'unubę unwoke kwetarụ bushia úbvù; dụ g'ephebedua dụ. ²³?Unu ta amadụ l'iphe-edobe waa ęku phe; waa iphe, bụ anụ, ẹphe nweru enweru a-bụru k'anyi? Qo ya bụ; unu g'anyi kweta iphe, ẹphe pfuru g'ephe eburu l'echilabọ anyi.”

²⁴Unwoke, lufutakotaru l'oguzo mkpukpu ono kwetakota iphe, Hamo yee nwa iya pfuru. Unwoke, bu lę mkpukpu ono bya ebushikota úbvù g'ephe ha.

²⁵A noephō ujiku eto, ẹphe buru úbvù ono; g'ephe anyakwadu ónyá úbvù ono; ụnwụ Jiékopu ębo, ndu ophu yele Dayina shi lę ne lanu, bụ iya bụ Simiyonu; waa Lívayi gbëshi bya amita ogu-echi phe bahụ lę mkpukpu ono je atuko unwoke mkpukpu ono g'ephe ha gbuëbe l'otulupfu. ²⁶Ephe gbua Hamo; yee nwa iya, bụ Shékemu; bya eduta Dayina l'ulo ibe Shékemu tüğbua; ọ bụru phe alala. ²⁷Unwu Jiékopu bya adajaa l'echi odzu ono; bya akwata iphe, ndu mkpukpu ono, pharwüşhiru nwune phe ono l'okwata. ²⁸Ephe kpüta aturu waa eghu phe; waa eswi phe; waa nkapfū-igara phe; bya atuko iphemiphe, bükota kę ndu mkpukpu ono gwetakota; mbụ gwetachaa ndu ophu nọ l'omma mkpukpu; mę ndu ophu nọ l'egu. ²⁹Ephe gwetakota ęku phe; waa ụnwanyi phe; yee ụnwegirim phe; bya atuko iphemiphe, nokota l'ulo phe gweta.

³⁰Tobudu iya bụ; Jiékopu sụ Simiyonu; yee Lívayi: “Egube iphe-ehuka ọphu unu wobatakwanụru mu nta-a! Nta-a bẹ unu meru gẹ mu bürü onye eshi ndu Kénanu; yee ndu Pérezu ishi; mbụ ndu bu l'ali-a. ?O kwa l'unu maru-a l'anyi paru nwanshị? O -bürü l'ephe chigbaberu onwophẹ byapfuta mu ogu bẹ mu lẹ ndibe mu a-bükwaru mkpurupyata!”

³¹Ephe sụ: “?O gbakwanụru g'ephe mee nwune anyi nwanyị ge nwanyị-ovuoba?”

Jiékòpu alwaphuta azụ lẹ Bételu

35 ¹Oo ya bụ; Chileke sụ Jiékopu: “Kwalita lashịa mkpükpu Bételelu je eburu. I -rwua l'i kpáaru múbé Chileke ọru-ngweja; mbụ múbé Chileke ono, byapfutaru ngu l'eka ono; teke iğbalaru nwune ngu, bụ Iso-a.”

²O bürü iya bụ; Jiékopu sụ ndibe iya; waa ndu ephe l'iya bu: “Unu lwụa iphe, bükpo agwa, unu gude; unu emee onwunu g'unu dụ nsø; unu agba-nwee uwe unu. ³Oo ya bụ; unu agbeshi g'anyi je Bételu gẹ mu je akpáaru Chileke ọru-ngweja l'eka ono, bụ iya bụ onye ono, nümaru olu mu teke mu nọ l'aphụ; bya abụru onye ono, nọ-kuberu mu l'ekameka ono, ya jekotarlu ono.” ⁴Noo ya; ephe tuko agwa ono, ephe gude ono; yee iphe-nchi, ephe yeru lẹ nchi yeshia chíru nụ Jiékopu; o likota lẹ mkpula akpurata, nọ lẹ mgboru mkpükpu Shékemu. ⁵Ephe gweta tüğbua; ndzụ-agügu, shi l'eka Chileke rwupyabé mkpükpu ọphu nọ-phegbaaru phę mgburugburu; k'ophu bụ l'o tọ dudu g'ephe ha, jeru achị ndibe Jiékopu ono oso.

⁶Jiékopu yee ndu ephe l'iya swị bya ejerwua mkpükpu Luzu, bụ iya bụ Bételu, nọ l'ali Kénanu. ⁷O bürü l'eka ono bẹ ọ kpáru ọru-ngweja; bya agüa eka ono Elu Bételu. Noo l'o eka ono bẹ Chileke goshiru iya onwiya lẹ g'oogbalaru nwune iya.

⁸No iya; Debora, bụ onye shi eleta Ribeka ẹnya nwụihu; e lia ya lẹ mkpula upfu akpurata lẹ nsùda Bételu. Oo ya bụ; a gụa eka ono Alonu Bakutu.^d

⁹Jiékopu shichaephō Padanu-Arámu lwa; Chileke byapfuta iya ọzo bya agorù ọnú-oma nụ iya. ¹⁰Chileke sụ iya: “Epha ngu bụ Jiékopu; ole epha ngu ta abụheduru Jiékopu; epha ngu a-bürü Ízurelu.” Oo ya bụ; ọ gụa ya Ízurelu.

¹¹Chileke sụ iya: “Oo mbédúa bụ Chileke, bụ Okwoolemkpá. Unu zìa azùzù ka l'otu. Líimeta ndu a-bürü ọha eka phę; bya emetakwaphö ọha-moha ọzo yekóberu phę. Ndu eze eshi ngu l'ehu füta. ¹²Ali ono, mu nüru Ébirihamu; waa Áyizaku bẹ mu nükwaru ngu phö; teme mu nükwa iya phö ụnwu nwawanwanwaranwa ngu.” ¹³Chileke shi l'eka ọ nọ pfuru yeru iya ono tüğbua ephekerephe.

^d 35:8 Iphe, ọ fütaru bẹ bụ ‘Achị ụzu-ekwa’.

¹⁴ Jiékopu bya apalia mkpuma pfube l'eka ono, Chipfu nō pfuru yero iya ono; bya ekpua ya mee l'eli; kpuwa ya manu gude gwaa Chileke. ¹⁵ Jiékopu gúa eka ono, Chileke nō pfuru yero iya ono Bételu.

Anwuhu Rechielu yele Áyizaku

¹⁶ Ephe shi le Bételu tūgbua. Ephe rwijeeopho mgboru Ifurata; ime meahaa Rechielu. Ezeda iya kwatakpo tsuahaa ya l'ehu. ¹⁷ Lé teke ono, iphe shihuru ike g'oome zeda ono bē nwanyi, eswi iya ime sürü iya: "Gé ndzú ba agushi ngu. O kwa nwa nwoke ozo bē i nwuru." ¹⁸ O bya l'atubuhu unme k'anwuhu; o gúa nwa iya nwoke ono Benoni. E mechaa; nna iya gúa ya Benjaminu.

¹⁹ Noo ya; Rechielu nwuhu; e lia ya l'uzo Ifurata, bù iya bù Bételehemu. ²⁰ Jiékopu swita mkpuma pfube l'eli ilu iya. Mbù byasú ntanu-a bē mkpuma ono noekwapho l'eka ono egoshi l'oo ilu Rechielu.

²¹ Ízurélu tūgbukwa ozo; bya eje akpobe ulo-ekwa iya l'azú ulo-ephe-kerephe, bù Eda. ²² O buru lè teke Ízurélu bu l'alí eka ono bē Rúbenu jepfuru nyee nna iya, nna iya ta aludu ɔkpobe alulu, bù Biliha. Nna iya, bù Ízurélu núma iya.

Jiékopu nwütaru unwoke iri l'ebó.

²³ Ünwü kë Lii bù: Rúbenu, bù iya bù ɔkpara Jiékopu; waa Simiyonu; waa Lívai; waa Jiuda; waa Isaka; teme waa Zebulonu.

²⁴ Ünwü kë Rechielu bùru Jiósefu waa Benjaminu.

²⁵ Ünwü kë Biliha, bù ohu Rechielu bùru Danu waa Nafutali.

²⁶ Ünwü kë Zilipa, bù ohu Lii bùru Gadu waa Asha.

O bùru ndu ono g'ephé ha bù ünwü, a nwüshikotaru Jiékopu l'alí Padanu-Arámu.

²⁷ Jiékopu lwapfuta nna iya, bù Áyizaku le Mamure, nō lè mgboru Kíriyatú-Araba, bù iya bù Héburonu; l'eka Ébirihamu yee Áyizaku shi tuko buru. ²⁸ Áyizaku noru ükporo apha tete. ²⁹ Oo ya bù; o tua unme ikpazú iya; o bùru iya anwuhu. O lapfu ndiche phé lè g'ó kahucharu; bya anoo apha, dù igwerigwe. Ünwü iya, bù Jiékopu yee Iso woru iya lia.

Oshilokpa kë Iso

36 ¹ Waa oshilokpa Iso, bù iya bù Edomu baa:

² Iso lüru ünwanyi ndu Kénanu. Ephá phé bù Ada, bù nwada Elonu, onye Hetu; waa Oholibama, bù nwada Ana; bya abùru nwanwa Zibiyonu, onye Hevu; ³ wakwapho Basumatu, bù nwada Ishimelu; bya abùru nwune Nebayotu.

⁴ Ada nwütaru Iso Elifazu; Basumatu nwütaru iya Ruwelu; ⁵ Oholibama nwütaru iya Jiwushi; waa Jielamu; waa Kora. Ndu ono bükota ünwü Iso; o bùru l'alí Kénanu bē a nō nwüshiru iya ya.

⁶ Iso bya eduta unyomu iya; waa ünwü iya unwoke; yee kë nwanyi; mékpo iphe, bükota ndibe iya g'ephé hakota; teme waa iphe-edobe iya;

waa anu iya ndu ozo; mēkpoo eku, o kpatakotaru le Kénanu g'o ha; gude lashia alì eka du enya; mē a -gbé l'eka nwune iya Jiékopu bu. ⁷Eku phē pawaru eka; k'ophu o daghawaru g'ephe atuko buru l'eka lanu. Kéle iphe-edobe phē ono meru; ophu alì eka ono asuedu phē ebubu. ⁸Oo ya bu; Iso, bu iya bu Edōmu je eburu l'oha úbvú Siye.

⁹Wa oshilokpa Iso, bu nna ndu Edōmu l'oha úbvú Siye baa:

¹⁰Waa epha ụnwu Iso baa: Elifazu, bu iya bu nwa nwoke, Ada, bu nyee Iso nwütaru iya; waa Ruwelu, bu iya bu nwa nwoke, Basumatu, bükwa-pho nyee Iso nwütaru iya.

¹¹Unwu nwa nwoke kę Elifazu bu Temanu; waa Omaru; waa Zefo; waa Getamu; tème waa Kenazu.

¹²Nwa Iso; mbu Elifazu nweru nyee ya ophu o tọo lüdu okpobe alülu, epha iya bu Timuna. Nwanyị ono nwütaru iya nwa nwoke, aza Amaléku. Ndu ono bükota ụnwu nwanwa Ada, bu nyee Iso.

¹³Unwu nwa nwoke kę Ruwelu bu: Nehatu; waa Zera; waa Shama; tème waa Miza. Ndu ono bükota ụnwu nwanwa Basumatu, bu nyee Iso.

¹⁴Unwu Oholibama, bu nyee Iso; mbu nwada Ana bya abürü nwanwa Zibiyonu nwütaru Iso bu: Jiwushi; waa Jielamu; tème waa Kora.

¹⁵Waa ndu-ishu l'oshilokpa Iso baa. Okpara Iso, bu Elifazu nwüru ndu-ishu, bu: Temanu; waa Omaru; waa Zefo; waa Kenazu; ¹⁶waa Kora; waa Getamu; tème waa Amaléku. Ndu ono bu ndu-ishu alì Edōmu, shi l'eri Elifazu. Ephe bu ụnwu nwanwa Ada.

¹⁷Ruwelu, bu nwa Iso, nwüru ndu-ishu, bu Nehatu; waa Zera; waa Shama; tème waa Miza. Ndu ono bu ndu-ishu alì Edōmu ndu ophu shi l'eri Ruwelu. Ephe bu ụnwu nwanwa nyee Iso, bu Basumatu.

¹⁸Oholibama, bu nyee Iso nwüru ndu-ishu, bu Jiwushi; Jielamu; tème waa Kora. Ndu ono bu ndu-ishu ndu ophu shi l'eri nyee Iso, bu Oholibama, bu nwatibe Ana.

¹⁹G'ephe hakota ono bu ụnwu Iso, bu iya bu Edōmu; bya abürü phē bu ndu-ishu phē.

²⁰Waa ụnwu Siye, onye Horu, bu onye nwe alì ono baa: Lotanu; waa Shobalu; waa Zibiyonu; tème waa Ana; ²¹waa Dishonu; waa Eza; tème waa Dishanu. Unwu Siye ono, bu l'alì Edōmu ono bu ndu-ishu ndu Horu.

²²Unwu Lotanu bu Horu; waa Homamu. Timuna bu nwune Lotanu kę nwanyị.

²³Unwu Shobalu bu Aluvanu; waa Manahatu; waa Ebalu; waa Shefo; tème waa Onamu.

²⁴Unwu Zibiyonu bu Aya; waa Ana. Ana k'owa-a bu onye ophu hümari nggele, ekpo oku l'echiegu teke o shi eche nkapfụ-igara nna iya, bu Zibiyonu.

²⁵Unwu Ana bu Dishonu; waa Oholibama, bu nwada iya.

²⁶Unwu Dishonu buru Hemudanu; waa Eshubanu; waa Ituranu; tème waa Keranu.

²⁷Unwu Eza bụ Bilihanu; waa Zevanu; tème waa Ekanu.

²⁸Unwu Dishanu bụ Uzu; waa Eranu.

²⁹Ndu bụ ndu-ishi ndu Horu bụ: Lotanu; waa Shobalu; waa Zibiyonu; waa Ana; ³⁰waa Dishonu; waa Eza; tème waa Dishanu. Oo ẹphebedua bụ ndu-ishi ndu Horu; e -shi lè g'ephe gude kekashja onwophe l'alị Siye ọbu.

Ndu bụ eze l'alị ndu Edomu

³¹Owa-a bụ ndu vuadaru ụzo bürü eze ndu Edomu; tème o nwejeru onye shi lè Ízurelu bya abürü eze:

³²Bela, bụ nwatibe Beyo bé bụ eze ndu Edomu. Mkpukpu iya aza Dinuhaba.

³³Bela nwụnhuepho; Jiobabu, bụ nwatibe Zera, bụ onye shi Bozura bya abürü eze l'ọnodu iya.

³⁴Jiobabu nwụnhuepho; Hushamu, bụ onye shi l'alị Temanu bya anọ-chia ẹnya iya bürü eze.

³⁵Hushamu nwụnhuepho; Hadadu, bụ nwatibe Bedadu, bụ onye Iwụ-kperu ndu Midiyau l'alị Mówabu; bya abürü eze l'ọnodu iya. Mkpukpu nkiya aza Avitu.

³⁶Hadadu nwụnhuepho; Samula, bụ onye shi Masureka bya anọ-chia ẹnya iya bürü eze.

³⁷Samula nwụnhuepho; Shawulu, bụ onye shi Rehobotu, nọ l'ụzo ọnụ enyimu Yufurétisu; bya abürü eze nọ-chia ẹnya iya.

³⁸Shawulu nwụnhuepho; Belu-hananu, bụ nwatibe Akubo bya abürü eze l'ọnodu iya.

³⁹Belu-hananu, bụ nwatibe Akubo nwụnhuepho; Hadadu bya abürü eze l'ọnodu iya. Ẹpha m kpukpu iya bürü Pawu; ẹpha nyee ya bürü Meheta-be-lu, bụ nwada Maturedi. Maturedi bükwanuru nwada Mezahabu.

⁴⁰Waa ẹpha ndu-ishi l'oshilokpa Iso baa; wakwapho ọkpa-ipfu; yee ọha-moha, ẹphe shigbaa, l'azagbaa ẹpha phẹ baa. Timuna; waa Aluva; waa Jietetu; ⁴¹waa Oholibama; waa Ela; waa Pinonu; ⁴²waa Kenazu; waa Temanu; waa Mibiza; ⁴³waa Magudelu; tème waa Iramu. Ndu-a g'ephe ha bụ ndu-ishi ndu Edomu; lè g'ephe gude bua l'alị ono, ẹphe lwaru ono.

Ephe bụ ndibe Iso, bụ nna ndu Edomu.

Nrwọ, Jiósefu rwọru

37 ¹Oo ya bụ; Jiékopu buru l'alị ono, nna iya shi buru, bụ iya bụ alị Kénanu.

²Waa oshilokpa Jiékopu.

Gẹ Jiósefu noerupho apha iri l'ęsaa bé o shi etsojeru ụnwunna iya eche aturu; mbụ ụnwu nyee nna iya, bụ Biliha; waa Zilipa. O dooru nna phẹ ejio-iphe, ụnwunna iya ndu ophuu anoduje eme.

³No iya; Ízurelu ka eye Jiósefu obu eme lè g'o yeru ụnwu iya ndu ophuu. Iphe, kparu iya nụ bürü l'ọqo nwa, a nwuru iya lè nka. O bya

akwaaru Jióséfu eguru uwe, ama ntumatu, chikashiru mkpo. ⁴Unwunna iya maerupho lę nna phę ka iya eye obu eme lę g'o yeru ęphebedua; ęphe kpoo ya ashı; opez ęphe epfujehéduru opfu oma eyeru iya.

⁵Tobudu iya bı; Jióséfu rwıo nrwıo bya ezeeru ınwunna iya ono nrwıo ono. O mee; opez kabakpoo phę rę adı ashı. ⁶O suru phę: “Unu gebe gę mu zeeru unu nrwıo, mu rworu. ⁷Anyi esweshi upfu ereshi esweshi l'egu. A nonyaa; upfu ereshi nkemu gbalihu pfıru nhamıunha; upfu iya k'unu bya anophee nkemu mgburugburu phozegbaaru iya.”

⁸Unwunna iya sı iya: “?Iiri l'ii-mechaa búru eze anyi tıo? Mbı-a; ?bı-waa ngu e-mecha búru onye-ishi anyi?” Nrwıo ono, opez rworu ono; yee opfu ono, o pfuru ono mee; opez kabakpoo phę rę adı ashı.

⁹No iya; opez byakwa arwıo nrwıo ozo; bya ezeeru ınwunna iya ono ozo. Ono bę opez suru phę: “Unu gebe gę mu zeeru unu nrwıo ozo, mu rworu. Ogiya-a bę mu rworu g'enyanwu; waa ıııwa; waa kpokpode irı lę nanu bya ephozeru mu ishi.”

¹⁰O zeeru iya phıo nna iya g'o zeru iya ınwunna iya; nna iya baarı iya mba sı iya: “?Iphe ıııwa-a, iırwo ıııwa-a bı gunu? ?Bı lę ne ngu; waa mbıdua, bı nna ngu; waa ınwunna ngu bę e-mecha bya ephozeru ngu tıo?” ¹¹Unwunna iya jiaharu iya ijiyenya; obenu lę nna iya kwakoberu iphe ono l'ıkpoma.

Unwunna Jióséfu ere iya

¹²Noo ya; ınwunna iya chıta atıru nna phę jeshia echeche lę mgboru mkpukpu Shékemu. ¹³Qo ya bı; Izurelu sı Jióséfu: “Eshi opez i maru l'ınwunna ngu eche atıru lę mgboru Shékemu bıukwa g'i bya gę mu zia ngu g'i je agbaphe phę.”

Jióséfu sı nna iya l'ı dı ree.

¹⁴Qo ya bı; o sı iya: “Jiko jenı je agbaphee ınwunna ngu phę; yee atıru phę; maru ?erı duıchaa phę-a ree? L'ıııwa bya akaru mu g'o dı.” O búru lę nsıda Hęburonu bę opez zia ya ozi obu. opez tııgbua jeshia; bya ejerwua Shékemu.

¹⁵O nweru nwoke hıımaru iya l'eka ıogha-phıe l'egu ıeka ono; bya ajıa ya sı: “?Bı gunu bę iııcho?”

¹⁶O sı iya: “Mu elekwa ıııya ınwunna mu. O -bıru l'ı maru ıeka ęphe no eche atıru phę; jiko tııınuru mu ııınu iya.”

¹⁷Nwoke ono sı iya: “Ephe shiakwa l'eka-a tııgbuwa. Mu nııımakwaru teke ęphe shı epfu sı g'ęphe je Dotanu.”

Qo ya bı; Jióséfu chııoru ınwunna iya jeshia; je ahııma phę lę mgboru Dotanu. ¹⁸Ephe levukpoo ya rę teke opez noııkwadu ıuzenya; bya awata achı idzu g'ęphe e-shı gbua ya.

¹⁹Ephe sı nwıbe phę: “O-rwıo-nrwıo-a abyaje-o! ²⁰Unu bya nta-a g'anyi gbua ya chie lę nsı lanı l'eka-a. E -mecha; anyi ası l'ıo anı-egbudu gbura iya. G'anyi mawarıro gę nrwıo iya ono e-me vııa.”

²¹Rúbenu númera ya pho bya emeahaa g'ọ gbafuta iya. O sụ phe: “Unu g'anyi te egbushi iya ebugbu. ²²G'anyi be gbushi ochi. G'anyi chiechia ya lè nsu lanu l'echiegú l'eka-a; g'anyi te edenyikwa iya eka.” Iphe, Rúbenu gude pfua ya bụ g'ọ dzoo ya duta iya duphuru nna iya azu ozo.

²³Jióséfu byarwutae-pho eka ụnwunna iya ono no; ephe gude iya yefu iya eguru uwe ono, o yeru ono, chikashiru mkpo ono; ²⁴bya akpúta iya je echie lè nsu. Nsu obu ta adudu iphe, dù iya nụ; ophu mini adudu iya.

²⁵Ephe nö-zetaephō anoo wata eri nri; ephe jeshia ele enya bya ahuma ndu ije, shi l'eri Ishimelu; eka ephe shi l'alí Giladu; ephe l'inya-kamelu phe; vuru manu, eshi mkpo; waa ịnwù, eshikwapho mkpo; waa àrwù, bụ mēru eje ala alí Ijiputu.

²⁶Jiuda sụ ụnwunna iya: “?Bụ urwu gunu bẹ anyi e-rita iya m'o buru l'anyi gburu nwanna anyi bya eworu mee ya domia? ²⁷Unu g'anyi ree ya oshilokpa Ishimelu. G'ọ tọ dükwa iphe, anyi e-je iya ememe; eshi ophu ọ bụ nwanna anyi; teme anyi buru mee lanu.” Ụnwunna iya kweta.

²⁸Ndu Midianu ono, agba ngho ono ghatashiepho; ụnwunna Jióséfu bya ekufuta iya lè nsu ono; woru iya ree oshilokpa Ishimelu ono ụkporo ekpa-ego mkpolo-ochaa. Ephe kpúta iya lashia Ijiputu.

²⁹Rúbenu byaephō lè nsu ono bya ahuma lè Jióséfu ta noedu iya; o gude əhu-eghu woru uwe iya gbajaa. ³⁰O jepfu ụnwunna iya phe je asụ phe: “Nwata ono ta noekwa l'eka e chieru iya. ?Bukpoo awe bẹ mu e-dobe iphu?”

³¹Noo ya; ephe bya achita uwe Jióséfu bya egbua eghu; woru uwe Jióséfu ono tsée lè mee ya. ³²Ephe chita uwe ono, chikashiru mkpo ono chiphuru nna phe azu; sụ iya: “Anyi húmakwaru iphe-a l'uzo; lekwaa ya enya g'i maru ?bụ kę nwa ngu tọ tọ bụdu iya?”

³³Jiékopu bya ele enya; o buru iya. O sụ: “O kwa uwe nwa mu-o! O dükwa g'ọ bụ anu-egbudu gburu iya. Oowaa! Nta-a bẹ Jióséfu bẹ anu-egbudu lajashíakwaru nanu nanu!”

³⁴Jiékopu woru uwe iya gbajaa; bya achita uwe aphu yee onwiya; bya araa ekwa nwa iya ono ujiku olehole. ³⁵Unwu iya k'unwoke; mè ụnwada iya bya g'ephe dúa ya obu. Ophu o kwedu g'a dütä iya. O pfua sụ: “Mu agukwa aphu nwa mu-a jasụ mu alapfu iya lè maa.” O buru egube ono bụ gę nna iya gude gúa aphu iya.

³⁶No iya; ndu Midianu ono woru Jióséfu ree Potifa l'alí Ijiputu. Potifa ono bụ onye lanu l'ime ndu Fero nñru oke-ókwa; kele ọ bụ ishi ndu ojogu, eche Fero nche.

Jiuda yele Tema

38 ¹Lè teke ono bẹ Jiuda haru ụnwunna iya je; ephe lè nwoke Adulamu, aza Hira buru. ²Ọ buru l'eka ono bẹ Jiuda nö húma nwada nwoke Kénanu, əpha iya bụ Shuwa. Ọ luta iya; ephe l'iya kwaa. ³Ọ tsuta

ime; bya anwua nwa nwoke a ḡuru Eru. ⁴Q ts̄ta ime ozo; bya anwua nwa nwoke; bya agua ya ḥanu. ⁵Q bya anwufua nwa nwoke lanu; bya agua ya Shela. Q b̄ru l̄e Kezibu b̄e o no nwua ya.

⁶Jiuda bya al̄taru ɔkpara iya bu Eru, nwanyi. Ephā nwanyi ono bu Tema. ⁷Obenu l̄e Eru, bu ɔkpara Jiuda bu onye eme ejo-iphe l̄enya Chifpu. Oo ya bu; Chipfu woru iya gbua.

⁸Oo ya bu; Jiuda su ḥanu: “Duta nyee nwune ngu g'unu l̄iya kwa. L̄uru iya g'iishi nno togboru nwune ngu ak̄o l̄e mgboko.” ⁹Obenu l̄e ḥanu maru l̄e nwa, nwanyi ono a-nwuta ta abuduru nkiya. Q nođu abujeru; yee nyee nwune iya -nođu akwa; l̄oqgboshia ɻunwuda l̄al̄i g'eeshi ḡe nwune iya ta togbo ak̄o. ¹⁰Iphe ono, oomeje ono b̄ru ejo-iphe l̄iphu Chipfu; o wokwaru iya pho gbua.

¹¹E mechaa; Jiuda su nyee nwa iya, bu Tema g'o laa ibe nna iya je eburu eburu kwabę jasę teke Shela, bu nwa iya evuta. Kele o r̄iru su: “?A maru ?onye k'ono ta anwuhudunu g'unwune iya ndu ɔphuu nwuhuru.” Tema kwe hm laa ibe nna iya je eburu.

¹²A noñyakpoephō; nyee Jiuda, bu nwada Shuwa nwuhu. Jiuda roko-tachaephō ike l'anwuhu nyee ya ono; bya ejeshia Timina; l̄eka eebushiru iya at̄ru iya ej. ḥonyà iya, bu Hira, onye Adulamu tsoru iya.

¹³A bya edooru iya Tema l̄e nna ji iya ejekwa Timina je ebushi at̄ru iya ej. ¹⁴O kweephō doo yefu uwe nwanyi, no l̄ulo-maa, o yeru; bya eworu gerebe gerebe ékwa ph̄a onwiya l̄iphu g'a ta h̄ube iya ama; bya eje anođu l̄onu-abata, e shi abah̄ Enému, bukwapho uze, e shi eje Timina. Kele o maru l̄e Shela vutawaru; obenu l̄e te kuduru iya g'o bya g'o l̄upyabe iya ḡe ya b̄ru nyee ya.

¹⁵Jiuda h̄uma Tema; bya aria l̄o nwanyi-ovuoba; noo kele o ph̄u-chiru onwiya iphu; ¹⁶ophu o madu l̄o nyee nwa iya. O duta iya je l'aguga gbororo bya asu iya g'o bya g'ephe l̄iya je akwaa.

O jia ya su: “?Bu ḡunu b̄e ji-nu mu g'anyi l̄e ngu kwa obu?”

¹⁷O su iya: “Mu e-shi l̄iphe-edobe mu kp̄e ngu ada-eghu.”

O kwe iya hm; bya asu iya: “?Ii-yekwanru mu iphe l̄itumo; ḡe mu gu-de jasę l̄iikputaru mu iya?”

¹⁸O su iya: “?Bu ḡunu b̄e mu e-yeru ngu l̄itumo obu?”

O su iya: “Qo iphe, agba l̄eka ngu, eegudeje h̄ube ngu ama; waa eri, tso iya nu; waa oshi-mpalęka ngu ono, i gude l̄eka ono.” Q chiru iya nu iya; ephe l̄iya je akwaa; o woru ime yee ya. ¹⁹Q tuqbuephō bya eje aphufu ékwa ono, o shi ph̄a l̄iphu ono; bya eje eworu uwe nwanyi, no l̄ulo-maa, o shi yee woru yephū azu.

²⁰E mechaa; Jiuda bya akp̄ta ada-eghu ono kp̄e ḥonyà iya, onye Adulamu g'o je akp̄e nwanyi ono; ch̄itaru iya iphe, o yeru iya l̄itumo ono. O jee ɔphu o h̄umaeduru nwanyi obu. ²¹O jia ndu bu l̄eka ono su: “?Denu nwanyi-ovuoba, shi nođu l̄aguga uze Enému-a?”

Ephe su iya: "Nwanyị-ovuoba ta nojekwaru l'eka-a."

²²Qo ya bu; o laa je asụ Jiuda lę ya ta ahụmakwaru iya. Teme ozo bu lę ndu bu l'eka ono sükwaru lę nwanyị-ovuoba ta nojeduru l'eka ono.

²³Jiuda su: "G'a hakwaa ya g'o nnowaruro iphe, o gude; a -nonyaa; e gude iya gbaaharu anyi mgbonu. Eshi ophu mu kperu ngu ada-eghu, i gu-de je achokota iya; ophu i hümaduru iya."

²⁴A noephō iphe, rwuru ọnwa ẹto; a bya asụ Jiuda: "Tema, bu nyee nwa ngu bę bùakwaa nwanyị-ovuoba; mbụ lę-a; o dükwaa ime. O bụru l'ovuoba ono bę o vutarụ iya."

Jiuda su: "Unu kpufuta iya g'e kegbua ya l'oku!"

²⁵A kpufutashia ya; o zia ozi g'e je ezia nna ji iya ono su iya l'ọ kwa onye nwe iphe-a bę yeru iya ime ono. Su iya: "Maeshikwaru ?ji-dụ ike maru onye nwe iphe, agba l'eka eegudeje ahube nemadzụ ama-a; waa eri, tso iya nụ; waa oshi-mpalęka-a?"

²⁶Jiuda hụma iphe ono bya amaru l'oo nkiya bya asụ: "Ha! Nwanyị-a kakwa mu apfubekoto; eshi ophu mu sükharu lę mu e-kuru iya nụ nwa mu, bu Shela g'o lürü. E mechaas; ophu ephe l'iya alueduru."

²⁷O rwue ya pho l'ezeda; a maru l'uwu ono du iya ębo l'ephō. ²⁸Lę g'oozedə bę onye lanu wofutarụ eka. Nwanyị, eswije ime bya ewota ęba oghu, du uswe-uswe libe iya lę nkwo-eka; bya asụ l'oo onye owa-a bu ivu-zo. ²⁹O wobaephō eka ono; nwune iya kwofuta. Nwanyị, eswi ime ono su: "?Bu g'i shiru kpakata ụzo baa?" A gụa ya Pérezu.^e ³⁰Qo ya bu; nwune iya onye ophuu, a gababuru ęba oghu, du uswe-uswe lę nkwo-eka ono lufuta; a gụa ya Zera.^f

Jióséfu yele nyee Potifa

39 ¹Tobudu iya bu; e gude Jióséfu jerwua ali Ijiputu. O bụru Potifa onye Ijiputu zürü iya ndu oshilökpa Ishimelu ono, gude iya jerwua ali Ijiputu ono. Potifa ono tso lę ndu nö l'oke-ökwa. Yebedua bu onye-ishi ndu ojogu, anoduje eche Fero nche.

²Chipfu nö-kube Jióséfu; o bụru onye iphe ejehuru. O buru l'ulo nnajju-phu iya, bu nwoke Ijiputu ono. ³Nnajju-phu iya ono hümapho lę Chipfu nö-kube iya; teme lę Chipfu emeje g'iphemiphe, Jióséfu ono eme vuru ire; ⁴Jióséfu du iya l'obu. O woru Jióséfu mee onye-ozi iya; mbụ mee ya onye elekota unuphu ibe iya l'ophu ẹnya; teme o wokwarupho iphemiphe, o nweru yekota iya l'eka g'o leta ẹnya. ⁵Eshi teke ono, o woru unuphu ibe iya l'ophu; yee iphemiphe, o nweru enweru yekota Jióséfu l'eka g'o leta ẹnya ono bę Chipfu bya ekebeahaa nwoke Ijiputu ono l'oma shita l'ehu Jióséfu. Chipfu kebeahaa ya l'oma l'iphemiphe, o nweru enweru; je akpaa lę ndu ophu nö l'unuphu; mę lę ndu ophu nö l'egu. ⁶Qo ya bu; o hakotaru

^e 38:29 Iphe, Pérezu bu bę bu 'Okwokwo'. ^f 38:30 Zera bu iphe, o futaru bu 'ochacha-pfuu'.

Jióséfu ęku iya l'ophu g'o leta ęnya. Ophu o duedu iphe, o nweru, o okpajekwadu ishi iya. Iphe, o maerupho kpoloko bụ g'o ria nri.

Jióséfu gbaru mkparawa bya amashị mma ike. ⁷A noephoh nwanshị; Jióséfu guahaa nyee nnajıuphu iya ono; o sụ iya g'o bya g'ephe l'iya je akwa.

⁸Obenu lę Jióséfu jikaru bya asukwapho nyee nnajıuphu iya ono: "A -gbé teke nnajıuphu mu meru mu onye-ishı iphemiphe, o nwekotaru bę o tọ duedu iphe, eeme l'unuphu-a, ookpajekwadu ishi iya. Iphemiphe, o nweru g'o ha bę o yekotawaru mu l'eka gę mu leta ęnya. ⁹Ophu o tọ dudu onye kabaa mu shii l'ulo-a. Ophu o dükwapho iphe, owoharu mu ewoha gbahaa gübuedua; kélé i bụ nyee ya. ?Denu gę mu e-shi mee ejohiphe, dù egube ono; mbụ mee Chileke iphe-eji onoya?" ¹⁰O nodu anodujekpoephō epfuru iya Jióséfu mbökumboku; obenu lę Jióséfu te ekwedu g'ephe l'iya kwaa; mbükponu g'ephe l'iya nō-kube ntse.

¹¹O be ujiku lanụ; Jióséfu bahụ l'ulo gę ya je ozi, dürü iya nụ. Teke ono bę o tọ dudu ndu-ozı ulo ono l'ophu m'onye lanụ, nō l'ime ulo ono; ¹²o gude iya l'uwe sụ iya g'o bya g'ephe l'iya kwaa. Jióséfu yefu uwe iya ono haa ya l'eka gbado ulo ono gbafu etezi.

¹³O maerupho lę Jióséfu yefuru uwe iya haa ya l'eka gbafu etezi; ¹⁴o kua ndu-ozı ulo iya ndu ophuu; sụ phę: "Unu lenu! Nwóphu shi l'alị ndu Hiburu-a bę e dutaru dobe; g'o bya anyi eme iphe-iphere. O bataru l'eka-a bya g'anyi l'iya kwaa; mu chishia mkpu. ¹⁵O numaephō lę mu chiaharu mkpu; o gbadoo mu uwe iya l'eka gbala gbafu etezi."

¹⁶O gude uwe ono gbiriri jasụ nnajıuphu Jióséfu bata. ¹⁷O bya eworu iya pfuaru iya sụ: "Nwohu ono, i zutaru, bụ onye Hiburu ono bę shi eme g'o mee mu iphe-iphere ntanụ-a. ¹⁸Mu wataephō echı mkpu; o gbadoo mu uwe iya l'eka gbala gbafu etezi."

¹⁹Nnajıuphu Jióséfu numaephō iphe ono, nyee ya pfuru iya ono sụ l'onoo g'ohu iya meru iya ya bụ ono; o vürü oku wüa ęhu. ²⁰O kpüta Jióséfu jeye l'oka-mkporo, eze atu-chije ndu mkporo iya.

Ole Jióséfu nō lę mkporo ono; ²¹Chipfu nō-kube iya bya egoshi iya lę ya yeru iya obu. O mee; Jióséfu dụ onye eche ọka-mkporo ono nche l'obu. ²²Onye eche ọka-mkporo ono woru Jióséfu mee ishi ndu nökota l'oka-mkporo ono. Iphemiphe, eemekota l'eka ono bürü yębe Jióséfu bę e yeru iya l'eka. ²³Iphe, nōwa Jióséfu l'eka bę onye eche ọka-mkporo ono ta akpajeedu ishi g'ee-me iya; noo kele Chipfu nō-kube Jióséfu bya emee; iphemiphe, oome nodu evujeru ire.

Onye etsujeru Fero ọnụ lę mée; yele onye eghejeru iya buredi

40 ¹O nweru teke a nonyaru; onye etsujeru eze ndu Ijiputu ọnụ lę mée; yee onye eghejeru iya buredi meswee nnajıuphu phę, bụ eze ndu Ijiputu. ²Umadzu labo ono, ejeru iya ozi ono, bụ onye-ishı ndu

etsujeru iya ɔnu lè mée; waa onye-ishi ndu eghejeru iya buredi pho mee; ጀhu ghuahanaa Fero ɔbu eghu. ³O ye phé l'øka-mkporo l'ibe onye-ishi ndu ojogu, anoduje eche Fero nche, bù eka a tụ-chikwarupho Jiósefu. ⁴Onye-ishi ndu ojogu, anoduje eche Fero nche woru phé ye l'eka Jiósefu; ጀ nodu eleta phé enya.

Ephe nonyaepho l'eka ono; ⁵unwoke labo ono; mbù onye etsujeru eze ndu Ijiputu ɔnu lè mée; yee onye eghejeru iya buredi, bù ndu tuko nödu lè mkporo ono bya atuko rwöo nrwö l'enyashi ujiku lanü. Nrwö ono nwe-charu iphe, ጀ futaru iche iche. ⁶Jiósefu bya l'utsu iya bya ahümä l'ephe adzü iphu. ⁷Qo ya bù; ጀ jia ndu ono, bù ndu nö l'oke-òkwa Fero, a tukoru ephe lè yébe Jiósefu tụ-chia l'ibe nnajuphu iya ono; su phe: “?Bù gunu kparü iphe, unu adzü iphu kë ntanü?”

⁸Ephe su l'ephenebo ono tuko rwöo nrwö; ጀphu ጀ dudu onye a-koru phé iphe, nrwö ono futaru.

Jiósefu su phe: “?Tobudu Chileke bu onye akoje iphe, a rwöru lè nrwö? Jiko unu zeeshikwaru mu nrwö ono, unu rwöru ono.”

⁹Qo ya bù; onye-ishi ndu etsujeru Fero ɔnu lè mée bya ezeeru Jiósefu nrwö nkiya; su iya: “Mu rwöru nrwö gë mu humaru vayinu l'atatiphu mu. ¹⁰Vayinu ono nweru ekali eto. ጀ tuchaa ige; bya ajaa àjàjà; bya amishia kë wogalaa; bya achashia. ¹¹Mu gude okoro Fero l'eka; bya ewota akpuru vayinu ono pyiru ye l'okoro Fero; bya eworu iya nü iya.”

¹²Jiósefu su iya: “Waa iphe, nrwö ono bù baa. Ekali-oshi eto ono bù ujiku eto. ¹³A -noephø ujiku eto; Fero abya edufuta ngu l'eka-a; bya edobe ngu l'ønodu, i shi nödu; l'ibya agbaaharu Fero mée egube ono, i shi emeje teke ono, i shi bürü onye etsujeru iya ɔnu lè mée pho. ¹⁴Teke iphemiphe adüeru ngu pho lè ree; jiko nyatakwa mu. Iphe-oma, ii-meru mu bù g'i pfuaru Fero opfu ጀhu mu dufuta mu l'øka-mkporo-a; ¹⁵kèle ጀ kwa ezita bë e zitaru mu l'oshi l'alì ndu Hiburu. O rwukwaa l'eka-a; a bya atua mu mkporo l'ebé adü iphe, mu meru.”

¹⁶Onye-ishi ndu ጀphu eghejeru Fero buredi pho humaepho lè Jiósefu kowaru nrwö ono ree; ጀ su Jiósefu: “Mbedua rwokwarupho nrwö gë mu vu nkata buredi eto. ¹⁷Lè nkata k'eli iya bë e yeru iphe, dù iche iche, e gheshiru Fero. ጀnu pheru bya eberu lè nkata k'eli iya ono; bya awata avuka iphe, nö lè nkata ono, mu vu l'ishi ono.”

¹⁸Jiósefu su iya: “Waa iphe, ጀ bù baa; nkata eto ono bù ujiku eto. ¹⁹A -noephø ujiku eto; Fero abya akpufuta ngu; je eworu ngu swigbia l'eli oshi. ጀnu abya avuka anü ngu.”

²⁰O beephø mboku k'eto ono, gbaru l'eswe a nwüru Fero. ጀ bya eshiaru ndu-ozì iya g'ephe ha nri obo-iphe. O bya edufuta onye-ishi ndu etsujeru iya ɔnu lè mée; yee onye-ishi ndu eghejeru iya buredi dobe l'atatiphu ndu-ozì iya. ²¹Q bya eworu onye-ishi ndu etsuje ɔnu lè mée dophu azü l'økwa iya ozo. ጀ bya agbaaharu Fero mée g'o shi agbaru iya. ²²Q bya eworu

onye-ishi ndu eghejeru iya buredi pho swi-gbuia l'eli oshi. O nwukotaepho ḡe Jiósefu s̄uru phē l'oo-nwū. ²³ Obenu l'onye-ishi ndu etsuru Fero ɔnu le m̄ee ono ta nyataeduru Jiósefu; o zōhaa ya.

Nrwō Fero

41 ¹A noephō apha labo s̄ugbaa ishi; Fero rwōo nrwō. O gbe pfūru l'aguga enyimu Nayilu. ²A bya ele enya; eswi esaa, dū ùbvù l'enya bya adū okporokpo shi l'enya Nayilu ono rwufutagba; bya anodugba l'aguga eka ono taaha nri. ³E mechaas; eswi esaa ozo, dū ejī bya ajo ehu shikwapho l'enya ono rwufuta bya anō-kube ophuu l'aguga enyimu ono l'eka ono. ⁴Eswi esaa ophu dū ejī bya ajo ehu pho bya atūko eswi esaa ophu dū ùbvù l'enya bya adū okporokpo pho lwekota. O mechaas nno; Fero tehu.

⁵A nonyakwaa; mgbenya tū iya ozo; o rwōo nrwō k'ebō. K'ogiya ono bē o rworū nrwō g'ishi akpe esaa, dū okporokpo bya adū ree photaru l'oshi akpe lanu. ⁶E mechaas; ishi akpe esaa ozo, dū mgbapya mgbapya, phē-rephere uze enyawu-awawa mebyishiru bya aphoshia l'oshi akpe ozo. ⁷Ishi akpe esaa ophu dū mgbapya mgbapya pho bya atūko ishi akpe esaa ophu dū okporokpo bya apho aphopho pho lwekota. Oo ya bu; Fero tehu; bya amaru l'iphemiphe ono bu le nrwō bē o shi anwukota.

⁸A fūta l'utsu; iphe ono nōdu atsū iya l'ehu shii. O zia g'e je ekuaru iya ndu jibya; waa ndu mmamiphe ndu Ijiputu. Fero bya ezeeru phē nrwō ono. Ophu o dudu onye dūru ike kōoru iya iphe, nrwō ono bu.

⁹Onye-ishi ndu etsujeru Fero ɔnu le m̄ee s̄u Fero: "Ntanu-a bē mu nya-takwaru iphe, mu meru, adūdu ree. ¹⁰O nweru teke ehu ghujeru gubē Fero eghu l'eka anyibe ndu-ozi ngu no; i tua mu l'onye-ishi ndu eghejeru ngu buredi pho mkporo l'ulo ibe onye-ishi ndu ojogu, echeje gubē Fero nche. ¹¹O -rwua enyashi ujiku lanu; anyi n'ebō tukō rwōo nrwō; nrwō ono ephenebo nwecharu iphe, o bugbaa. ¹²O nweru nwokorobya Hiburu, bu onye ohu onye-ishi ndu ojogu, echeje gubē Fero nche, anyi l'iya tukō nōdu l'eka ono. Anyi zeeru iya nrwō ono; o kōoru anyi iphe, o bugbaa. Onyenonu bē o kōchaaru iphe, nrwō nkiya bu. ¹³E mechaas; iphemiphe ono nwukotaerupho anyi g'o pfuru. Mbēdua bē e kuperu azu l'okwa mu; e woru onye ophuu je aswi-gbuia."

¹⁴Oo ya bu; Fero zia g'e je ekua Jiósefu; a bya atūfuta iya l'ulo-mkporo ono. O kpuchaa ishi bya agbanwee uwe iya bya ejeshia l'atati phu Fero.

¹⁵Fero s̄u Jiósefu: "Mu rworū nrwō; ophu o dudu onye dūru ike kōoru mu iphe, nrwō obu bu. Obenu le mu n̄umaru l'obujeru; teke e zeru ngu nrwō; l'i kōoru onye ono iphe, o bu."

¹⁶Jiósefu s̄u Fero: "O to bükwa mbēdua aкоje iphe, nrwō bu. O kwa Chileke bē a-kōru gubē Fero iphe, nrwō ono bu le g'oo-ji ngu epho."

¹⁷Fero s̄u Jiósefu: "Mu rworū nrwō ḡe mu pfūru le mgboru enyimu Nayilu; ¹⁸mu hūma eswi esaa, dū okporokpo bya adū ùbvù l'enya g'o shi

lẹ mini ono rwufuta bya anodù l'aguga mini l'eka ono taaha nri. ¹⁹Ephe futachaa; eswi ẹsaas ozo, dù ejii bya ajo ẹhu dù garanyongu bya erwufutakwapho. Mbụ lẹ mu teke ahuma-swee eswi, dù-be ejii ẹgube ono l'alí Ijiputu! ²⁰Eswi ẹsaas k'ono, dù garanyongu ono bya ajo ẹhu ono bya atuko eswi ẹsaas kẹ mbụ pho, dù okporokpo pho takota Iwee. ²¹Ephe taébechaa phɛ; ephe dükwapho njo adudu g'ephe dù; k'ophu bù l'o to dudu onye e-kweta l'oo phɛ taru eswi ono. Mu tehu lẹ mgbenya ono.

²²"Mu byakwa ekuru mgbenya ozo; mu watakwa arwo nrwø. O be k'ogoya ono; mu húma ishi akpe ẹsaas, phorù aphopho bya adu ree g'o photakotaru l'oshi akpe lanu. ²³E mechaas; mu húmakwapho ishi akpe ẹsaas ozo, duchaa mgbapya mgbapya; bya aduchaa kẹ zítazita; témè phérephe-re ụzo enyanwu-awawa zipyashija ya; o nwülwashihi anwülwashihi; g'o photakwarupho. ²⁴Ishi akpe k'ono, dù mgbapya mgbapya ono bya atuko ndu ophu dù ree pho lwekota. Mu bya ezeeru iya ndu jibya; ophu o dudu onye duru ike kóoru mu iphe, nrwø obu bù."

²⁵Noo ya; Jiósefu sụ Fero: "Nrwø labo ono bükwa iphe lanu bẹ o bù. Chileke meru g'o kóoru gubé Fero iphe, ya abya ememe. ²⁶Eswi ẹsaas pho, dù ree pho bù apha ẹsaas; témè ishi akpe ẹsaas pho, dù ree pho bükwarupho apha ẹsaas. Qo ya bù lẹ nrwø ono tükorus bùru nrwø lanu. ²⁷Eswi ẹsaas ophu dù ejii bya ajo ẹhu, fütarù nü gẹ ndu ophuu fütachaerupho pho bù apha ẹsaas. Témè ishi akpe ẹsaas pho, dù mgbapya mgbapya; phérephe, shi ụzo enyanwu-awawa zipyashiru; o nwülwashihi anwülwashihi pho bùru apha ẹsaas, egū e-me.

²⁸"O kwa-a iphe, mu pfuhawaru gubé Fero-a bẹ o bù. O kwa Chileke go-shiru ngu iphe, yébe Chileke abya ememe. ²⁹Sụ-a; l'ime apha ẹsaas bẹ nri a-kwatakpoò dù shii l'alí Ijiputu mgburugburu. ³⁰Ole e -mechaas; apha ẹsaas ophu egū e-meshi ike etsota iya. L'aatuko apha ẹsaas pho, nri shi dù shii l'alí Ijiputu pho zohakota. Egū ono abya atuko alí ono nmaa swokoswoko. ³¹Apha, nri shi paa éka l'alí ono-a te enweedu onye anyata iya nü; noo kele egū ono a-buru ejo iphe-ehuka. ³²Iphe, meru g'o gude gubé Fero rwoò nrwø ono mgbo labo bù iphe obu bẹ bù lẹ Chileke chipyawaru iya rengurengu lẹ ya e-me iya; témè ophu o duedu g'aa-no-beru; Chileke emee ya.

³³"Nta-a bükwa gẹ gubé Fero lee enya hótà onye iphe edoje enya bya abùru onye maru iphe mee ya g'o bùru ishi l'alí Ijiputu. ³⁴Témè l'i hótakwapho ndu-ozi, a-no-tsota onye-ishi alí Ijiputu pho; g'ephe keje iphe, ndu Ijiputu kpataru l'opfu ụzo ise wota oke lanu. ³⁵G'ephe nakobé nri ono g'o ha l'apha k'ono, nri dù ono. Teke ẹphe nakobécharu iya; ẹphe egude ẹpha gubé Fero je edobegbaa ya l'ulo éka eedobeje nri, nogbaa lẹ mkpukpu lẹ mkpukpu. ³⁶L'e woru nri ono doberu ndu alí-a kwabéru apha ẹsaas k'egu pho, a-byá lẹ Ijiputu-a. Qo ya bù g'egu ete egbuchidu alí-a."

³⁷Iphe ono dù Fero yéé ndu-ozi iya l'ophu ree. ³⁸Qo ya bù; Fero jia phé sụ: "?Anyi a-dù ike ahumaba onye ozo, a-dù gẹ nwoke-a; mbụ onye unme Chileke bu l'ehu egube-a?"

³⁹No ya; Fero sụ Jiósefu: “Eshi ophu Chileke meru g'i makotaru iphemiphe-a bẹ o to nweékwa onye ka ngu aburu onye iphe edoje enya; ophu o nwékwa onye ka ngu amaru iphe. ⁴⁰Oo gubedua bẹ a-buru ishi l'ibe mu; teme o bürü iphe, i pfuru bẹ onyemonye e-meje l'alí-eze mu. Iphe, mu e-gude ka ngu shii kpoloko buepho l'oo mbedula bẹ bụ eze.”

Jiósefu eleta alí Ijiputu l'ophu enya

⁴¹No ya; Fero sụ Jiósefu: “Nta-a bùakwaa ngu bẹ mu yekotaru alí Ijiputu l'ophu l'eka.” ⁴²Oo ya bụ; Fero gbata echí-eze iya woru gbabé Jiósefu lẹ mkpúshi-eka; bya eyee ya akpawuru-uwe; nyabé iya iphe-olu, e gude mkpola-ododo mee. ⁴³O bya anu iya ugbo-inya iya k'ebó; o nodu agba. Ndu ozo vuta ụzo agbó ogboo ekpu iya asuje: “Unu phozeru iya!” O bürü iya bụ lẹ Fero eworu alí Ijiputu l'ophu woru yekota Jiósefu l'eka.

⁴⁴Fero sụ Jiósefu: “O kwa mbedula bụ Fero; mbu lẹ-a; o -bürü l'i ti pfuduru l'ọwa-a iphe, ee-me baa; te enwekwa onye nweru iphe, o byaru eme l'alí Ijiputu l'ophu.” ⁴⁵Fero gúa Jiósefu Zafunatu-Paneyá bya eduta Asenatu, nwada Potifera onye uke ndu Ọnu kee ya g'o bürü nyee ya. Jiósefu bya ejedzuru alí Ijiputu l'ophu.

⁴⁶Jiósefu nowaru ukporo apha l'apha iri teme o wata ejeru Fero, bụ eze ndu Ijiputu ozi. Jiósefu shi l'iphu Fero tıgbua; bya ejedzuru alí Ijiputu.

⁴⁷L'apha ęsaa ono, nri dù ono bẹ alí meshikpooru kẹ nri ree ike. ⁴⁸Jiósefu bya atuko nri, a kótaru l'alí Ijiputu l'apha ęsaa ono, nri dù ono kwakókota; dobegbaa lẹ mkpukpu lẹ mkpukpu l'alí Ijiputu. Qobujeru; o -bya lẹ mkpukpu k'owá-a l'o kwakoo nri, a kótaru l'egu, no-pheru iya mgburugburu doo ya. ⁴⁹Jiósefu kwakóephō ereshi, e metaru l'opfu jasú o kúta l'ikpo, ha g'eveeve, no l'aguga eze-énymiu. Nri ọbu kwatakpoa paa ęka k'ophu a nonyaru; ophu e dejeedu iya l'ekwo. Noo kèle o búwaa agútä agútä.

⁵⁰O rwutashia apha ıkpa-nri ono; Asenatu, nwada Potifera, onye uke ndu Ọnu nwütawaru iya ụnwégirima unwoke labo. ⁵¹Jiósefu gúa onye ophu bụ ıkpara iya Manásé; noo kèle o súru: “Chileke mewaru; mu zo-haa aphu, tsorù mu nụ; bya azohaa ıkpoku ibe nna mu.” ⁵²Onye k'ebó bẹ o gúru Ifuremu sụ: “Oo Chileke bụ onye meru gẹ ya jaa àjàjà l'alí, ya shi nodu eje iphe-ehuka.”

⁵³Apha ęsaa, nri dù shii l'alí Ijiputu pho bya abvụ. ⁵⁴Apha ęsaa k'egu pho bya awata; mbu o nwuepho gẹ Jiósefu pfuru ono; ıkpa-nri bya lẹ mgboko mgburugburu; o buerupho alí Ijiputu bụ ęka nri dù. ⁵⁵Egu meahaephō ndu Ijiputu; ephe je araaru Fero kẹ nri. Fero sụ ndu Ijiputu l'ophu: “Unu jepfije Jiósefu. Iphe, o sükpooru g'unu mee; unu emee ya!”

⁵⁶Okpa-nri ono jedzuerupho alí ono; Jiósefu tıhashia ụlo ęka eedobeje nri reaha ndu Ijiputu nri; noo kèle egú ono emeshikpó ike l'ékameka l'alí Ijiputu. ⁵⁷Qhamoha l'ophu nodu abyaje l'alí Ijiputu bya azúta Jiósefu nri; noo kèle egú ono emeshikpó ike lẹ mgboko mgburugburu.

Unwunna Jiósefu eje alí Ijiputu je azúta nri

42

¹Jiéköpu númaephō lē nri dū l'alí Ijiputu; o sū ụnwu iya: “?Bù gūnu kparu iphe, unu a-nodu elegbaa nwibe unu ẹnya?” ²O sū-kwapho: “Mu númakwaru lē nri dū l'alí Ijiputu. Unu jekwa ẹka ono je azútaru anyi nri ilile. Qo ya bù; g'anyi anodu ndzù; g'egu te egbushi anyi.”

³Unwunna Jiósefu ụmadzu iri bya atugbunaa jeshia azúta nri l'alí Ijiputu. ⁴Ophu Jiéköpu ekwedu gē nwune Jiósefu, bù Benjaminu tsorū phē. Noo kèle ndzù agū iya l'iphe-kpanganga e-me iya. ⁵O bùru iya bù l'ụnwu Ízurélù yí lē ndu jeru azúta nri ọbu; kèle ọkpa-nri ono dükwapho l'alí Kénanu.

⁶Noo ya; o bùru Jiósefu bù ọchi-oha ndu Ijiputu ono; teme o bùru iya anoduje ere ndu alí ono l'ophu nri. Qo ya bu; unwune Jiósefu byarwutaephō bya eworu iphu kpube l'alí baaru iya ejá. ⁷Ahúma, Jiósefu ahúma ụnwunna iya; o hùbe phē ama; bya awataro eme umere g'o tọ madù ndu ephe bù; bya epfuarhàrụ phē opfú ẹhuka ẹhuka. Sù phē: “?Bù awe bẹ unu shi?”

Ephe sù l'ephe shikwa alí Kénanu bya azúta nri.

⁸Jiósefu hùbeephō ụnwunna iya ono ama; obenu l'ephebedua ta ahụbeduru yébedua ama. ⁹O bya anyata nrwò, o rwojeru k'ehu phē pho; bya asụ phē: “Unu bù ndu ngge; unu byaru g'unu húma ẹka alí anyi dū nyégenyege!”

¹⁰Ephe sù iya: “Waawakwa nnajuphu; anyíbe ndu-ozi ngu bùkwa nri bẹ anyi byaru azúta. ¹¹G'anyi haa shikwa lē nna lanu. Anyíbe ndu-ozi ngu epfukwa ire-lanu; anyi ta abùkwa ndu ngge.”

¹²O sù phē: “Qo ụka; unu byacharu-a g'unu húma ẹka alí anyi dū nyégenyege!”

¹³Ephe sù iya: “Anyíbe ndu-ozi ngu dükwa iri l'ebó tuko shi lē nna lanu buru l'alí Kénanu. Onye kę nwata bẹ ephe lē nna anyi nökwa l'unuphu; onye lanu ta anöedu ndzù.”

¹⁴Jiósefu sù phē: “Qo gē mu pfuru unu-a bù g'o dū; unu bù ndu ngge! ¹⁵Waa g'ee-shi hùta unu ama baa: Q -bùru-a lē Fero nō ndzù g'o nō iya-a bù g'iphe, mu epfú-a bù eviya l'unu ta abyadù ahata ọkpa l'eká-a tüğbua; abudu lē nwune unu kę nwata bẹ e dutaru bya l'eká-a! ¹⁶Unu zia onye lanu l'ime unu g'o je eduta nwune unu ono; unubé ndu ọphuu g'unu ha bẹ a-nödükota lē mkporo. Qo ya bù l'ee-shi nno hùa unu ama; maru mè o bù-a ire-lanu bẹ unu epfú. Teke ọdumeeka l'aamaru l'oo g'o doru ẹnya lē Fero nō ndzù bù g'o bù eviya; l'oo ndu ngge bẹ unu bù.” ¹⁷O tuko g'ephe ha je atụ-chishikota lē mkporo; ephe nō ujiku eto.

¹⁸O -rwua lē mbóku k'eto; Jiósefu sù phē: “Unu -mewaa iphe-a, mu abya epfupfu-a; mu ahaa unu g'unu nödu ndzù; kèle mu bù onye atsu

Chileke ebvu. ¹⁹Unu -sụ l'unu bụ ndu ire-lanụ; unu haa onye lanụ le g'unu ha g'o nodu le mkporo; unubę ndu ọphuu egude nri wojeru ndibe unu, no l'unuphu, ęgu eme. ²⁰Ole unu dutafütajekwaru mu nwanna unu kę nwata ọbu; g'e shi ęgube ono maru l'unu epfu ire-lanụ; g'e te egbukwanu unu.” Ephe kweta l'ephe e-me iya nno.

²¹Ephe nodu epfugbaru nwibe phe sụ: “O kwa iphe, anyi meru nwune anyi bę aanụ anyi aphụ iya. Anyi humaru ęgube aphụ, o guru kpua anyi teke qorwo anyi g'anyi dobe iya ndzụ; obenu l'anyi te eyeduru iya ọnu. O kwa iphe ono meru g'o gude ejo aphụ, dụ ęgube-a byapfuta anyi ntanụ-a.”

²²Rúbēnu sụ: “?Mū ta asúduru unu g'o tọ dushi iphe, unu e-me nwata ono; ọphu unu eyeduru ọnu? Nta-a bę ishi ochi iya tụ-konuru anyi l'ishi.”

²³Ephe dobesụ l'eshi ọphu a gbanweru Jiósefụ opfu agbanwe bę o tọ numaduru iphe, ephe epfu.

²⁴O wofu iphu l'eka ephe nō kwashia ęnya-mini bya aghachikwaru phe iphu ozo; bya awata abo ụja eyeru phe ozo. O zia; a kpufuta Simiyonu l'echilabọ phe; kee ya ęgbu l'atativhu phe l'eka ono.

²⁵Jiósefụ bya asụ g'e yejishicharu phe nri l'eda phe; teme l'eyeyephucharu phe okpoga phe azụ l'eda phe; teme l'aanụ phe nri, ephe e-ri l'uzo. A bya emeębecharu phe iphemiphe ono; ²⁶ephe bya apata ęda nri ono nma-kobecha l'eli nkafụ-igara phe bya atugbua; o bürü phe alala.

²⁷O -rwua l'eka ephe nō-zetaru k'akwakwa; onye lanụ bya atóhashia ęda iya gę ya hata nri nü nkafụ-igara iya; okpoga iya noduwaal l'ọnụ ęda ono. ²⁸O sụ unwune iya: “Iyii; okpoga mu bę a gbékwa yephuru mu azụ! Wakwa iya nō l'eda mu-a!”

Meji tsukahụ phe; teme ęhu nodu aphükwa phe pho aphuphu. Ephe sụ nwibe phe: “?Bụ gụnu bę Chileke meru anyi ęgube-a?”

²⁹Ephe lwapfuta nna phe Jiékopu l'alị Kénanu; ephe tuko iphemiphe, nwụru phe nü kókotaru iya; sụ iya: ³⁰“Onye bụ nnajiuphu l'alị ono bę pfukwaru anyi opfu ęhuka ęhuka; bya emee anyi gę ndu byaru ngge l'alị phe. ³¹Obenu l'anyi ʂuru iya l'anyi bükwa ndu e gude ire phe ęka; l'anyi ta abükwa ndu ngge. ³²Anyi dükwa unwoke iri l'ebø, shi lę nna lanụ. Onye lanụ ta noedu; onye kę nwata bę ephe lę nnana anyi nō l'unuphu le Kénanu.

³³“Noo ya; nnajiuphu ndu alị ono sụ anyi: ‘Waa-a gę mu e-shi maru mę unu bụ ndu ire-lanụ baa. G'anyi haa nwanna anyi onye lanụ g'o nodu l'eka ono; anyi bę ndu ọphuu e-wota nri wojeru ndibe anyi, no l'unuphu, ęgu eme. ³⁴Ole g'anyi dutarу iya nwanna anyi kę nwata pho. Qo ya bụ; ya amaru l'anyi ta abụdu ndu byaru ngge; l'anyi bụ ndu e gude ire phe ęka eviya. Qo ya bụ; ya eduru nwanna anyi ono nü-phu anyi azụ; anyi ejeahawaro g'o dụ anyi l'alị-a.’”

³⁵Ephe nodu awufu nri ono l'eda phe; ephe huma ekpa okpoga phe g'o nogbaa l'eda phe. Ephe lę nna phe bya atuköcha huma ekpa okpoga

ono; ndzü rwuta phę. ³⁶Nna phę Jiékopu sụ phę: “?Unu eme g'ünwu mu bvuebe? Jiósəfu ta nohedu; əphu Simiyonu anqedu; teme unu nođu emefükwaapho g'unu natafua mu Benjaminu. Mbędua bükpowea oshi ukpara-əhu.”

³⁷Rúbənu sụ nna iya: “Gbua ənwegirima ibe mu-a əphenebo; m'o búru le mu te eduphatadürü ngu Benjaminu azü. Woru iya ye mu l'ęka; mu e-duphataru ngu iya azü.”

³⁸Jiékopu sụ phę: “Nwa mu te etsodu unu eje-o; kęle nwune iya nwụ-huwaru; ə búwaru iya nwékinyi iya. O -nweru ejo-iphe, meru iya l'iphe əzo əbu, unu eje əbu; unu emee ęgə mu gúa aphu laa maa l'ishi ęwó mu-a.”

Unwunna Jiósəfu alaphu azü l'alı Ijiputu

43 ¹Egu ono nođukwapho eme l'alı Kénanu g'oome. ²Ndibe Jiékopu rigbuępho nri pho, ęphe shi l'alı Ijiputu gude pho; nna phę sụ phę: “Unu jebanaa je azütabaaru anyi nri!”

³Jiuda sụ iya: “Nwoke ono pfukwaru iya pfushia ya ike sụ l'anyi ta abyakwa ahümaba iphu iya; abudu l'anyi le nwanna anyi əbu swi. ⁴O -buru l'i kweru haarü anyi nwanna anyi ono g'o tsoru anyi bę anyi e-jekwa-a je azütaru ngu nri. ⁵O -bükwanuru l'i ti kwedu g'o je; bę anyi te ejekwa; noo kęle nwoke ono suru l'anyi ta ahümabaedu iphu iya; m'o búdu l'anyi le nwanna anyi ono swi.”

⁶Ízurelù sụ: “?Denu g'o nwüru unu tüğburu je epfuaharü nwoke əbu l'unu nweru nwanna əzo; shi nno mee; oke iphe-əhuka-a byapfuta mu?”

⁷Ęphe sụ: “?Tobudu nwoke ono jıkpaaharu anyi onu le k'əhu anyi; waa k'unuphu ibe anyi? O jırı sụ: ?Nna unu noķwadu ndzü? ?Unu nwebaaru nwune əzo? Anyi kwenu ‘Ee’ bya eyeeru iya onu l'iphe, ə jırı. ?Anyi makwanuru l'qo-sụ g'anyi duta nwanna anyi əbu bya?”

⁸Noo ya; Jiuda sụ Ízurelù, bu nna iya: “Denaa mu nwata-a g'anyi l'iya swiru; g'anyi agbəshi jeshia; k'əphu anyi bedua; waa g'ibedua; waa ənwu anyi a-tuko nođu ndzü; g'anyi ta nwühusi. ⁹Oo mbędua l'a-nođuru ngu iya le mkpaléka. Ə buru mu bę ịj-kpa ishi iya. Teke mu te eduphatadürü ngu iya azü; bya apfube ngu l'atatiphu; g'o búru mu bę aa-nođu ata ụta iya jasüwaruro. ¹⁰Ome anyi te eshi teke-a nođuta; mę anyi ejeakwa mgbo labo lwachawa.”

¹¹Nna phę, bu Ízurelù sụ phę: “O -bükpowaru l'qo egube ono bu g'e me-fütaje iya bükwa iphe, unu e-me bu g'unu wota mebyi iphe, kachaa ree, shi l'alı-a yee l'eda unu, unu a-nü nwoke ono. Unu meta nwa manü bamu; waa nwa manü-ənwü; waa etse; waa manü məru; waa akpuru oshi pisutasho; waa akpuru oshi alümondu. ¹²Unu wota okpoga mkpola-ochaa, ha g'əphu unu gude ogiya əphuu ugbo labo; kęle unu e-je anü-phu phę əphuu, e yeru l'ənu əda unu pho azü. ?A maru ?tə búdu nü emeswe bę

ẹphe mesweru iya? ¹³Ngwa; unu duta nwune unu ọbu gude jepfu nwoke ọbu! ¹⁴Gẹ Chileke, bụ Ọkwoolemkpa mee gẹ nwoke ono pharar uhu obu-imemini; k'ophu oo-kwe gẹ nwune unu ophuu; waa Benjiaminu tuko swiru lwa. O -bụru kẹ mbędua; o -bụru l'oo aphụ a-tsorū mu; g'o tsowaru mu rọ.”

¹⁵O ya bụ; unwoke ono bya egweta iphe-anụnu ono; bya ewota okpoga mkpola-ochaa ugbo labo; bya eduta Benjiaminu; ẹphe jeshia alị Ijiputu. Ẹphe rwua bya apfuru l'iphu Jióséfu. ¹⁶Jióséfu húmaephō l'ẹphe lẹ Benjiaminu swi; o sụ onye-ozi ụlo iya: “Duta ndu ono gude la ibe mu. Unu aphụa anụ téerii gude shia ite; kélé mu l'unwoke-a e-ribakwa nri-eswe.”

¹⁷Nwoke ono bya emee gẹ Jióséfu pfuru; bya eduta phę lashia l'ulo Jióséfu. ¹⁸Ndzụ wata agụ unwoke ono; kélé e dutaru phę je edobe l'ulo Jióséfu. Ephe sụ: “Iphe, e gude chíru anyi bya edobe l'eka-a a-bükwaru-a k'okpoga mkpola-ochaa pho, e yephuru anyi azu l'eda lę mbóku kę mbụ pho, anyi byaru pho. O kwa iphe, ocho bụ iphe, ọo-sụ l'anyi meru kobe anyi opfu; mee anyi ohu iya; anyi lę nkapfụ-igara anyi.”

¹⁹Noo ya; ẹphe jepfu onye-ozi Jióséfu l'önü mgbo ụlo ono bya asụ iya: ²⁰“Jiko nnajiuphu; g'anyi byaru ogiya ophuu bya azụta nri; ²¹bę anyi lashiari bya ejerwua l'ulo ndu ije; anyi jeshia atoha edata anyi; bya ejeshia ele ẹnya; okpoga onyemonye nödugbawa l'önü edata iya. Mbụ; okpoga anyi ọbu hachaephō g'o ha. Nta-a bę anyi gudekwa iya wophuta azu. ²²Anyi gudefukwapho okpoga ozo, anyi e-gude zụtaba nri. Anyi ta amakwa onye woru okpoga anyi ono yephuru anyi azu l'eda.”

²³O sụ phę: “G'ehu dükwa unu giu! Gẹ ndzụ ta agushi unu! O Chileke unu; waa kę nna unu bę yeru okpoga l'eda unu. Mu natakwaru-a okpoga unu ogiya ono.” O je atufuta Simiyonu duta byapfuta phe.

²⁴Onye-ozi Jióséfu duta ndu ono je edobe l'ulo Jióséfu ono; bya ekee phę mini; ẹphe kwoo ọkpa; bya anụ nkapfụ-igara phę nri. ²⁵Ephe bya akwakobę iphe, ẹphe gude, ẹphe a-nụ Jióséfu-a; mbụ iphe, ẹphe a-nụ iya me ọ lwaephō l'eswe; kélé ẹphe nümaru l'oo l'eka ono bę ẹphe e-ri nri.

²⁶Jióséfu lwaephō unuphu; ẹphe wota iphe, ẹphe shi l'unuphu gude, ẹphe a-nụ iya woru nụ iya; ẹphe buaru iya iphu l'alị gude phozeru iya.

²⁷O bya ajiebekpo phę g'lephe dụ sụ phę: “?Denu gẹ nna unu nwoke ogere-nya-a, unu pfuru mu opfu iya-a dụ? ?O dzükqwadu-a ndzụ?”

²⁸Ephe sụ iya: “Onye-ozi ngu, bụ nna phę bę nökwa-a ndzụ; teme ẹhu dükwa iya pho ree.” Ẹphe bya ephoze ishi baarụ iya ejá.

²⁹O bya apalia ẹnya bya ahụma nwune iya, bụ Benjiaminu, onye ophu nene iya nwükpooru gedegede. O sụ: “?Bụ nwune unu kę nwata, unu pfuru mu opfu iya ọbu baa?” O sụ iya: “Nwa mu; gẹ Chileke meeru ngu eze-iphe-omai!” ³⁰Imemini nwune iya ono dụ iya. Jióséfu tüğbua egwegwa; je acho ẹka ọo-nodu raa ekwa. O bahụ lę mkpulabọ iya je anodu raa ekwa ọbu.

³¹O swachaephō iphu; o lufuta ozo; bya egude eka l'obu sū g'e wotaru phē nri-a.

³²E doberu Jiōsefū nkiya iche; bya edoberu ụnwunna iya phē nkephē iche; bya edoberu ndu Ijiputu, ẹphe l'iya erigba nri nkephē iche; noo kele ndu Ijiputu bē ẹphe lē ndu Hiburu te erigbabejedu nri; kele o bụ ebyi l'alị Ijiputu. ³³Ndu ono bē e doru; ẹphe gharu Jiōsefū iphu; doo phe g'ogeranya phē becharu. A -gbē l'okpara jasú l'onye ophu bùcha nwata. Ẹphe ghachaa enya lee nwibe phē gude goshi g'o dū-be phē biribiri. ³⁴E shiephō lē teburu kē Jiōsefū hē phe iphe. Oke-iphe kē Benjiaminu gude ụzo oke ise kachaa kē ndu ophuu shii. Ẹphe tuko tsoru Jiōsefū ria nri; bya angua g'o dū phē.

Okoro mkpola-ochaa Jiōsefū

44 ¹Noo ya; Jiōsefū sū onye-ozi ụlo iya: “Je akwajishichaaru ndu ono nri l'eda phē; oo ẹpho g'ephe a-dū ike vuru bē ii-yeru phē; teme l'iyyephuchaaru onyemonye okpoga iya azu l'ọnū edata iya. ²L'iawota okoro mkpola-ochaa mu ono woru ye l'ọnū edata onye kē nwata; teme wakwapho okpoga, o gude bya azu nri.” O bya emee ge Jiōsefū pfuru iya.

³Nchi bohuepho; ndu ono tuggua lashia; yee nkafu-igara phē. ⁴Ephe shi lē mkpukpu ono tuggua; ole ẹphe teke atugbu-mihudu lē teke Jiōsefū sūru onye-ozi iya: “Chipyabe ndu ono nta-a; teke i gbapfueru phē pho; sū phē: ‘?Denu g'o nwuru unu gude ejio-iphe pfua ugwo iphe-oma, e meru unu? ⁵?Tobudu okoro, nnajuphu mu anguje mini; teme o nodu egudeje iya aphu ophulenya bē unu gude nno? Iphe ono, unu meru ono bùkwa ejio-iphe bē unu meru!’”

⁶O gbapfu phē bya eworu iphe ono pfushikotaru phē. ⁷Ephe sū iya: “?Denu g'o nwuru gube nnajuphu anyi pfuru iphe, dū nno? Tüswekwa! Anyibe ndu-ozi ngu ta adukwa onye tūru ama eme iphe, dū nno! ⁸Teme anyi shi l'alị Kénanu wolatakwaru unu okpoga, anyi humaru l'ọnū edata anyi. ?Denu g'anyi e-shi zita mkpola-ododo; ọzoo k'ochia l'ulo ibe nnajuphu ngu? ⁹O -bürü l'o dürü onye lanu l'ime anyibe ndu-ozi ngu, a humaru iya l'iphe iya; g'e gbua onye obu ebugbugu; anyibe ndu ophuu abukpooruro ohu gube nnajuphu anyi.”

¹⁰O sū phē: “O dū ree; g'o dū g'unu pfuru. Onye a humaru, gude iya nü bē a-bürü ohu mu; unubē ndu ophuu ta adukwa onye bya ata unu ụta.”

¹¹Onyenonu bya ezia edata iya l'alị egwegwa; bya atohaa ya. ¹²Onye-ozi ono bya awata iya achocho; shi l'onye ophu bùcha ogeranya jasú l'onye ophu bùcha nwata. A huma okoro ono l'eda Benjiaminu. ¹³Ephe woru uwe phē gbajashia bya ebogbaa nkafu-igara phē ivu phē; bya adakobe laphushia azu lē mkpukpu ono.

¹⁴Jiōsefū nodukwadu l'ulo teke Jiuda yee ụnwunna iya bataru; bya azeeephō kē bēe l'atatiphu iya. ¹⁵Jiōsefū sū phē: “?Denu g'o nwuru

unu meru iphe, dū nno? ?Unu ta amadū l'onye gbaru gē mu aphuje ɔphulenya?"

¹⁶ Jiuda sū: "?Bū gūnu bē anyi a-dū ike pfuaru gūbe nnajjuphu mu? ?Dēnu g'anyi e-shi sū l'anyi pfūberu-eka-oto? Chileke mewaru g'ejō-iphe ndu-ozi ngu gbafūta iphe. Anyi būwaa ohu gūbe nnajjuphu anyi; anyibēdua; waa onye a hūmaru okoro ono l'eka."

¹⁷ Obenu lē Jīosefū sūru: "Tūswekwa! Mu ta abyakwa eme iphe, dū nno; Ọ onye a hūmaru okoro ono l'iphe iya bē a-būru ohu mu. Unubē ndu ɔphuu lashikporo lē chiriri werere lapfu nna unu."

¹⁸ Noo ya; Jiuda bya ejepfu iya bya asū iya: "Gūbe nnajjuphu mu; kwenu gē mūbe onye-ozi ngu pfuru nwakpūru opfu lanū ye gūbe nnajjuphu mu lē nchi. Ọ eviya l'unu lē Fero būwaa iphe lanū; ole jiko nū; g'umere mūbe onye-ozi ngu te emeshi nū g'ehu ghua ngu eghu. ¹⁹ Gūbe nnajjuphu mu jīru anyibē ndu-ozi ngu sū: '?Unu nweru nna; waa nwune ozo tōo?' ²⁰ Anyi sū gūbe nnajjuphu mu lē nna anyi būkwa nwoke ḥgerenya; tēme l'o nweru nwata okoro, a nwūru iya lē nka. Nwune iya nwūhuwaru; Ọ būwaru yēbedua nwékinyi iya ghuduru l'ephō ne iya; tēme nna iya ye iya obu shingushingu.

²¹ "Tōbusu iya bū; i sū anyibē ndu-ozi ngu g'anyi dutarū ngu iya g'i hūma. ²² Anyi sū gūbe nnajjuphu anyi lē nwata ono ta atūgbujekwa atūgbu l'eka nna iya nō. Ọ -būru l'q tūgburu bē nna iya a-nwūhukwa. ²³ Obenu l'i sūru anyibē ndu-ozi ngu: 'Ọ -būru lē nwune anyi kē nwata te etsoduru anyi bya eka-a bē anyi ta ahūmabaedu iphu ngu.' ²⁴ Anyi laphuēphō azū lapfu onye-ozi ngu, bū nnana anyi. Anyi bya epfuaru iya iphe, gūbe nnajjuphu anyi pfuru.

²⁵ "Noo ya; nna anyi sū: 'Unu tūgbua je azūtaba nri!' ²⁶ Anyi sū iya: 'Anyi te ejekwa; abūdu lē nwanna anyi kē nwata bē anyi eya swi; Ọ ya bū anyi eje; kele anyi ta ahūmabaedu iphu nwoke ono; abūdu l'anyi lē nwanna anyi kē nwata swi.'

²⁷ "Onye-ozi ngu, bū nna anyi sū anyi: 'Ọ kwa l'unu maru-a lē nyee ya bū ɻunwegirima unwoke labo b'q nwutaru. ²⁸ Ophu onye lanū anqēdu; mu sū l'anū-egbudu lajashīwaru iya; e-shi teke ono ɔphu mu ahūmabaeduru iya. ²⁹ Ọ -būru l'unu dutafūaru onye ɻowa tūgbua; iphe-kpanganga -mee ya bē unu e-mekwa g'ishi ɻewō mu gude aphū kpuba l'alij.'

³⁰ "Ọ ya bū; Ọ -būru lē nwata ono te etsodu anyi laphu azū jepfu onye-ozi ngu, bū nna anyi; tēme Ọ -būru lē nna anyi, bū onye wotawaru ndzū nkiya tūswia lē kē nwata-a ³¹ hūmaru l'anyi lē nwata ono ta aswīdu bē ɻoo-nwūhukwa. Anyibē ndu-ozi ngu e-shi nno mee gē nna anyi gūru aphū gude ishi ɻewō iya kpuba l'alij; ³² kele mūbe onye-ozi ngu nō-dokwaru nwata ono l'itumo l'eka nna mu. Mbū lē mu sūru nna mu lē teke mu te eduphutadūru iya ya azū; g'q būru mu bē aa-nōdu ata ɻuta iya jasūwaruro.

³³ "Ọ ya bū; jiko gē mūbe onye-ozi ngu nō-chinuru nwata ono l'eka-a būru ohu ngu. Haa nwata ono g'ephē l'unwune iya ndu ɔphuu swīru la-shīa; ³⁴ kele-a; ?dēnu gē mu e-shi lapfu nna mu; m'q būru lē nwata ono bē

anyi l'iya ta aswịdu? Jiko te ekwekwa gę mu je ahụma egube aphụ, a-tsɔru nna mu!"

Jióséfu eme g'ùnwunna iya maru iya

45 ¹Noo ya; ophu Jióséfu adqedu ike sede onwiya ozo l'atativhu iphe, bụ ndu-ozi iya, pfụ-kuberu iya nụ. O chia mkpu; sụ: "Unu mee g'onyemonye tıgbua lıfu l'atativhu mu!" A tıko wufu; ophu o dqedu onye ẹphe l'iya nokwadu l'eka ono. Tıbudu iya bụ; Jióséfu gbę teke ono bya emee g'ùnwunna iya maru onye ya bụ. ²O bya arashíkpo ekwa ike k'ophu ndu Ijiputu númeru iya; teme ndibe Fero númerakwa iya pho.

³Jióséfu sụ ùnwunna iya ono: "O kwa mbędua bụ Jióséfu obu! Mbụ-a; ?nna mu nokwadu ndzụ too?" Ophu ùnwunna iya adudu ike ye ọnụ yeru iya; noo kele ndzụ rwupyabęru phę l'atativhu iya.

⁴Noo ya; Jióséfu sụ ùnwunna iya: "Unu jiko kpíritaru mu ntse!" Ephe kwe hm bya akpíritaru iya ntse. O sụ phę: "O kwa mbędua bụ nwanna unu, bụ Jióséfu; onye ophu unu reru; e gude iya lashia alı Ijiputu-a. ⁵Ole g'aphụ te jishi unu obu; ophu ehu anodushi eghu unu eghu l'unu reru mu; noo kele ọ ge mu dzọ unu ndzụ meru g'o gude Chileke zia mu ge mu vuru unu ụzo. ⁶Okpa-nri mewaru apha labo l'alı-a; teme l'ime apha ise, abya nụ bę ọ to dudu onye a-kobę iphe l'alı; ophu o bıro k'akpata iphe, shi iya nụ. ⁷Obenu lę Chileke ziru mu ge mu vuru unu ụzo; k'ophu mu e-me g'awa unu phodu lę mgboko; waa ge mu a-dzota ndzụ unu l'ụzo, dù biribiri.

⁸"O ya bụ lę-a; ọ to bükwa unubędua ziru mu ge mu bya l'eka-a; ọ kwa Chileke. Teme ọ bıru iya meru mu onye akpo-zijeru Fero ụzo; bya emee mu onye elekota ibe iya l'ophu; waa onye-ishı ndu Ijiputu l'ophu. ⁹Nta-a bükwa g'unu tıgbua egwegwa lapfu nna mu je asụ iya lę mube nwa iya, bụ Jióséfu sükwaru lę Chileke mewaru mu nnajıuphu ndu Ijiputu l'ophu. G'o lwatashikwa lwapfuta mu; g'o to jekwa akpo ụpfu; ¹⁰l'eka oo-buru bụ l'alı Goshen; l'eka ọo-no-kube mu ntse; yębedua yee ụnwegirma ibe iya; waa ụnwu nwanwa iya; waa aturu iya; waa eswi iya; mewaro iphemiphe, o nwekiporū enweru g'o ha. ¹¹L'oo-buru l'eka ono; mu a-zụ iya; noo kele apha ise, egwu e-mefua nokwadu l'iphu. Odumeka bę okpa-nri a-dapfukwa yębedua yee ndibe iya l'ophu; waa iphemiphe, o nwekiporū enweru g'o ha.

¹²"Unubędua hümawaru l'onwunu; teme nwune mu Benjaminu hümakwapho l'oo mbędua epfu opfu eyeru unu eviya. ¹³Unu kokotaru nna mu k'egube übvü, a kwabęru mu l'alı Ijiputu; teme waa k'iphemiphe, unu hümakotaru l'onwunu. Unu je egwegwa je edutaru mu nna mu!"

¹⁴Noo ya; ọ gbakua nwune iya, bụ Benjaminu ęka l'olu bya awaa ekwa; Benjaminu bya azukobe iya wata ara ękwa nkiya. ¹⁵O bya etsutsua uwune iya ono ọnụ g'ephę ha; bya ararу ękwa kpua phę. E mechaa; ęphe l'unwune iya ono wata abo uja.

¹⁶No ya; nzi ono rwuephō l'ibe Fero l'ünwunna Jiósefū byaru; ehu tsō Fero yee ndu-ozī iya g'ephe ha ütso. ¹⁷Fero sū Jiósefū: "Pfuaru ünwunna ngū sū phē g'ephe wota ivu phē tukobe l'eli anū phē gude lashia alī Kénanu ¹⁸je eduta nna phē; waa ndibe phē l'ophu gude lwapfuta iya. Mu a-nū phē alī Ijiputu ēka kachaa ree. Mbū l'oo eguru iphe, shi l'alī ono bē ephe a-nōdu eri. ¹⁹Teme l'ijsukwa phē phō g'ephe pata ugbo-inya ndu Ijiputu gude pata ünwegirima phē; yee unyomu phē; waa nna phē gude bya. ²⁰Sū phē g'ephe ta ayoshi oshi k'eku phē; noo kēle iphe, kachaa ree l'alī Ijiputu bū nkephē."

²¹Unwu Ízurēlu bya emee nno. Jiósefū bya anū phē ugbo-inya, dū ge Fero pfuru; bya anukwa phē phō nri, ephe e-ri l'ije ono. ²²Q bya anū chaa phē uwe ḥphūú. O be lē Benjaminu; o nū iya ekpa mkpola-ochaa ēto; waa uto uwe ise. ²³Iphe, o nūru g'a nū nna iya bū: Nkapfū-igara iri, e dojiru iphe, kachaa ree lē Ijiputu edoji; teme waa ne nkapfū-igara iri, e dojiru ereshi; waa buredi; mewaro iphe ozo, bū iphe, nna iya e-rije l'uzo teke o-o-nōdu abyā. ²⁴Qo ya bū; o zia ünwunna iya ono g'ephe tūgbua lashia. Q sū phē g'ephe ta swökwa uswo l'uzo.

²⁵Qo ya bū; ephe shi l'alī Ijiputu tūgbua lapfushia nna phē, bū Jiékōpu l'alī Kénanu. ²⁶Ephe sū iya: "Jiósefū nokwa ndzū! Mbū l'oo yebuedua bū onye-ishi ndu Ijiputu l'ophu." Q tūfu Jiékōpu ehu; ophu o kwetaduru l'oo eviya. ²⁷Obenu l'ephe bya atukoe phō iphemiphe, Jiósefū pfuru phē pfushikota; o humaephō ugbo-inya, Jiósefū nūru g'e gude bya apata iya; unme lwa nna phē azu l'oru iya. ²⁸Q sū: "Nta-a bē mu kwetawarū lē nwa mu Jiósefū nokwadu ndzū. Mu e-je ahūma iya enya teme mu anwuhū."

Jiékōpu ala Ijiputu

46 ¹No ya; Ízurēlu bya egweta iphe, bū nkiya tūgbua. Q rwuephō mkpukpu Biye-Sheba bya egweeru Chileke nna iya, bū Áyizaku ngweja.

²No ya; Chileke bya epfuru opfu yeru Ízurēlu l'enayashi shita l'ophulenya sū iya: "Jiékōpu! Jiékōpu!"

Q za iya enu. ³O sū iya: "O mbēdua bū Chileke; mbū Chileke kē nna ngū phē." Sū: "Gē ndzū ala Ijiputu ta agūshi ngū; noo kēle mu e-me ngū g'i būru ɔha, parū ēka l'eka ono. ⁴Mu e-tsoru ngū je alī Ijiputu; teme mu eduphutakwa ngū phō azu ozo. Teme qo Jiósefū ono gedegede a-nōdukpo swiru ngū teke ji-nwūhu."

⁵No ya; Jiékōpu parū Biye-Sheba haa tūgbua. Unwu Ízurēlu bya apata nna phē, bū Jiékōpu; waa ünwū phē; waa unyomu phē l'ugbo-inya ono, Fero nūru g'e gude pata iya ono. ⁶Ephe rwutakwaphō iphe-edobe phē; waa ēku, ephe setarū l'alī Kénanu. Jiékōpu yee oshilokpa iya l'ophu lashia Ijiputu. ⁷Q bya edutakwaphō ünwū iya nwoke; waa ünwū nwanwa iya nwanyi. Q tūko iphe, bükota awa iya l'ophu rwuta gude lashia Ijiputu.

⁸ Waa əpha ụnwu Ízurelu, laru alı Ijiputu baa; mbu Jiékopu; yee oshilǫ-kpa iya:

Rúbenu, bu ɔkpara Jiékopu.

⁹ Ụnwu kę Rúbenu bu Hanóku; waa Palu; waa Hézuronu; waa Kami.

¹⁰ Ụnwu kę Simiyonu bu Jimelu; waa Jiaminu; waa Ohadu; waa Jiaki-nu; waa Zoha; tème waa Shawulu; onye ɔ nwüru; mbu nwanyi, shi l'alı Kénanu.

¹¹ Ụnwu kę Lívayi bu Geshonu; waa Kohatu; tème waa Merari.

¹² Ụnwu kę Jiuda bu Eru; waa Qananu; waa Shela; waa Pérezu; waa Zera. Eru waa Qananu tuko nwüshihuwa l'alı Kénanu. Ụnwu Pérezu bu Hézuronu; waa Hamulu.

¹³ Ụnwu kę Isaka bu Tola; waa Puwa waa Jiobu; tème waa Shimuronu.

¹⁴ Ụnwu kę Zebulonu bu Sérédu; waa Elonu; tème waa Jahulelu.

¹⁵ Ndu ono g'ephe ha bu ụnwu, Lii nwütaru Jiékopu lę Padanu-Arámu; a -gufukwa Dayina, bu nwa iya nwanyi. Unwu nwa nwoke iya ono yee kę nwanyi du ụmadzu ükporo l'iri l'eto mfpakota iya.

¹⁶ Ụnwu kę Gadu bu Zefonu; waa Hagi; waa Shuni; waa Ezubonu; waa Eri; waa Arodi; tème waa Areli.

¹⁷ Ụnwu kę Asha bu Imuna; waa Ishiva; waa Ishivi; tème waa Beraya. Nwune phę kę nwanyi bu Sera. Ụnwu Beraya bu Heba; waa Malukelu.

¹⁸ Ndu ono bu ụnwu, Zilipa, nwütaru Jiékopu; mbu onye Lebanu kuru nü nwa iya nwanyi, bu Lii g'o búru ohu iya. Iphe, ęphebedua tükoru du bu ụmadzu iri l'ishii.

¹⁹ Ụnwu, Rechielu, nyee Jiékopu bu Jiósəfu yee Benjaminu. ²⁰ Lalı Ijiputu bę Jiósəfu no nwüta Manásę waa Ifuremu. O búru nwanyi, nwüru Jiósəfu ụnwiegirima ono bu Asenatu, bu nwada Potifera onye ishi-uke ndu Onu.

²¹ Ụnwu kę Benjaminu bu Bela; waa Beka; waa Ashíbelu; waa Gera; waa Nemanu; waa Ehi; waa Roshi; waa Mupimu; waa Hupimu; tème waa Arudu.

²² Ndu ono bu ụnwu, Rechielu nwütaru Jiékopu. Ephe du ụmadzu iri l'eno lę mfpakota iya.

²³ Nwa kę Danu bu Hushimu.

²⁴ Ụnwu kę Nafütalı bu Jiahuzelu; waa Guni; waa Jieza; tème waa Shilemu.

²⁵ Ndu ono bu ụnwu, Biliha, nwütaru Jiékopu; mbu onye Lebanu kuru nü nwa iya nwanyi, bu Rechielu g'o búru ohu iya. Ephe du ụmadzu esaa lę mfpakota iya.

²⁶ Ndu tso Jiékopu laa Ijiputu; a -gufukwa unyomu ụnwu iya; mbu ndu ophu bu oshilokpa iya gedegede du ụmadzu ükporo eto l'umadzu ishii. ²⁷ A -bya eyekobe iya ụnwu labo kę Jiósəfu, a nwütaru Jiósəfu lę Ijiputu; oshilokpa Jiékopu, laru Ijiputu du ụmadzu ükporo eto l'iri lę mfpakota iya.

²⁸No ya; Jiékopu bya ezifü Jiuda g'o vuru uze jepfu Jiósefu; je eduta iya g'ephe dzuda l'alí Goshénu. Ephe jee jasú l'alí Goshénu ɔbu; ²⁹Jiósefu byanú edozichaa ugbo-inya iya; bya ejeshia alí Goshénu gë yele nna iya, bu Ízurelu dzuda. O bya egoshi iya onwiya bya agbakua ya eka l'olu; kükua ya l'olu l'eka ono wata erekwa; raa ya noq odu.

³⁰Ízurelu sú Jiósefu: “Gë mu nwíhuwaro nta-a; eshi ophu mu gudewaa enya mu ephenebo húma l'i noqwadu-a ndzu!”

³¹No ya; Jiósefu sú ụnwunna iya; waa ndibe nna iya l'ophu: “Mu e-jepfu Fero je asú iya l'ụnwunna mu; waa ndibe nna mu l'ophu, shi buru l'alí Kénanu bę lwapfutawaru mu nü. ³²Ndu ono bu ndu eche aturu; mbu l'ephe bu ndu azu iphe-edobe; tème waa l'ephe tükowa iphe phë; mecha aturu phë; më eswi phë; mëkpoo iphe phë g'ọ ha rwuta. ³³Teke Fero kuru unu bya asú: ‘?Bu gunu bu akanya, unu maru esese?’ ³⁴Unu sükwa iya l'unubé ndu-ozi iya shikwa teke unu bu nwata buru ndu azu iphe-edobe; egube gë nna unu oche phë shihawaa bütaru iya. Oo ya bu l'eekwe g'unu buru l'alí Goshénu; noo kele ndu eche aturu dù ndu Ijipitu ashí.”

47 ¹Jiósefu bya ejepfu Fero je asú iya: “Nna mu yee ụnwunna mu; waa aturu phë; waa eswi phë; yee iphe, ẹphe nweru enweru g'ọ ha bę shiakwa l'alí Kénanu byarwuta Goshénu.” ²O bya ahota ụnwunna iya ono ụmadzu ise; bya eduru phë jepfu Fero.

³Fero bya ajia ụnwunna Jiósefu sú phë: “?Bu gunu bu akanya, unu maru esese?”

Ephe sú Fero: “Anyibe ndu-ozi ngu bükwa ndu eche aturu. O kwapho egube ono bu gë nna anyi oche phë shi bükwaru iya pho.” ⁴Ephe sükwa iya pho: “Anyi byaru ebuto l'eka-a; noo kele ọkpa-nri paru eka l'alí Kénanu; ophu aturu anyibe ndu-ozi ngu enwedu eka ọo-tajé nri. Jiko hanaa g'anyibe ndu-ozi ngu buru l'alí Goshénu.”

⁵Fero sú Jiósefu: “Nna ngu; waa ụnwunna ngu byapfutaakwaru ngu. ⁶Tème alí Ijipitu búwaru ngu bę o no l'eka. Hata eka kachaa ree l'alí-a woru nü nna ngu; yee ụnwunna ngu g'ephe buru. Mbü-a; woru alí Goshénu nü phë g'ephe buru. O -buru l'i maru ndu ophu ejeshi ozi ike l'echilabø phë l'iimee phë ndu a-nođuje echeru mu iphe-edobe nkemu.”

⁷No ya; Jiósefu bya eduta nna iya, bu Jiékopu; bya eduru jepfu Fero. Jiékopu bya agoru ọnú-oma nü Fero; ⁸No ya; Fero bya asú Jiékopu: “I nowaru apha ole?”

⁹Jiékopu sú Fero: “Apha, mu nowaru lë mgboko bę rwuakwaru ükporo apha ishii l'apha iri. Apha, mu nowaru hakwa nwanshii; ole ọo ẹpho iphe-ehuka bę mu gude ejeje; o nođu eme gë mu ta no-rwu gë ndiche mu phë no-rwuru lë mgboko.” ¹⁰Jiékopu bya agoru Fero ọnú-oma; bya aburu iya atugbu.

¹¹Oo ya bu; Jiósefu bya emee gë nna iya; waa ụnwunna iya buru lë Ijipitu. O nü phë alí Ijipitu eka kachaa ree g'ephe buru, bu iya bu alí

Ramesesu, bụ ęgube Fero sru g'o mee ya. ¹²Jiósefu nodu azukwapho nna iya; waa ụnwunna iya; waa iphe, bükota ndibe nna iya l'ophu lę nri. Oo ępho g'unwegirima phē habe bụ g'o'onu-bejeru phē nri.

Jiósefu yele ọkpa-nri ono

¹³Nri bvükotawa l'alị ono mgburugburu; noo kele ęgu ono parụ eka. Alị Ijiputu mē alị Kénanu tuko gbajoshihu; o bụru shita l'okpa-nri ono. ¹⁴Ndu Ijiputu; yee Kénanu tuko okpoga, nō l'alị phē gude pfu-gbua Jiósefu aswa nri, ęphe zütaru. Jiósefu vutakota okpoga ono je akube l'ulo Fero. ¹⁵Okpoga ndu Ijiputu yee Kénanu -bvüephō; ndu Ijiputu lwapfuta Jiósefu bya asu iya: "Nụ anyi nri! ?Denu g'o nwürü anyi a-nodu l'atatiphu ntu nwüshihu? Okpoga anyi bę anyi kpagbuakwaru lę nri."

¹⁶Jiósefu sụ phe: "Eshi օphu okpoga unu bvüyüwaru; unu kputajenu-ru mu iphe-edobe unu; gę mu gude ree unu nri." ¹⁷O ya bụ; ęphe nodu akputajeru Jiósefu iphe-edobe phē; mbụ ịnya phe; mē aturu phē; mē eghu phē; mē eswi phe; mē nkafu-igara phē. O nodu egudeje nri gbanweta phē iphe-edobe phē; shi nno zükota phē apha ono l'ophu.

¹⁸Apha k'ono -bvüephō; ęphe byapfuta iya l'apha օphu tsotaru iya nụ bya asu iya: "Anyi te ewohakwaru gube nnajiuphu anyi iphe l'eshi օphu okpoga anyi bvüyüwaru; teme iphe-edobe anyi bükotawaru nkengu; nt-a te nwehékwa iphe, anyi e-gude pfu gube nnajiuphu anyi; abụdu ishi onwanyi; waa alị anyi kpoloko. ¹⁹?Denu g'o nwürü anyi a-nodu l'atatiphu ntu nwüshihu; anyi bedua l'ishi onwanyi; waa alị anyi? Zùa alị anyi; waa ishi onwanyi; g'i nuje anyi nri. G'ali anyi bùwaruro kę Fero. Teme anyi- bedua l'ishi onwanyi abükwarupho ohu iya. Nụ anyi akpuru iphe-akuku; g'anyi ta nwüshishi; k'ophu alị-a ta abuduru echiegu."

²⁰Noo ya; Jiósefu bya azukotataru Fero alị Ijiputu l'ophu. Ndu Ijiputu g'ephe ha rekota alị phē; noo kele ęgu ono shi menuka phē. Alị ono bükotaru kę Fero. ²¹Jiósefu mee ndu Ijiputu; shita l'ishi iya օphuu jasụ l'ishi iya օphuu ohu. ²²Alị lanụ, o züduru l'alị ono l'ophu bụ alị ndu-uke; noo kele o Fero anụ phē nri. Teme nri k'ono, Fero eketaje nụ phē ono nodu asujeru phē. Noo iphe, meru g'o gude օphu ęphe ereduru nkephe.

²³Jiósefu sụ phe: "Eshinu mu zuru unu; waa alị unu ntanụ-a nụ Fero; wakwa akpuru-iphe, unu a-kobé l'alị baa. ²⁴Ole unu -kpatachaę ya pho; unu keje iya ụzo ise nụ Fero oke lanụ. Ụzo ęno k'ophuu bę unu e-dobe g'o bụru օphu unu a-kö-phu azu l'alị. Teme o bükwaru iya pho bę unu; waa ndu unu l'ephe bu; waa ụnwegirima ibe unu e-riję."

²⁵Ephe sụ iya: "I dzorū anyi ndzụ! Jiko g'anyi dụ gube nnajiuphu anyi l'obu! Anyi a-bükpooruro ohu Fero."

²⁶Jiósefu bya eworu ekemu tịa l'alị Ijiputu. Teme ekemu ono bę eeme-kwa byasụ ntanụ-a. O sru l'oke lanụ l'ụzo ise l'iphe, a kpatarụ l'opfu bę aa-nuje Fero. O buephō alị ndu-uke bę ta abụdu kę Fero kpoloko.

²⁷Ndu Ízurélu bya eburu l'alí Ijipitu l'alí Goshénu. Ephe buru l'eka ono daa éku; bya azua ka l'otu.

²⁸Jiéköpu bua l'alí ndu Ijipitu mgbarapha iri l'esa; jasú teke o no-rwuru mgbarapha úkporo ésa; l'apha ésa. ²⁹O rwujeephó Ízurélu l'anwuhu; o kua nwa iya, bù Jióséfu bya asú iya: "O -búru l'i yero mu obu; jiko chinuru éka ye mu l'he riari mu angú; l'ii-goshi mu l'i yero mu obu bya abúru onye apfúshije ike l'iphe, i pfuru; l'i tii lidu mu l'alí Ijipitu. ³⁰Mu -nwúhuepho lapfu nna mu oche phe; patakwa mu pafú l'alí Ijipitu je elia mu l'eka e liru éphebedua!"

Jióséfu sú iya: "Mu e-mekóta g'i pfuru."

³¹O sú iya g'o riari iya nte l'oo-me iya. Jióséfu bya eriaru iya nte obu. Jiéköpu ze l'iphe-azee ya phoze ishi gude baarú Chileke ejá.

Qunu-oma, Jiéköpu ago anú Manásé; waa Ifuremu

48 ¹Noo ya; o be ujiku lanú; g'iphemiphe ono mechaaru; a bya ezia Jióséfu lè nna iya bë iphe emekwa. O duta ụnwú iya éphenebo; Manásé; waa Ifuremu gude jeshia. ²A súephó Jiéköpu: "O kwa Jióséfu nwa ngu byapfutaru ngu nta-a." O rókota ike; bya agbeshi nòdu anoo l'iphe, o zo zeje azee.

³Jiéköpu sú Jióséfu: "Chileke, bù Okwoolemkpá byapfutakwaru mu lè Luzu, no l'alí Kénanu; bya agorú onu-oma nü mu l'eka ono; ⁴sú mu: 'Lekwa; mu e-me ngu g'i zùa azùzù; bya emee g'unu dì l'otu. Mu e-me ngu g'i búru oha éka ngu; tème mu anú ngu alí-a g'o búru oke-iphe oshilókpá ngu jasú lè tuutuutuu lè mìjimimii.'"

⁵Jiéköpu sú iya: "Unwegirima labo, i nwútaru l'alí Ijipitu tème mu bya pho; mbù Ifuremu waa Manásé bë mu wotaru g'ünwu, mu nwúru l'onwomu; egube Rúbenu; waa Simiyonu bù ụnwú mu ono. ⁶Unwu ozo, aa-gbè nta-a nwútaru ngu a-búru ụnwú nkengu. Oke alí ophu éphebedua a-hata bë e-shi l'eka unwune phé, bù Ifuremu; waa Manásé. ⁷Gé mu shi alí Pada-nu alwa bë aphú jiru mu obu teke Rechiélu nwúhuru l'alí Kénanu g'anyi nòkwadu lè gbororo lè mgboru alí Ifurata. Mu woru iya lia l'agúga úzo; l'alí Ifuratu, bù iya bù Bétuplehemu."

⁸Ízurélu húma ụnwú Jióséfu bya asú iya: "?Bù ndu ole baa?"

⁹Jióséfu sú nna iya: "O kwa ụnwú, Chileke nñuru mu."

Ízurélu sú iya: "Dutaru mu phé gé mu goru onu-oma nü phé."

¹⁰Teke ono bë Ízurélu aphúwaa ragaraga; kèle o kahúwaru. O tòò phú-rweedu aphú-rwe. Jióséfu duritaru iya ụnwú iya ono ntse; nna iya bya etsutsua phé onu; bya anmata phé akpa.

¹¹Ízurélu sú Jióséfu: "Mu te eshikwa aríkwadu lè mu e-mecha húma-ba ngu akpúru-énya ozobaa; Chileke mechaa bya ahaa mu; mu húmafua ụnwú ngu yekóbe iya."

¹²Jióséfu bya eduritaru phé lè mgboru ikpere nna iya; bya ephureta kpube iphu l'alí. ¹³Noo ya; Jióséfu bya esekputa éphenebo l'eka. Ifuremu bë o sekpu

lékutara; o nodukwanu Ízurelu lékicha; o sekpuru Manásé lékicha; o nodu Ízurélu lékutara. O gude phé egube ono byakube Ízurelu ntse. ¹⁴Obenu lé Ízurelu byaru lagoru onu-oma nü phé; o gbanga éka iya ephenebo; woru ekutara iya byabé Ifuremu, bù onye kę nwata l'ishi; bya atu-kobe Manásé, bù okpara ekicha.

¹⁵O bya agoru Jiósefu onu-oma sú:

“Gé Chileke ono,
nna mu oche phé,
bù Ébirihamu;
waa Áyizaku tsoru uzo iya ono
kebe ụnwiegirima-a l'oma.

Mbù Chileke ono,
bù Onye-nche mu
e -shi teke a nwuru mu
byasú nta-a.

¹⁶Qo ya bù Ojozi-imigwe ono,
dzotakotaru mu nü
l'eka iphe, bù ejio-iphe,
byapfutaru mu nü ono.

G'e kujekwa epha ụnwiegirima-a
laa l'epha mu;
waa lé kę nna mu oche phé,
bù Ébirihamu; waa Áyizaku.

Teme ephé adukwapho l'otu
lé mgboko-a.”

¹⁷Jiósefu húmaephé lé nna iya woru ekutara tükobe Ifuremu l'ishi; éhu gbangahú iya. O je azú nna iya l'eka; g'o lófu iya éka l'ishi Ifuremu lötä tükobe l'ishi kę Manásé. ¹⁸Jiósefu sú nna iya: “Waawakwa nna; o kwa onye k'ogeranya baa! Wokwaru ekutara byabé yébedua l'ishi!”

¹⁹Nna iya ji ka sú iya: “Mu maru-a nno nwa mu; mu maru-a lé yébedua bę a-jaakwapho bürü oha ophu; teme oha ono apakwaapho éka. Obenu lé nwune iya kę nwata bę a-ka iya shii; teme oshilökpa nkiya bę a-bürü ikpoto oha.” ²⁰O goru onu-oma nü phé mbóku ono sú:

“Ndu Ízurelu e-gudeje
epha ngu goo onu-oma sú:
‘Gé Chileke mekwaa ngu
g'i dù gę Ifuremu yée Manásé.’”
O shi egube ono mee;
Ifuremu ka Manásé shii.

²¹Ízurelu sú Jiósefu: “Mu abyaakwaa anwúhu; ole Chileke bę a-no-ku-bekwa unu duphu unu azú l'alí nna unu. ²²Ozo bù lę-a; mu nüwaru ngu oke alí lanu g'i gude kangoo ụnwunna ngu ndu ophuu. Ali ono bę mu gu-de ogu-echi waa apfù lwüta l'eka ndu Amorù.”

Jiéköpu ago ọnu-ọma anụ ụnwu iya

49

- 1 Noo ya; Jiéköpu bya ekua ụnwu iya; sụ phę:
“Unu dzuköbe gę mu kɔoru
unu iphe, a-nwụru unu
l'atatiphu!
- 2 Unu dzuköbe bya
angabę nchị;
unubę ụnwu Jiéköpu!
Unu ngaberu nna unu,
bụ Izurelu nchị!
- 3 Rübenu; oq gübədua bụ
okpara mu;
bya abụru ike mu;
mbụ l'i bụ nwa ivuzo,
mu nwụru teke ike dụ mu.
Oo ngu bę a kachaa akwabę
ùbvù; bya abụru ngu bę
kakota okpehu.
- 4 Eshinu ijnoduje atụ kperere
g'akpara-mini l'eme iphe,
erwubeduru ngu nụ;
bę i tịi kaędu ndu ọphuu shii;
noo kélé i zéru l'iphe-azee
nna ngu;
mbụ je eworu iphe,
mu azeje azee merwua.
- 5 Simiyonu; waa Lívayi
bụ unwune.
Ephe egudeje ogu-echi
phę emekpa ndu ozo eħu.
- 6 Mu ta abyakwa ayíru l'ídzù,
eħhe achị; ọphu mu abyakwa
anǫdu l'echilabø phę;
noo kélé eħhe gude eħu-egħu
gbushia nemadzụ;
bya egħibushia oke-eswi
akwara azu (okpa k'iwashị).
- 7 Għeħu-egħu phę vuru önü;
noo kélé oogħughajjeru
phę eka.
Għobu-oku phę vuru önü;

noo kele ọopanukaje phẹ
eka l'ehu.

Mu a-chịkashi-dzuru phẹ
l'alị Jiékọpu;
mbụ dokashidzuru phẹ
l'alị Ízurelu l'ophu.

⁸ Jiuda; ụnwunna ngu
a-noduje ekele ngu ekele.

Eka ngu a-zuchaa ndu
ohogu ngu
l'ekpiri kẹ pfifurii.
Ụnwunna ngu g'ephe ha
ephazeru ngu.

⁹ Gube Jiuda bụ nwa oduma
egbara.

Gube nwa mu;
i shiwaal'eka i gbushiru iphe,
i riru lwa.

Nta-a bẹ o gbushiwaru ikpere
zẹ azee g'oduma;
mbụ g'akahụ oduma;
?bu onye sru iya ekute?

¹⁰ Jiuda ta abụ-buhuduru
eze abụ-buhu; ophu
mgboro-eze ono abyadụ
alifu iya alifu lẹ mgbakpa
okpa; gbiriri jasụ teke onye
ọ kuru ishi l'eka a-bya.

Ọ -byaephō bẹ ọha l'ophu
a-ngaberu iya nchi.

¹¹ Nkapfụ-igara iya bẹ
oo-libeje lẹ vayinu.

Nwa nkapfụ-igara iya bẹ
oo-libeje l'ekali vayinu
ono ophu mishiru
mebyi kẹ wogalaa.

Ọo-sajẹ uwe iya lẹ
mini akpuru vayinu.

Akpuru vayinu ono,
enwuje kẹ pfifu
gẹ mee ono bẹ
oo-gudeje asa

- akpawuru-uwe iya.
- ¹² Mee e-me; enya
achaa ya vaa.
Era-eswi emee;
eze acha iya phuuphuu.
- ¹³ Zebulonu bę e-buru le
mgboru eze-enyimu.
Aguga enyimu iya a-buru
odu ugbo-mini.
Oke ali iya e-jerwu Sayidonu.
- ¹⁴ Isaka bu nkapfu-igara,
okpehu du;
mbu gude eda labo,
a nmakoberu iya
l'okpurukpu ze azee.
- ¹⁵ O humaephoh g'eka
oodzu ike du-be ree;
waa g'alii iya ono du-be guu;
o phozeta nmakota ivu-erwa
iya jikoru l'ukuvu;
bya ejeahaa ozi,
e kebutaru iya g'o je.
- ¹⁶ Danu bę a-noduje ekpe
ndu nkiya ikpe,
pfuru oto;
mbu egube ono,
okpa-ipfu Izurelu ndu
ophuu ekpeje iya pho.
- ¹⁷ Danu a-du g'agwo,
no l'aguga uzo;
mbu g'ogiji,
no l'aguga gbororo,
abujeru:
O -taa inya l'ichirupfu okpa
l'o tufu onye agba iya
nu lazu.
- ¹⁸ Gube Chipfu;
mu ele enya teke
ji-dzota mu.
- ¹⁹ Gadu bę ndu o-lwua-olaa
a-dapfu;
ole qoghakobe chipyabe

- phẹ.
- 20 Asha bẹ a-nodu akọ
    okpobe nri.
    Nri, oo-nodu akọ bụ nri,
        atso ụtso,
        gbaru ndu eze l'eriri.
- 21 Nafutali bụ ele,
    agbaphe g'o dù iya.
    Oonwuje nwa,
        ama ntumatu.
- 22 Jióséfu bụ vayịnu,
    amije ntumatu;
    o bụ vayịnu,
    nọ-kube mgboru eka
        mini dù,
        amije mebyi shii.
    Ekali iya baa ụba tuko
        igbulọ sweta.
- 23 Ndu ogba-apfụ gude
    ehu-eghu byapfuta
    iya ọgu.
    Ephe gbaru iya apfụ;
        shi nnomekpaa ya ehu.
- 24 Ole apfụ iya keerupho
    jingujingu g'o keru;
    teme e mee ọkpu eka iya;
    o shihu ike.
    O bụru shita l'ike k'onye bụ
        Okalibe kẹ Jiékopu;
        mbụ onye ono,
         bụ onye-nche;
        waa onye mgbobuta ke
            Ízurelu.
- 25 Onye ike ono shi l'eka bụ
    Chileke kẹ nna gube Jióséfu,
     bụ onye eyejeru ngu eka;
    mbụ onye ono,
     bụ Ọkwoolemkpa,
     bụ onye emejeru ngu
        iphe-ọma.
    Oomejeru ngu iphe-ọma
        ophu shi l'imigwe;

bya emejekwaru ngu
pho iphe-oma ophu shi
le mini ime-alị.
Teme ọ bụru iya bụ onye
egudeje nwa;
waa eche nwa era meeru
ngu iphe-oma.

²⁶ Ọnu-oma ophu nna ngu
goru ngu kakwa k'oke-úbvú
ndiche shii;
mbụ l'ọ kakwa iphe-oma
ophu úbvú,
shi teke ndiche nōduta
anuje shii.

G'iphe-oma ono g'o hakota
bukwaru kẹ Jióséfu;
mbụ g'o bukotakwaru kẹ
yébe onye ono,
a hofutaru l'echilabọ
unwune iya dobe iche ono.

²⁷ Benjiaminu bụ ejio-nkuta-oswa,
egu alabushi akurepho.
O -rwua l'utsu l'o gbua iphe taa.
O -rwua l'uzenyashi l'o kee iphe,
o lwütarlu l'ogu."

²⁸ Ndu ono bukota ọkpaa-ipfu Ízurelu ẹphe n'iri l'ebu. Teme iphe ono
bukotaru iphe, nna phé pfuru yeru phé teke o goru phé ọnu-oma. O goe-
rupho onyenonu ọnu-oma, rwuberu iya nụ.

Anwụhu Jiékopu

²⁹ Noo ya; ọ bya ekeru ekpe nụ phé sụ: "Mu abyawaa alapfu ndiche mu
phé. Unu likwa mu l'eka e liru nna mu phé l'ogba, nọ l'alị Efuronu, bụ
onye Hetu. ³⁰ Ogba ono yele ali ono nọ l'alị Makupela ono, nọ lẹ mgboru
Mamure l'alị Kénanu; bẹ Ébirihamu zütarlu l'eka Efuronu onye Hetu dobe;
g'o bụru eka ee-lije odzu. ³¹ Ọ bụru eka ono bẹ e liru Ébirihamu; yee nyee
ya, bụ Sera; teme e likwapho Áyizaku; yee nyee ya, bụ Ribeka l'eka ono;
teme mu bya elia Lii l'eka ono. ³² Ali ono yee ogba, nọ iya nụ bẹ a zuru
ndu Hetu."

³³ Jiékopu keghechaephō ekpe nụ ụnwu iya; bya azé-zeta azée; túa
unme ikpazụ; ọ bụru iya alapfu ndiche iya phé.

50 ¹ Jióséfu bya apata onwiya túa l'eli nna iya; kwaru erekwa kpua
ya; bya etsutsukwaa ya pho ọnu. ² Noo ya; Jióséfu bya ezia ndu

dökinta, ejeru iya ozi g'ephe dozia odzu nna iya, bụ Izurelu g'o to rehu. Ndu dökinta ono bya edozia odzu ono egube ono. ³ O bürü ụkporo abalị labo bẹ ẹphe gude dozia odzu ono; tee ya mmanụ, g'o to rehu. E mechaas; ndu Ijiputu bya akwaa ékwa iya ụkporo abalị eto l'abalị iri.

⁴ Eswe akwakwa iya -bvuepho; Jiósefu sụ ndu-ozi Fero: “O -bürü lẹ mu dụ unu l'obu; unu pfuaru Fero sụ iya ⁵ lẹ nna mu mekwari; mu riaru iya nte sụ lẹ ya abyawaa anwụhu; ole gẹ mbedua jekwa elia ya l'ilu, o turu doberu onwiya l'alị Kénanu. Oo ya bụ gẹ mu jenụ je elia nna mu; gẹ mu alwaphuta azụ.”

⁶ Fero sụ iya: “Tugbua je elia nna ngu l'eka o pfuru g'i riaru iya nte l'iijie elia ya.”

⁷Oo ya bụ; Jiósefu tugbuna jeshia eli nna iya. Ndu ozi Fero g'ephe ha tuko wụfu tsoru iya. Ndu bụ ọgerenya l'ibe Fero; waa ndu bụ ọgerenya Ijiputu l'ophu; ⁸ teme waa ndibe Jiósefu l'ophu; waa ụnwunna iya; mẹ ndu bükpoo kẹ nna iya g'ephe hakota. Ụnwegirima ibe phẹ mẹ iphe-edobe phẹ bẹ ephe hakotaru l'alị Goshen. ⁹Ugbo-inya; mẹ ndu agba l'inya bẹ ẹphe l'ephe swíkwapho. Ephe dükpoo igwerigwe tuko swíru.

¹⁰Ephe rwua eka eechije balị lẹ Atadu, nọ lẹ mgboru ẹnyimu Jiódanu; ẹphe raa ékwa iya rashia ya ike. Jiósefu bya anodu l'eka ono kwaa nna iya ono ujiku ęsaa. ¹¹Ndu Kénanu, bu l'eka ono nümaephō ékwa aphụ, aara lẹ mgboru eka eechije balị lẹ Atadu; ẹphe sụ: “Ndu Ijiputu ataswị-bejekwa ǫkpoma raa ékwa aphụ.” Noo iphe ono meru g'o gude e kua eka ono, nọ-kube ẹnyimu Jiódanu ono “Abelu-mizuremu”.

¹²Noo ya; ụnwu Jiékopu mee g'o sụru g'ephe mee. ¹³Ephe pata iya je l'alị Kénanu je elia ya l'ogba, nọ l'alị Makupela lẹ mgboru Mamure, bụ eka Ébirihamu zütarụ Ẹfuronu onye Hetu g'o bürü eka ee-lije odzu; yee alị, tso iya nụ. ¹⁴E lichaephō nna iya; Jiósefu lwaphuta azụ l'alị Ijiputu; yee ụnwune iya; mewaro ndu ozo, tso iya je eli nna iya ono.

Jiósefu epfu opfu ọma eyeru ụnwunna iya

¹⁵ Ụnwunna Jiósefu hümäephō lẹ nna phẹ nwụihuwaru; ẹphe sụ: “O -bürü lẹ Jiósefu bẹ iphe, anyi meru iya-a eghukwadu eghu bẹ ọo-pfukwa anyi ugwo iya.” ¹⁶Noo ya; ẹphe zia ozi g'e je ezia Jiósefu sụ iya: “Nna ngu byakwa l'anwụhu bya atụa ekemu-a sụ: ¹⁷Unu e-pfurụ Jiósefu lẹ mu arwokwa iya arwɔrwo g'o gükwaaru ụnwunna iya nvụ l'eka ẹphe mesweru iya; yee l'iphe-eji, ẹphe meru; kélé ọ kwa ejo-iphe bẹ ẹphe meru iya.” O bükwanuru iphe, anyi arwọ ngu nta-a bụ g'i gunaa nvụ l'emeswe, anyibe ndu-ozi Chileke nna ngu mesweru ngu.” Ẹphe zichaephō Jiósefu ozi ono; ọ wata ékwa.

¹⁸ Ụnwunna iya tugbukwapho wụ-pfụ iya je adaa kpurumu l'atatiphu iya bya asụ: “Ilenaa l'anyi tukoakwaru bürü ohu ngu.”

¹⁹No iya; Jiósefu sụ phẹ: “Gẹ ndzụ ta agushi unu; kélé ọ to bụdu mu bụ Chileke. ²⁰O bụ eviya l'unu chíru idzu g'unu mee mu ejo-iphe; obenu

lẹ Chileke meru iya; o bya aburu iphe-oma; k'ophu e shi egube ono dzota ndzụ ndu du igwe, bụ iya bụ iphe, nwụru nụ-a. ²¹O ya bụ gę ndzụ ta agushi unu. Mu a-nọdua anụ unu nri; unu l'uwegirima unu.” O bya emee ya; o doo phę enya l'ehu te eghudu iya eghu; bya epfuru opfu-oma yeru phę.

Anwụhu Jiósəfu

²²Jiósəfu buru l'alị Ijiputu; yee ndibe nna iya l'ophu. O nören ụkporo apha ise l'apha iri; ²³bya ahụma nwanwa ụnwụ Ifuremu. Teme Jiósəfu hetakwapho ụnwụ Makiya, bụ nwatibe Manásé l'utapfu iya teke a nwụru phę.

²⁴Noo ya; Jiósəfu sụ ụnwunna iya: “Mu abyaakwaa anwụhu. Ole mu maru lẹ Chileke e-mecha bya eyeru unu eka dufuta unu l'alị-a; duta unu laphu azụ l'alị, Chileke kweru Ebirihamu; waa Áyizaku; waa Jiékopu ukwe iya ono; bya eria nte yeru phę iya ono.” ²⁵Jiósəfu mee g'ụnwụ Ízurēlu riaru iya nte. O sụ phę: “Mu maru lẹ Chileke e-mecha bya eyeru unu eka. O -rwua teke ono; unu chịtakwa ọkpụ mu gude lụfu l'eka-a.”

²⁶O ya bụ; Jiósəfu nwụhu g'o nochærupho ụkporo apha ise l'apha iri. E dozia odzu iya g'o to rehu; bya eye iya l'okpoko-odzu dobe l'alị Ijiputu.